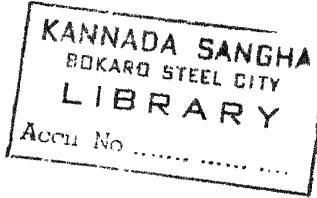

ಪ್ರಕಟನೆ-೯೭

ಈ ದಾ ರಿ - ಆ ದಾ ರಿ

ಕಾಪಂಬರಿ

ಅ. ಸ. ಕೃ

ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ:

ಶಾ ರ ದಾ ಪ್ರ ಕ ಟ ನಾ ಲ ಯ

ಅರಣೀಪೇಟೆ

::

ಬೆಂಗಳೂರು-೨

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ :
ಮೇ ೧೯೬೦

ಮುಖಚಿತ್ರ :

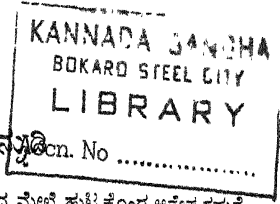
ಜ್ಯೋತಿ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸಿವ ನಂತರ
ಕಿಡಿಷರಣಲು ಉರಿಗಡರದಿರದು
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರ ಜ್ಯೋತಿ
ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸಿವ ನಂತರ
ಪುಢಾರಿ ಸಮಾಜಕ್ಕಡರದಿರನು.

ಮುಖಚಿತ್ರ ರಚನೆ :
ಎಸ್. ಎಲ್. ನಾರಾಯಣ್

ಬೆಲೆ :
ರೂ. ೧-೮೦

[All Rights Reserved
by the author]

ರಕ್ಷಾಪತ್ರದ ಮುದ್ರಣ :
ಗೋಲ್ಡನ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್
ಬೆಂಗಳೂರು-೨

ಮುನ್ಯಾಡಿ Cn. No

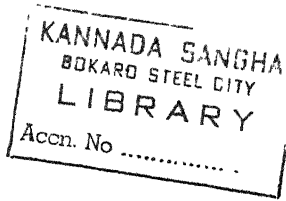
ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಪುಛಾರಿ'ಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ನೂತನ ವರ್ಗದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. 'ಈ ದಾರಿ - ಅ ದಾರಿ' ಕಾದಂಬರಿ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆದಿದೆ.

ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಯಜುರ್ಜೀವನಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗುರಿ ಎಂದು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಲಂಘ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಓದುಗರ ಗಮನವನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದೆ.

'ಈ ದಾರಿ - ಅ ದಾರಿ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ 'ಶಾರದಾ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ'ದ ಗೆಳೆಯರು ಶ್ರೀ ಆರ್. ಬಸವರಾಜ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬಸವರಾಜ್ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ನೆನಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ವಾರಿ - ಆ ವಾರಿ

KANNADA SANGHA
BOKARO STEEL CITY
LIBRARY
Accn. No.....

೧

ತಾವು ಆಡಿದ್ದೇ ಸರಿ ಎನ್ನುವ ಕಾಲ ಒಂದಿತ್ತು. ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ. ಅವರು ರೆವಿನ್ಯೂ ಹೆಡ್‌ಮುಸೀಯಾಗಿರ್ದ ಕಾಲ ಅದು. ತರುವಾಯ ತಾವು ಆಡಿದ್ದು ಸರಿ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಕಾಲ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದು ಹಿಂಚಿನ ಆದ ಹೊಸದು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತಾವು ಅದುವುದು ಯಾವದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದವರು ಅವರ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ ಅಂಬಮ್ಮನವರು.

ಅಂಬಮ್ಮನವರು 'ಗಂಭೀರಗಳ' ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರದಿದ್ದರೂ ವಯಸ್ಸು, ಅನುಭವ, ತಾಸತ್ತಯ, ರೋಗದುಜಿನಗಳು ಅವರನ್ನು ಶೀಘ್ರ ಕೋಪಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ತಾವು ಆಡಿದ್ದೇ ಸರಿ ಎಂದು ಅಂಬಮ್ಮನವರು, ಛೇದಿ ಹಿಡಿದು ಸಾಧಿಸಲು ಕೊಗಟಿವೆ ಆವರೆದುರು ಸಿಲ್ಲಲು ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದತಿ ಮುಖ ಕೆಂಪಗಾದುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು 'ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ರಾಮ' ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಗೆ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡನ 'ಸಲಾಯನ ವೃತ್ತಿ' ಕಂಡು ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಮುತ್ತಪ್ಪು ಸಿಡಿಮಿಡಿ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗತ ತಲೆಮಾರಿನ ಜನರ ಜೀವನದಂತೆಯೇ ವೆಂಕಣ್ಣ ಅಂಬಮ್ಮನವರ ಜೀವನ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದ ವೆಂಕಣ್ಣನಿಗೆ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಅಂಬಮ್ಮನನ್ನಿತ್ತು ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಲಗ್ನವೂ ಒಂದು ಆಟವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹುಡುಕುಂಟು ಹತ್ತಿಂಭತ್ತು ದಾಟುವುದರೊಳಗೆ ವೆಂಕಣ್ಣ ಸುಸಾರ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಗಿಡಾಗಿ ಅನುಲ್ಕಾರರ ಅಭೀಷಿಣಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೌಕರಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅಂಬಮ್ಮ ಗಂಡನ

ಮನೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲದೆ, ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ವೆಂಕಣ್ಣ, ಅಂಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದು ಜೊಚ್ಚಿಲ ಮಗು ಸುಭದ್ರಾ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ. ಅಗಲೂ ಅವರ ಪ್ರಣಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಅತಿ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆದಿತ್ತು. ಗಂಡನದು ರಿಗೆ ನಿಂತು, ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಖ ಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಅಂಬಮ್ಮ ಅರಿಯರು. ವೆಂಕಣ್ಣನವರೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊರಗೆಡುವುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಂಬಮ್ಮ ಗಂಡು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದರು.

ಸುಭದ್ರ ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ರಾಮಣ್ಣ ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಯಾದ

ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಎರೆ ತೋಟವಿತ್ತು. ಸ್ವಯಾರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅವರು ಹಿರಿಯರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರೂಢಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಬೆಳಸುತ್ತಲೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ತಾಲೂಕು ಕಛೇರಿಯ ಖದೀಮರಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಆಸ್ತಿ ಏತ್ತರಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಕೀರ್ತಿ ವಿತ್ತರಿಸಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಭದ್ರಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಒದಗಿತು.

ಸೋಲೂರಿನ ಜನ ಸ್ವಭಾವತಃ ಶಾಂತಿಯುರು. ಒಣ ತರಲೆ ತಕರಾರುಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾನುಭೋಗ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರೂ, ಪಟೇಲ ನಂಜೇಗೌಡನೂ ಊರಿನವರೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಘರ್ಷಣೆಗೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಾನುಭೋಗ ಪಟೇಲರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವನು ಭರಮೇಗೌಡನೊಬ್ಬನೇ.

ರೈತರಲ್ಲಿ ಭರಮೇಗೌಡ ಬಲವಾದ ಕುಳ. ಸೋಲೂರಿಗೆ ಒಂದು ಮೈಲಿದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭರಮೇಗೌಡ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿರಂಕುಶನಾಗಿದ್ದ. ಸೋಲೂರಿನ ಜನ ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ

ಗಡಗಡ ನಡಗುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಮಲ್ದಾರರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೊದಲು ಅವನಿಗೆ 'ಮುಜರಿ' ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಭರಮೇಗೌಡನ ರೀತಿಸೀತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಊರಿನ ಜನರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಕೈಯೆತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇಕರು ಭರಮೇಗೌಡನ 'ಶುಕಾಯ ಲವಣಾಯ'ಕ್ಕೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಅವನ ವಿಕ್ರೀತ ದಾಸರಾಗಿ, ಅವನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು.

ಭರಮೇಗೌಡನ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ದೂರುಗಳು ಮುಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ತನಿಖೆ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೆವರಿಗೆ ಕುಡಾಗಿ, ಲೋಭಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ನಿರಸರಾಧಿಯೆಂದು ಸಾರಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು !

ಕೊಪ್ಪಲಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗ್ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತೋಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭರಮೇಗೌಡ ಒಂದು ಜೂಜಿನ ಕಟ್ಟಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅದರ ಆಡಳಿತ, ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿರಾಮಿತರಾಗಿದ್ದ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಕಟ್ಟಾಳುಗಳು ಭರಮೇಗೌಡನ ರಾಕ್ಷಸತ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತು. ಅವನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು.

ಐಹಿಕ್ ಸುಖಜೀವನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯನರ್ಹನಾದ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲಗಳೂ ಭರಮೇಗೌಡನಿಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸಂಸಾರಜೀವನ ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ತಿಮ್ಮಿ ವೃತ್ತಿಹೊಂದಲು ಗೌಡ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಜವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದಿರಲು ಗೌಡ, ಅವಳು ಬೀವಂತಳಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಗೌಡನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಚೆನ್ನಿ ಗೌಡನ ಮನೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಜವನಿ ಮೃತಪಟ್ಟಳು. ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಗೌಡ ಅವಳ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಮಣ್ಣುಮಾಡಿಸಿ ದೊಡ್ಡಮಾರಿ ಬಡಕೊಂಡು ಜವನಿ ಸತ್ತಳು, ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಸಿದ.

ಅವನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ನಂಬದಿದ್ದರೂ, ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿಯುವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಜವನಿ ಸತ್ತಂದಿನಿಂದ ಚೆನ್ನಿಗೂ ಗೌಡನಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಯ ಬೆಳೆಯಿತು. 'ಜವನಿಗಾಡ ಗತಿಯೇ ತನಗೂ ಆಗಬಹುದು' ಎಂದು ಚೆನ್ನಿ ಹೆದರಿದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಬಂದ ಪಟೇಲ ಒಬ್ಬನೇಗೌಡನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಮೆಕಣ್ಣನವರು.

“ ಇದು ಯಾಕೆ ಇಷ್ಟು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದೀ ಸಂಜೇಗೌಡ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅವರಿತ್ತ ಎಲೆಟಿಂಗ್‌ನನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಗೌಡ.

“ ಈ ಕೊಂಪ್ಯಾಗ ಏಳೋರು ಕೇಳೋರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ ” ಎಂದ.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ನಕ್ಕು,

“ ಪಟ್ಟೇಲ-ನೀನೇ ಈ ಮಾತು ಹೇಳುವುದು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಕಣಯ್ಯ. ವಟೀಲ, ಶಾನುಭೋಗರು, ಅಮಲ್ದಾರರು, ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು ನೀವೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಹೇಳೋರು, ಕೇಳೋರು ಇಲ್ಲವೆಂದರೇನು ?”

“ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ನುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರಮೇಗೌಡ.”

“ ಭರಮೇಗೌಡನ ಎಂಜಲಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಸೆಪಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೇನಾಗತ್ತೆ ಗೌಡ ?”

“ ನಾನು ಆಸೆಪಟ್ಟೆವ್ವಾ.... ?”

“ ನೀನಲ್ಲದೆ ಇರಬಹುದು-ಉಳಿದವರು ?”

“ ನೀವು ಏಳೋದು ಸರಿ-ಅದೈ ಏನೂಡಬೇಕಂತೀರಿ ?”

“ ದಣೇಬರಹೆ ಅಂದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು-ಭರಮೇಗೌಡ ಕಂದಾಯ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೋ ?”

“ ಎಲ್ಲಿ ಬಂತು ಬುದ್ಧಿ-ಮೂರು ವರ್ಸದ್ದು ಬಾಕಿ-ಕೇಳಾಕೆ ಹ್ಯಾದ್ದೆ ಮಚ್ಚು ತಗೊಂಡು ಬತ್ತಾನೆ. ಈ ವರ್ಸ ಬಾಕಿ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸೂಲಾಡ್ಡಿಲ್ಲಾಂತ ಸರ್ಕಾರದವರು ನನ್ನದು, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರದು ಪೋಲೀಗೆ ಆಣ ಇಡದು ಬುಟ್ಟಿವೈ.”

“ ಅಮಲ್ದಾರ್ರು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಹೊರತೂ ಏನೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ ನಂಜೇ ಗೌಡ.”

“ ಅಮಲ್ದಾರ್‌ರಿಗೆ ಏಳಿದೈ ‘ ಅವನ ಸಾವಾಸ ಬೇಡ ’ ಅಂತಾರೆ. ಇನ್ನಿಷ್ಟೇಟ್ಟು ಭರಮೇಗೌಡನ ಜೂಜಿನ ಕಟ್ಟೇಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಆಳಾಗಿ ಓಗ್ಲೆಂದೈ ಇನ್ನೊಂದು ಇವತ್ತು ಬಂದೈತಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ.”

“ ಏನು ವಿಷತ್ತು ?”

“ ನಿನ್ನೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲಾ ?”

“ ಯಾವ ವಿಷಯ ?”

“ ಏನೂಂತ ಏಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿ-ನಂಗೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸೋ ಅಂಗಾಗೈತೆ !”

“ ನೀನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಗೌಡ.”

“ ಭರಮೇಗೌಡ ನಮ್ಮ ನಕ್ಕ ಒಂದು ಆಡಲ್ ಮಾಡನ್ನೆ—ನಮ್ಮ ಮನೇ ಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣು ದೊಡ್ಡವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಭರಮೇಗೌಡಂಗೆ ಒಪ್ಪಿಸ್ಬೇಕು ”

“ ಈ ವಿಷಯ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆ—ನಿಜವೇ ಗೌಡ ?”

“ ಅಗಾಯಿತ್ತಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೈತ ಬುದ್ಧಿ—ಮಾದೇಗೌಡ ಒಳ್ಳೆ ಎಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನ ಉಲ್ಲುಮೆದೆ, ಕಣಜ, ದನಕರ ಎಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟು ಓಯ್ತು. ಮಾದೇಗೌಡಂಗೆ ಅದನ್ನು ಕೆಂಪು ನಮ್ಮನ ಎದರೊಂಡು, ಭರಮೇಗೌಡ ಎಲ್ಲಂಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಬಂದವ್ರೆ. ಮಾತಾಡಿದ್ದೆ ಮಾನ ಓಗ್ಗೈತೆ ಅಂದೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಆಕಿಕೊಂಡವ್ರೆ ಬುದ್ಧಿ.”

ಸಿಟ್ಟುಸಿವುಬಿಟ್ಟ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು,

“ ಭರಮೇಗೌಡನ ಜತೆಗೆ ಸಿಮ್ಮ ಜನವೇ ಪರೀಕಾದ ಮೇಲೆ, ಹೊರಗಿ ನವರು ನಾವು ಏನುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗತ್ತೆ ಗೌಡ.”

“ ಬೇಡೀಲಿ ಓಗೋ ಮಾರವ್ವ, ಈಗ ನಮ್ಮ ಮನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬುದ್ಧಿ.”

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು,

“ ನಿನ್ನ ಮನಗೆ.....?”

“ ಔದ್ರಾ—ನರಸೀ ದೊಡ್ಡೋಳಾಗವೈ—ಸಾಸ್ತ್ರಾನೂ ಮಾಡ್ತೆ ನಾವು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಭರಮೇಗೌಡಂಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ ಪಂಚಾತ್ಮೆ ಆಗ್ಗೈತೆ. ಅಂಗೇನಾರಾ ಸಂದರ್ಬ ಬಂದ್ರೆ, ನರಸೀಗೆ ಇಸ ಕೊಟ್ಟುಬುಡೋವಾ ಅಂದೊಂಡಿನ್ನಿ ಬುದ್ಧಿ ”

ಎಂದು ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ನುಡಿದ ನಂಜೇಗೌಡನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹಸಿಗ ಳುದುರಿದವು.

ಗೌಡನಿಗೆ ಬಂದೊಡಗಿದ್ದ ವಿಪತ್ತಿಗಾಗಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರೂ ಮಮ್ಮಲಿ ಮರುಗಿದರು.

ನಂಜೇಗೌಡನ ಮಗನು ನರಸಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಅಂಬಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆದಿದ್ದರು. ಸುಭದ್ರೆಯ ಓರಗೆಯವಳಾದ ನರಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದಳು.

ತಮ್ಮ ಕರುಳಿಗಾದ ಅಪಾರವೇದನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಯೋಚಿಸಿ,

“ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತೀಯಾ ನಂಜೇಗೌಡ ” ಎಂದರು.

“ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ ಬುದ್ಧಿ.”

“ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೀನು, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸುಬ್ಬರಾಯವ್ವನವರು ಅಲ್ಲಿ ಎ. ಎಸ್. ಪಿ. (A. S. P.) ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸೋಲೂರು ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸು ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧರಣ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ.”

“ ನರಸೀ ಗತಿ ?”

“ ನರಸೀ ವಿಷಯ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು.”

“ ನನಗೋಸ್ಕರ ನೀವು ದುರ್ಜನವಾಗಬೇಕಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ.”

“ ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮರ್ಯಾದೆ ನಾವು ಕಾಪಾಡ ದಿದ್ದರೆ ನಾವಿದ್ದೇನು ಸಾರ್ಥಕ ಗೌಡ. ನೀನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾ-ನೀನು ಬರುವವರೆಗೆ ನರಸಿಗೆ ಯಾವ ಅಸಾಯವೂ ಆಗದಂತೆ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರು.

ಪೋಲೀಸ್ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು, ಜೀವನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಸಬ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಾಗಿ ಪೋಲೀಸ್ ಖಾತೆ ಸೇರಿದ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ದಕ್ಷತೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಸತ್ಯ ಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಂದ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಪದವಿಗೇರಿದರು.

ಪೋಲೀಸ್ ಖಾತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರವಾದವೇ ಅವರಿಗೆ ಹಲವು ಪ್ರತಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣವಾಡಿತ್ತು. 'ಈ ಮನುಷ್ಯ ತಾನೂ ತಿನ್ನ-ಇತರರು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಬಿಡ' ಎನ್ನುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ ಯಾವನನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ತಪ್ಪು ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳಗಿನ ನೌಕರರು ತಪ್ಪು ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅವರನ್ನು 'ಛೇವಾರಿ' ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪೋಲೀಸ್ ಖಾತೆಯ ಯಾವ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸದಿದ್ದ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಆ ಖಾತೆಗಿಂತಲೂ, ಯಾವದಾದರೊಂದು ಮಠಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು.

ಕಛೇರಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮನೆ; ಮನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಛೇರಿ, ಎರಡನ್ನೇ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಪರಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ, ತಮ್ಮ ವಿರಾಮಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂಜೆ, ಪಾರಾಯಣ, ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭಾನುವಾರ ರಜವಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರ ಪೂಜೆ ಆವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ಭಾನುವಾರ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಪೂಜೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಬಂದು,

“ సోలూరిన వేంకణ్ణనవరు కాగద బరేయ ఆళిన సంగడ కళసిద్దారే ” ఎందరు

“ ఏనంతే ! విచారిసు.”

“ నిమగ్నే తిళిసబేకేందు ఆళు డేళిద.”

“ కుళితుకొలె ఎందు డేళు పూజే ముగిసికొండు బరుత్తేనే.”

సుబ్బరాయప్పనవర వూజే ముగియలు ఆపరాళ్లు వాయుతు. తిర్థ స్మికరిసి, లుట్టిడ్డ మడియల్లె కొరగే బంద సుబ్బరాయప్పనవరు వట్టెలు నంజేగొడనన్ను కండు,

“ ఏనప్ప, ఏను బందిదే ” ఎందరు.

సాక్షిబరిగే ఆడ్లబిద్ద నంజేగొడ, వేంకణ్ణనవ: కాగదవన్ను ఆవర కృగిత్త. సుబ్బరాయప్పనవరు కాగదవన్ను డిక్కొండు.

“ భరమేగొడన విషయ ననుగి దూరుగళు బరుత్తివే. స్థళియ ఆధికారిగళు ఏనూ మాడిల్లవే ?”

“ అవరూ భరమేగొడన, జతే షామిలెలాగిద్దారే బుద్ది— భరమేగొడన్న తావు మట్టి ఠాకిద్దే, నావు యారూ బదుకొలె ఆగాకిల్ల.”

“ అవను ఏను మాడతానే—ఎల్లా వినరవారి డేళు.”

నంజేగొడ నిరూపిసిద భరమేగొడన వృత్తాంత కేళిద సుబ్బరాయప్పనవరు చకితరాగి,

“ ఏను—చిక్కపుట్టి డేణ్ణమక్కళ మయూద కేడిసుత్తిద్దానేయే !”

“ నాను సుళ్ళు డేళాకిల్ల బుద్ది. తానే, సోలూరిగే బందు విచారిస్కొయ. ఇవన వుండాట నిల్లిద్రే, లూరొలెరేల్లా ఒూదాగి అవన ఆట్టిగే బేకి మడ్చిడ్లారే. జన రొలెసి ఓగ్గేత—ఇసిస్ట్రేట్రు, ఆమల్దారు, నమ్మ పిర్యాదిని కివిమ్యాకే ఆకొళ్ళాకెల్ల.”

“ భరమేగొడ మఠాప్రబలనాగిరువ ఠాగే కాణుత్తడే అబ్బడ అవసిగే అధికారిగళ బేంబలవూ ఇదే. నెవు బడళ ఎజ్జరకుంద కలస మాడ్బేకు నంజేగొడ. నెను ఇల్లె లూటే మాడికొండు లూటే డొలెగిబిదు—బేంగళాదిగే బందు నన్న కంద సంగతి డూరల్లయూ. బాయి బిడబేడ. ఈ విషయదల్ల ఏను నూడబేకొలె ఆదన్ను నెను మాడుత్తేనేందు వేంకణ్ణనవరిగే తిళిసు.”

“ ಆಗ್ನೈದು ನನ್ನೊಡೆಯಾ ”

ಎಂದು ನಂಜೇಗೌಡ ಕೈಮುಗಿದ.

ನಂಜೇಗೌಡನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಹಾಕಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಬಸ್‌ಫೇರ್ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಕೈಗೆ ಫೋನ್ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಡಯಲ್ (Dail) ಮಾಡಿದರು ಆತ್ತಣಿಂದ ಮರುದನಿ ಬಂದಿತು,

“ ಯಾರು ಮಾತಾಡುವುದು ? ” ಎಂದು

“ ನಾನು ಎ. ಎಸ್. ಪಿ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ. ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಇದ್ದಾರೇನು ? ”

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು ಫೋನಿಗೆ ಒಂದು ಸೆಲ್ಯೂಟ್ (Salute) ಹಾಕಿ,

“ ನಾನೇ ಸಾರ್ ಮಾತಾಡ್ತೀರೋದು-ಮೈಲಾರಯ್ಯ. ”

“ ಇದೇನು. ಭಾನುವಾರವಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಲಿ ಸಾರ್ ಮೆಜೆಸ್ಟಿಕ್ ಬಸ್ ಸ್ವಾಭ್ಯಂದಿನಲ್ಲಿ ಪಿಕ್ ಪಾಕೆಟ್ಸ್ (Pick-Pockets) ಗುಂಪೊಂದು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಆದರೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ”

“ ಮಾಲು ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿತೇ ? ”

“ ಎರಡು ಪರ್ಸ್, ನಾಲ್ಕು ವಾರ್ಕರ್ ವೆನ್, ಎರಡು ಗಡಿಯಾರ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಾರ್. ”

“ ಯಾವೂರಿನವರು ಕೇಡಿಗಳು ? ”

“ ಚಿತ್ತೂರಿನವರಂತೆ ! ”

“ Good Work Mylariah ! ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರ್ತೀರಾ ? ”

“ ನಾಕ್ಕೆಲ್ಯ ಬರಲೇ ಸಾರ್ ? ”

“ ಬನ್ನಿ-ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ-ಏನೂ ಅವಸರವಿಲ್ಲ. ”

“ ತಾವು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರ್ತೀರಾ ಸಾರ್. ”

“ ಇತ್ತೀಸಿ-ಸಿಮುಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುತ್ತೀನೆ. ”

“ ನಾಕ್ಕೆಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರ್ತೀನಿ ಸಾರ್ ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನುಡಿದ.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಮುಗಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ‘ ಭಾರತ ’ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ನಾಲ್ಕು ಹೊಡೆಯಲು ಒಳಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸೆಲ್ಯೂಟ್ ಮಾಡಿದ.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳಿ, ಕಾಫಿ ತರಿಸಿದರು. ಕಾಫಿ ಸೇವನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು,

“ ಸೋಲೂರಿನ ವಿಷಯ ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತೇ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊತ್ತಿದೆ ಸಾರ್. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪುಂಡ ಭರಮೇಗೌಡ ಸೇರಿ ಕೊಂಡು ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಹಾವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನಂತೆ !”

“ ಭರಮೇಗೌಡನ ವಿಷಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬರ ಮಾಡಿದ್ದು-ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೆಡ್ ಮುನಿಷಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಊರಿನ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಭರಮೇಗೌಡ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನಂತೆ !”

“ ಆ ವಿಷಯ ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೆ ಸಾರ್-ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಭರಮೇಗೌಡನ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ ?”

“ ಅದನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸೋಣ-ನೀವು ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ.”

“ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ.”

“ ನಾಳೆ ಸೋಲೂರು ಫೈಲ್ಸ್ ನೋಡಿ, ಭರಮೇಗೌಡನ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವ ಆರ್ಜಿಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.”

“ ಆಗಬಹುದು.”

“ ನಾಡಿದ್ದೋ ಆಚೆನಾಡಿದ್ದೋ ನೀವು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇನ್‌ವೆಸ್ಟಿಗೇಷನ್ (investigation) ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ನನಗೆ ರಿಪೋರ್ಟ್ (Report) ಮಾಡಿ.”

“ ಸೋಲೂರು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿರುವ ತ್ತಾರೆಯೇ ?”

“ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ನೀವು ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಈಗ ಸೋಲೂರಿನ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಯಾರು ?”

“ ಸಂಜೀವಪ್ಪ.”

“ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಲ್ಲಾ ಅವನೇನೀ ?”

“ ಹೌದು ಸಾರ್.”

“ ಸರಿ ಸರಿ! ಅವನಿದ್ದ ಊರು ಹೊಲಗೇರಿಯಾಗೋದರಲ್ಲಿ ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯ!—ನೀವು ಇನ್‌ವೆಸ್ಟಿಗೇಷನ್ ಮುಗಿಸೋದು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮೈಲಾರಯ್ಯ—ಈ ಕೇಸ್ ಹ್ಯಾಂಡಲ್ (handle) ಮಾಡಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಭರಮೇಗೌಡ ಇಡೀ ಸರ್ಕಾರ ಹೆದರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು—ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದು ನಾಚಿಗೆಗೇಡು. ಇದನ್ನು ಮಟ್ಟ ಹಾಕದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.”

“ ತಾವು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಸಾರ್. ಈ ಕೇಸ್ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅಶ್ವಾಸನವಿತ್ತ.

ಬೇದಿಸಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು.

ತನ್ನ ಆಗಮನ, ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣ, ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಮ್ಮ ನೋದರ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಪರಿಚಯಸ್ಥರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಪಟ್ಟೀಲ ನಂಜೇಗೌಡ ನೊಂಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಸೇನೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದ.

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನಂಜೇಗೌಡನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಭರಮೇಗೌಡನ ಮನೆ, ಅವನ ತೋಟಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಒಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜೂಜಾಟದ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪ, ಕಳ್ಳಭಟ್ಟ ಸಾರಾಯಿಯ ಬಿಸಿಯೋಗವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ.

ಭರಮೇಗೌಡನ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ನಂಜೇಗೌಡ, ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಭರಮೇಗೌಡನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವವರು ಯಾರು?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ಅವನ ತಾಬೇದಾಗಿರೋರು-ಅಧಿಕಾರಿಗಳು-ಅವನ ಅಳು ಕಾಳುಗಳು ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಅವನಿಗೆ ಇರೋದವಾಗ್ಯಂತೆ ಬುದ್ಧಿ.”

“ಭರಮೇಗೌಡನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೈರ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಯಾರು?”

“ಭರಮೇಗೌಡನ ಹೆಡ್ಡಿ ಚೆನ್ನಿ. ಈಡಿಗರ ಪಾಪಣ್ಣ.”

“ಚೆನ್ನಿಗೇಕೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷ.”

“ಎಲ್ಲನೇ ಹೆಡ್ಡಿ ಜವನಿ ಒದುಕಿರುವಾಗ್ಗೆ ಭರಮೇಗೌಡ ಚೆನ್ನೀನ

ఊర్ష్యుల మాడొక్కొండు అల్లిగే కర్కొండు బంద. మోదలు మోదలు జవని, జిన్నీ బడిదాడ్డిచ్చరు. భరమేగొడ్డ వయినాటు తిలద మ్యాకే ఇబ్బరూ ఒందాదు. భరమేగొడ ఇబ్బరన్నా గోళు ఊర్ష్యులతిదు, జిన్నీ మ్యాకే ఒసి ఒసి పీరితి మడగిద్దు. ఆ మాత్రే అవన్నా జవనిగూ మాతు నడిలేతు. ఒందిస భరమేగొడ దొణ్ణే తక్కొండు జవని బుల్దేగే బిస్సీలు కాసిద. అవళు గొటిక్కందళు.”

“ సత్తళే ?”

“ టెదు నన్నొడెయా ?”

“ ఇదు బయలిగే బరలిల్లవే ?”

“ ఎంగే బత్తే ప్రతే. ఇనిస్సే క్షుప్త సంచీవవ్విరు భరమేగొడ న్యావ్త రాగిరొవంగ !”

“ జిన్నీగూ భరమేగొడనిగూ జిన్నాగిల్లా ఎండేయిల్లా ఏకే ?”

“ ఒందొల్లక్కే భరమేగొడనిగూ ఈడిగర పాపణ్ణంగూ బలే బలే దొణ్ణి నన్నొడెయా. ఇబ్బరూ ఒందే మోగేలి కళ్ళు కుడిలేతిదు. ఒబ్బన మనేలి బాడు మాడిద్రే ఇన్నొబ్బన్న బిట్టి తిన్నా ఇర్నిల్లా - ఇబ్బరూ ఒందే మనేంపవర డంగిదు.”

“ ఆమేలే ఏనాయితు ?”

“ పాపణ్ణ గుట్టాగి జిన్నీ దొణ్ణి బేళసిద. అవర్దు కథే సుమారు దిస నడిలేతాన్ని. భరమేగొడ అనుమాణ పడ్యే ఇల్ల. ఒందిస యారొ వాపణ్ణంగే ఆగ్డే ఇదొల్లరు భరమేగొడనిగే ఇపారి కొట్టు. భరమే గొడ ఒంతు కుదు ఇబ్బరన్నా అనామత్తు ఇడిచుబుట్టి. పాపణ్ణంగే జప్పలి సేవేంపాగి వ్విమూళి మురిదు ఓయ్యు. అవత్తే భరమేగొడ్డ వడేవరు పడబానే ముత్తి కుడియొ అప్పు కుడిదు, ఊళదద్యేల్లా జిల్లి బుట్టు. పాపణ్ణన దినాళి ఎబ్బొణ్ణే భరమేగొడనే కళ్ళభట్టి సారాయ మాడిసి మారొణ్ణి సురు మాడ్డ. పాపణ్ణన యాపార సపాయ నాగొణ్ణయ్యు. ఎంగాద్రొ భరమేగొడన్న మట్టి ఆళ్ళేకూంత పాపణ్ణ కాంత్తా ఆప్నే !”

“ పాపణ్ణ నమగే కుమ్మక్క క్కొడత్తనెయిల్లవే ?”

“ కుమ్మక్క - పరాణ క్కొడత్తనె నన్నొడెయా ?”

“ బరలి. సన్యకే అవనన్ను మాతాడిసువుదు బేడ. జవని క్కొలే

ಭರಮೇಗೌಡ ಮಾಡಿದ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಹೆಣ ಎಲ್ಲಿ ಹೂತಿದ್ದಾನೆ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ?”

“ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆ.”

“ ಚೆನ್ನೀನ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲಯ್ಯಾ ?”

“ ಅವಳನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದರೆ ಭರಮೇಗೌಡ ಜೀವದೊರಸೆ ಬಿಟ್ಟಾನ ನನ್ನೊಡೆಯಾ. ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾಂತೀನಿ. ಸುಮ್ಮಿರಿ ”

“ ನಾನು ಬಂದು ಹೋದ ವಿಷಯ ಗುಟ್ಟಾಗಿರಲಿ ಗೌಡ ನೀನು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ ಎಲ್ಲಾದ್ರೂ ಉಂಟಾ ?-ನನ್ನ ಉಡ್ಡಿ ನರಸೀ ವೆಂಕಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯೋರ ಮನೇಲವ್ವೆ. ಏಸು ದೀಸ ಅವರ್ಮನೇಲಿ ಬುಟ್ಟಿರಲಿ ಬುದ್ಡಿ.”

“ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದವರು ಯಾರಾದರೂ ಬೇರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆನು ?”

“ ನನ್ನ ಎಡ್ಡಿ ನೋದರಮಾವ ಕುಣಿಗಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅವ್ವೆ.”

“ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೆಲವು ದಿನ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಸು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವನರೆಗೆ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಸಬೇಡ. ನರಸೀ ಕೈಲಿ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಊರ ಚಾವಡಿ ಮುಂದೆ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಸ್ತೀನಿ.”

“ ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಬುದ್ಡಿ. ನಮ್ಮ ಪರಾಣಾನಾ ನಡೆನುಡಿ ಆಸ್ತೀವಿ. ಈ ರಾಕ್ಷಸ ಇರೋಟೆಂಕಾ ಊರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ಇಲ್ಲ.”

ತನಿಬಿ ಕ್ರಮ ಮುಗಿಯಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಊರು ಸೇರಿ, ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಬರೆದು ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ. ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ವರದಿ ಓದಿಕೊಂಡ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು.

“ ಈ ಕೇಸ್ ನೀವು ಹ್ಯಾಂಡಲ್ ಮಾಡಬಲ್ಲರಾ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ?”

“ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ ಸ್ವಾಮಿ. ಆದರೆ ಸಂಜೀವನಪ್ಪ ಅಲ್ಲಿರ ಕೂಡದು.”

“ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೋಲೂರಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ.”

“ ಕೇಸ್ ಮುಗದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡಬೇಕು.”

“ ಇನ್ ಕ್ರಿ ಮೆಂಟ್ [increment] ಕೊಡಿಸಿ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡ್ತೀನಿ. ಈ ಸಾರೆ ಪೋಲೀಸ್ ಮೆಡಲ್‌ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡ್ತೀನಿ.”

“ ತಾವು ಅನ್ನ ಕೊಡೋ ಧರ್ಮಿಗಳು. ತಾವು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನೆ ”

“ ಡಿ. ಐ. ಜಿ. ಸಾಹೇಬರ ಹತ್ತಿರ ನಾನು ಮಾತನಾಡಬಹುದಷ್ಟೆ!”

“ ಮಾತನಾಡಬಹುದು ಹಾಗೇ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಆರ್ಡರ್ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.”

“ ಈ ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಫ್ರೀ ಹ್ಯಾಂಡ್ (free hand). ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ ಮಾಡಿ, ಡಿ. ಐ. ಜಿ. ಸಾಹೇಬರ ವರ್ ಮಿಷನ್ (Permission) ಕೊಡಿಸೋ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನನಗಿರಲಿ ”

ಎಂದು ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಟ್ಟರು.

ಅದೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಜೀವವನ್ನು ಹೆಡ್‌ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್‌ಗೆ (Head-Quarters) ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆಯಿತು.

ಅವನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಡಿ.ಐ ಜಿ ಸಾಹೇಬರು ನೇಮಿಸಿದರು.

ತನ್ನಿಂದ ಚಾರ್ಜ್ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಸಂಜೀವವು ಕರ್ತವ್ಯಭಾಗ ಮುಗಿಸಿ, ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೊಂದು ಸಿಗರೇಟ್ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೊಂದು ಸಿಗರೇಟ್ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು,

“ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ ಸಂಜೀವವ್ವ. ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಕ್ಯಾನ್ಸಲ್ ಮಾಡಿಸೋದಿಕ್ಕೆ ಹರತರದೊಂದು ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂ.ಎಲ್.ಎ ಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದೆ. ‘ಇವೆಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಯ ಮಾಮೂಲು ಕ್ರಮ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಾಯಿ ಹಾಕಬೇಡಿ’ ಎಂದು ಸಾಹೇಬರು ಎಂ.ಎಲ್.ಎ. ಗಳಿಗೆ ದಬಾಯಿಸಿದರು. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ-ಹೆಣ ಹೊರುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಮೇಲೆ ತಲೆಯ ಕಡೆಯೇನು, ಕಾಲು ಕಡೆಯೇನು? ಸಿಮಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತಲ್ಲಾ. ಏಕೆ ಚಿಂತೆ?”

“ಹೆಡ್‌ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಏನು ಅನುಕೂಲ ಮೈಲಾರಯ್ಯ-ಬರೋ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ನಾವು ಜೀವನ ಮಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಊರು ಪರವಾಗಿಲ್ಲಾನ್ನಿ!”

“ಕಣಿ ಕೇಳಿ. ಇದೊಂದು ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಕಣ್ಣಿ. ನೀವು ಅಗೆದಷ್ಟೂ ಚಿನ್ನ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.”

“ಮಾಮೂಲು ಕುಳಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಡೀಪ್ಪ.”

“ಇಲ್ಲಿ ಭರಮೇಗೌಡಾಂತ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಗೌಡ ಇದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ

ಒಲಿದರೆ ನಾರಿ, ಒಲಿಸದಿದ್ದರೆ ಮಾರಿ! ಅವನ ವಿರೋಧ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಅವನೂ ಸಂವಾದನೆಗೆ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಬಾಬು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಬೇಡಿ. ನೀವು ಬೇಡ ಅವರೂ ಮಾಮೂಲು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಬೀಳತ್ತೆ ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಾಗದವರು ಬಹಳ ಜನ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾಡು ನಾಯಿ ವಾಡಾಗುತ್ತದೆ. ಭರಮೇಗೌಡನದು ನಾಗರ ಮತ್ತರ. ತನಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಅವನು ಜೀವದೊರೆನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವೂ ಚಿಕ್ಕವರು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕವರು ಭರಮೇಗೌಡನ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಡಿ.”

“ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆಗೆ ತುಂಬ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಸಂಜೀವಪ್ಪ. ಭರಮೇಗೌಡನಂಥ ಹಿಂಡೋ ಅಕಳ ಕೆಚ್ಚಲು ಕುಯ್ಯನಷ್ಟು ದಡ್ಡನೇ ನಾನು!” ಎಂದ.

ಸಂಜೀವಪ್ಪ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಲು ಅವನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ.

ಊರಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಶಾನುಭೋಗರು, ವಟೀಲರು, ಗೌಡರು, ಊರಿನ ಗಣ್ಯರು, ಮಿಡ್ಲೆ ಸ್ಕೂಲ್, ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆಯಿತು.

ಭರಮೇಗೌಡ ಸ್ವೇಷನ್ನಿನ ಕಡೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತನ್ನ ಸಂಬಿಕೆಯಾಳು ದಸ್ತಗೀರನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು,

“ಭರಮೇಗೌಡನ್ನ ಕಂಡು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳು ದಸ್ತಗೀರ್.”

ಉಭಾಯಿಸಿ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ಹಳೇ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸೋದಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಸಾಯೇಬರು ಆತರ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳು.”

“ಆಚ್ಚಾ ಸಾಬ್”

ಎಂದು ಹೋದ ದಸ್ತಗೀರ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾನಂತರ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು,

“ಓಗಿದ್ದೆ ಸರ್ಕಾರ್”-ಎಂದ.

“ಗೌಡ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನೇ?”

“ಚಿಕ್ಕಿದ್ದ.”

“ಏನು ಹೇಳಿದ?”

“ನೀವು ಏಳಿ ಕೊಟ್ಟೆಗೆ ಏಳಿ. ಅವನು ಮೀಸೆ ಮ್ಯಾಕೆ ಕೈ ಮಡಕೊಂಡಿ ನುಗೆ ಏಳಿ ಕಕ್ಕೊನು ಯಾವೋನಾ ನಿನ್ನ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್. ಅವನು ಸ್ನೇಹ

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾನ್ನು ಅವನ ಬಾಯ್ತೂ ಒಸಿ ಎಂಜಲು ಆಕ್ರೀಸಿ!' ಎಂದ. ನನ್ನೆ ಭಾಳ ಕೋಪ ಬಂತು ಸರ್ಕಾರ್. ಚಮುಡ ಸುಲೀದ್ಪುಡಾನಾಂತಿದ್ದೆ. ದಡೆ ಹುಕುಂ ಇಲ್ಲಾಂತ ಸುಮ್ನಾದೆ."

"ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ ದಸ್ತಗೀರ್. ನೀನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಕೆಟ್ಟು ಹಾಳಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭರಮೇಗೌಡ ಭಾರಿ ದುಷ್ಮನ್ ದಸ್ತಗೀರ್. ಇದನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ...."

"ಈಗ ಏನಾಡೋದು ಸರ್ಕಾರ್?"

"ನಾಲ್ಕು ಒಳ್ಳೆ ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ."

ದಸ್ತಗೀರ್ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸೊಗನಾದ ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ನಾಹೇಬರ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟ.

ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

"ನನ್ನ ಜತೆ ಬಾ ದಸ್ತಗೀರ್" ಎಂದ.

ಇಬ್ಬರೂ ನೇರವಾಗಿ ಭರಮೇಗೌಡನ ಮನೆಯ ಕಡೆ ನಡೆದರು.

ಅವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಒಳ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಿ ನಿಂತಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು,

"ಭರಮೇಗೌಡರು ಇಲ್ಲವೇನಮ್ಮಾ?"

ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

"ಇಲ್ಲ ಬುದ್ದಿ."

"ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ?"

"ತಪ್ಪಟಕ್ಕೆ ಓಗವೈ."

"ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ವೋಲೀನ್ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮೈಲಾರಯ್ಯ. ನೀನು ಭರಮೇಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ಚೆನ್ನಿ ಅಲ್ಲವೇ?"

"ಔದು ನನ್ನೊಡೆಯಾ?"

"ಹಿಂದಿದ್ದ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರು ನಿನ್ನ ವಿಷಯ ಬಹಳ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಚೆನ್ನಿ."

"ಏನು ಹೇಳವೈ ಬುದ್ದಿ."

"ನೀನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವಳು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೀ. ಒಳ್ಳೆಯ ಧಾರಾಳ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ."

"ನಂದೇನು ಬುಡಿ ಬುದ್ದಿ. ಅಳ್ಳಿ ಮುಕ್ಕು."

“ ನೀನು ಹಳ್ಳಿಯವಳಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣವಂತೆ ಚೆನ್ನಿ.”

ಚೆನ್ನಿ ನಸುನಾಚಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟು,

“ ನಾನು ಬತ್ತೀನಿ ಚೆನ್ನಿ-ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭರಮೇಗೌಡರನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಿ.”

“ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಒಸಿ ಆಲು ತಗಾಳಾಕೆಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ.”

“ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಬತ್ತೀನಿ-ಅವತ್ತು ಹೂೂ ಹಗ್ಗು ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡುವೆಯಂತೆ!”

ಎಂದು ದಸ್ತಗೀರನೊಂದಿಗೆ ಮುನ್ನಡೆದ.

ಭರಮೇಗೌಡನ ತೋಟ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ದಸ್ತಗೀರ್-ನೀನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ನಾನು ಬರುತ್ತಿರುವ ಏಷಯ ಗೌಡನಿಗೆ ತಿಳಿಸು ” ಎಂದ.

ಗೌಡನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ದಸ್ತಗೀರ್ ತೋಟದ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ,

“ ಏಳ್ಳಿ ಸರ್ಕಾರ್-ಗೌಡ ಕುಂತೊಂಡೇ ‘ ಬರಲಿ ಬುಡು ’ ಅಂದ ”

“ ಒಳ್ಳೆಯದು”

ಎಂದು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಭರಮೇಗೌಡ, ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆವಾದಮಸ್ತಕ ನೋಡಿ,

“ ನೀವೇನೋ ಒಸ ಇನಿಸ್‌ವೇಟೈ ” ಎಂದ.

“ ಹೌದು ಗೌಡ್ರೇ.”

ಗೌಡ ತನ್ನ ಲೋಡಿಗೆ ಆತುಕೊಂಡು ಒಂದು ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಕುಳಿತು, ಬೀಡಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕಡ್ಡಿ ಕೊರೆದು ಅದನ್ನು ಸುಡುತ್ತ,

“ ಏನ್ಬಂದ್ರಿ ಇನಿಸ್‌ವೇಟ್ರೇ ?” ಎಂದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವನೆದುರು ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವನ ಮುಂದಿಟ್ಟು,

“ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಹಳೆಯ ಇನ್ಸ್‌ವೆಕ್ಟರ್ ಸಂಜೀವಪ್ಪನವರು ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.”

ಗೌಡ ಒಂದು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೂಸಿ ನೋಡುತ್ತ,

“ ಏನು ಏಳವೈ ?”

“ ಭರಮೇಗೌಡರು ತುಂಬ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣ ಹೋದಂಥ ಮನುಷ್ಯ. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅನರಿಗಾಗದವರು ಬಹಳ ಜನ ಇದ್ದಾರೆ.”

ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಭರಮೇಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿ ಕಟ್ಟಬೇಡಿ-ಗೌಡರ ಜತೆ ನೀವು ಸ್ನೇಹವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ-ನೀವೂ ಚಿಕ್ಕವರು-ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕವರು-ಗೌಡರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಹಭಾಸ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದರು "

ಗೌಡನ ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು.

" ಇಷ್ಟು ತಿಳಿದೋರು, ಟೀಸನ್ನಿಗೆ ಬರೋಕೆ ನಂಗ್ಯಾಕೆ ಏಳಕಳಿಸಿದ್ರೆ ಇನಿಸ್‌ನೆಟ್ಟೀ ?"

" ಆದೆಲ್ಲಾ ಲೌಕಿಕ ಗೌಡರೇ. ನಾವೂ ನೀವೂ ಒಂದು ಎಂದು ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ, ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಜನ ಕಿ ತಾ ಪ ತಿ ಮಾಡ್ತಾರೆ-ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮೂಗರ್ಜಿ ಗುಜರಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ."

" ಹಂಗಾ-ನೀವು ಹುಷಾರಿ ಇದ್ದೀರಿ ಕಣ್ಣೀ."

" ಏನು ಹುಷಾರಿಯೋ ಬಿಡಿ ಗೌಡ್ರೇ-ಪೋಲೀಸ್ ಖಾತೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ತಾಪೇದಾರಿ ಮಾಡಿದ್ರೂ ಉಣ್ಣೋಕೆದ್ದೆ ಉಡೋಕೆಲ್ಲ-ಉಡೋಕೆದ್ದೆ ಉಣ್ಣೋಕೆಲ್ಲ."

" ಆದಿರಿ ಬುಡಿ ಇನಿಸ್ಪೇಟ್ರಿ-ನಾನು ನೋಡಿಕೊಂತೀನಿ-ನಾನು ಒಸಿ ವೈವಾಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವ್ವಿ-ನನ್ನ ನ್ಯಾಸ್ಟು, ಅವರೂ ಇವರೂ ಕುಸೀಗೆ ಇಲ್ಲ ಇಸ್ಪೇಟ್ ಆಡೋಕೆ ಬತ್ತಾರೆ-ನೀವು ಏನೂ ತಿಳಿದ್ದಂಗೆ ಸುಮ್ಮೆ ಇದ್ದು ಬುಟ್ಟಿ, ಸಾಕು. ಮಾನುಲು ನಿಮ್ಮನೆಗೇ ಕಳಿಸ್ಕೊಡ್ತೀನಿ."

" ನನಗೂ ಇಸ್ಪೇಟಿನ ಖಯಾಲಿ ಗೌಡರೇ ?"

" ಬನ್ನಿ-ನಾನು ಬೇಡ ಆಂತೀನಾ ?"

" ಇಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯೋಕೆ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ ?"

" ಎಂಡ ಮಸ್ತಾಗಿ ಚಿಕ್ರದೆ-ಸಾರಾಯೂ ಚಿಕ್ರದೇನ್ನಿ."

" ಆದಲ್ವೀ-ಒಳ್ಳೇದು. ಬೀರ್, ಬ್ರ್ಯಾಂಡಿ ವಗೈರೆ."

" ವಗೈರೆ ಬೆಂಗ್ಯಾರ್ನಿಂಧ್ಲೇ ತರಿಸ್ಪೇಕು-ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ್ರೆ ಏಳೆ-ನಾನ ತರಿಸ್ತೀನಿ."

" ಹೇಗೆ ?"

" ಬಸ್‌ನೋರು ಅವರಲ್ಲಾ."

" ದುಡ್ಡು ನಾನು ಕೊಡ್ತೀನಪ್ಪಾ."

“ ಇರಲಿ ಬುಡಿ ಸೋಮಿ. ದುಡ್ಡೆಂದು ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಇಷ್ಟ್ಯ-ನೀವು ನೀಯತ್ತಿಂದ ಇರಿ-ನಿಮಗೇನು ಬೇಕೋ ಸವ್ವೆ ನಾನು ಮಾಡ್ತೀನಿ-”

“ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ?”

“ ಅದ್ಯಾಕೆ ಹಂಗೆ ಕೇಲ್ತೀರಾ-ಭರಮೇಗೌಡನ ತಾವ ಯಾವ್ವಕ್ಕೆ ಕ್ಕಾಮ ಐತೆ.”

“ ನನ್ನ ಸಂವಾರ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಾ ಗತ್ತೆ ಗೌಡರೇ.”

“ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ರಖುವ್ ನೋಡೋರಂತೆ ಸುಮ್ಮಿರಿ ಸೋಮಿ-ಈ ಊರೇ ನಂದಾಗ್ಯೆತೆ” ಎಂದ.

ವೈಲಾರಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು, ಭರಮೇಗೌಡನೂ ಎದ್ದು ಹೊರಬಾಗಿಲಿನವರೆಗೆ ಬಂದ.

“ ಇನ್ನು ಬರ್ತೀನಿ ಗೌಡರೇ.”

“ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬತ್ತೀರಿ ”

“ ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲ.”

“ ವಗೈರೆ ತರಿಸ್ತಾ ?”

“ ತರಿಸಿ.”

“ ಇಸ್ವಾಸ ಮಡಿಕೊಂಡಿರಿ ಸೋಮಿ.”

“ ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಮುಖ್ಯ ಗೌಡರೇ”

ಎಂದು ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ದಸ್ತಗೀರನೊಂದಿಗೆ ಗೃಹಾಭಿಮುಖನಾದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬಂದುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಳಚಿದ ನಾಗರ ಹಾವಿ ಸಂತಾಗಿದ್ದ ಈಡಿಗರ ಪಾಪಣ್ಣನಿಗೆ ಹೊಸ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಯಿತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನೂ ಭರಮೇಗೌಡನ ಬುಟ್ಟಿಗೆಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನೋ ಎಂಬ ಭಯ ಅವನನ್ನು ಮೊದಲು ಬಾಧಿಸಿತು. ಪಟೇಲ ಸಂಜೇಗೌಡ ಪಾಪಣ್ಣನಿಗೆ,
 “ ಇನ್ನೇನು ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಕೊಟ್ಟರೆ ಭರಮೇಗೌಡನ ಮಟ್ಟ ಹಾಕಿ ಒಡ್ತಾರೆ”

ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಹಾರ ತಂದು ವಾಪಣ್ಣ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದ. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

“ ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನಿಲ್ಲೆ ?” ಎಂದ.

“ ಮರ್ಯಾದೆ ನೋಮಿ.”

“ ನಾನು ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಬಳ ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ ವಾಪಣ್ಣ-ಈ ಮರ್ಯಾದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಕೂಡದು.”

“ ವೂವು ಅಣ್ಣಿಗೇನು ಬುದ್ಧಿ.”

“ ಅದು ತಾನೆ ಬಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ ?”

ಎಂದು ಶೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕಿತ್ತಲೆಹಣ್ಣು, ಒಂದು ಗುಲಾಬಿ ಹೂವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು,

“ ಮರ್ಯಾದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ-ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು” ಎಂದ.

ಈ ಕುಳವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪಾಪಣ್ಣನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಪಾಪಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಸಿದ

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಊರಿನ ಪಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಭರಮೇಗೌಡನ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ.

ವಾಪಣ್ಣ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು,

“ ಹಿಂದಿದ್ದ ಇನ್ನಿನ್ನೇಟ್ರು ಭರಮೇಗೌಡನ್ನು ಕಟ್ಟೊಂಡು ಮಾಡಬಾರದ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಬುದ್ಧಿ.”

“ ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಅನುಮಾನವೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ತಾವು....”

“ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯೂ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ ; ಭರಮೇಗೌಡನ ಕಡೆಯೂ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ ಪಾಪಣ್ಣ. ಧರ್ಮ ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋರಾಡುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಸಿಪ್ತು ಬೆಳೆದರೆ ದೇಶ ಬದುಕು ತ್ತದೆಯೇ ? ಒಂದು ಕಡೆ ಭರಮೇಗೌಡನಂಥ ಪುಂಡರು-ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಗುಂಧಿ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮಾಡಬಾರದ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುಂಬಂಡರು ಜನಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಸರ್ಕಾರ ಯಾಕೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಂತ್ಯೆತೆ ಬುದ್ಧಿ.”

“ ಜನ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟರಾದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ನಡತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪೋಲೀಸ್ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲ್ ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಸರ್ಕಾರ ಇರೋದು ನಮಗೋಸ್ಕರ-ಸರ್ಕಾರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಹಕಾರ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾವು-ನರ್ಕಾರ ಕೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಜನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗತ್ತೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಬೇಕು.”

“ ಔದ್ರಾ ಬುದ್ಧಿ-ನೀವು ಏಳೋದು ದಿಟ-ಸರ್ಕಾರ ಚಂದಾಕೆ ಕಲ್ಲು ಮಾಡ್ಬೇಕಾದ್ರೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಕುಮ್ಮಕ್ಕಾಗಬೇಕು.”

“ ಈಗ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಬೇಕು.”

“ ಸ್ವಾಮಿ ನೇವೆಗೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವ್ವಿ.”

“ ಒಳ್ಳೆಯದು-ಭರಮೇಗೌಡನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಜವನಿ ಸತ್ತ ಸಂದರ್ಭ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ ಎಂದು ನಮಗೆ ದೂರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಿಷಯ ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತೇ ?”

“ ಗೊತ್ತು-ಭರಮೇಗೌಡ್ನ ಅವಳ ಬುಲೆ ಒಡೆದು ಕೊಂದ.”

“ ಹೆಣದ ವಿಲೇವಾರಿ ಹೇಗಾಯಿತು.”

“ ತೋಟದ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಅಂಚು ಅರೀಶೈತ-ತಾವು ಪರಾಂಕುರಿರೋದು.”

“ನೋಡಿದ್ದೀನಿ.”

“ಆದರ ಮಗ್ಗಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡ ಐತೆ.”

“ಆದನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೀನಿ.”

“ಆ ಗಿಡದ ಬುಡದಾಗೆ ಜವನಿ ಎಣಿ ಮನಗೈತೆ.”

“ಈ ವಿಷಯ ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು?”

“ಇಂಗೇ...”

“ಏಳಿ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ.”

“ಈ ವಿಷಯ ನಾನು ಬಾಯಿ ಬುಟ್ಟೀಂತ ಭರಮೇಗಾಡಂಗಿ ತಿಳಿದೈ
ಎಲ್ಲು-ಎಣಿ ಬೀಳ್ತೈತೆ.”

“ಎರಡು.”

“ಔದ್ರಾ-ನನ್ನದು, ಚೆನ್ನಿದು.”

“ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ನೀವು ಆಡಿದ ಯಾವ ಮಾತೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ
ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಅಂಗಾದ್ರೈ ಸರಿ.”

“ನಿಮಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಚೆನ್ನಿ ಹೇಳಿದಳೇ?”

“ಔದ್ರಾ.”

“ಚೆನ್ನಿಗೂ ನಿಮಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜವೇ?”

“ತಮ್ಮಾವ ಸುಳ್ಳು ಯಾಕೇಳಿ-ನಿಜ ಬುದ್ದಿ.”

“ಚೆನ್ನಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆಯೇ?”

“ಅದ್ದೆಂಗೋ ನಾನು ಹ್ಯಾಗೇಲ್ಲ?”

“ಚೆನ್ನಿನ ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲ-ಎನು ಮಾಡುವುದು?”

“ವರ ಮನೆ ತಾಕ್ಕೆ ಓಗ್ಬೇಡಿ ಬುದ್ದಿ-ಭರಮೇಗಾಡಂಗಿ ಸುಳು
ಚಿಕ್ಕಿದ್ದು ‘ಸಬ್ಬಲ್‌ರಾಣಿ’ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತಾನೆ.”

“ಹಾಗಾದರೆ....”

“ಸೋಮವಾರ ಸಂತೆ ಮಾಡೋಕೆ ಚೆನ್ನಿ ಬತ್ತಾಳೆ-ಆಗ ಮಾತಾಡಿ
ನೋದುದು.”

“ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ?”

“ಒಂದು ಕೆಲ್ಸ ಮಾಡ್ತೀರಾ ಬುದ್ದಿ.”

“ಏನು ಹೇಳಿ.”

“ ಸಂತೇಮಾಳಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿರ್ದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಪಡಕಾನೆ ಐತೆ-ನುದ್ಯಾನ ಗಿರಾಕಿ
ಗಳು ಇರೋಕಿಲ್ಲ-ತಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಚೆನ್ನಿನ ಬಾ ಅಂತಾ ಏಳಬೈದು.”

“ ಪಡಖಾನೆ ಒಳಗೆ ರೂಮು ಇದೆಯೇ ಪಾಪಣ್ಣ.”

“ ಐತೆ ನನ್ನೊಡೆಯಾ-ಅದ್ದೇ ಉಗ್ರಾಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವ್ವಿ-ತಾವು
ಬತ್ತಿನೀಂದ್ರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಿಳೀನ್ ಮಾಡ್ಲಿ ಮಡಗ್ಗಿನಿ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ-ನಾನು ಸೋಮವಾರ ಬರ್ತೀನಿ ”

“ ವೂನ-ಆಣ್ಣು ಮಡಕೊಳ್ಳಿ.”

“ ಅದು ಮಾತ್ರ ಬೇಡ-ವೋಲೀನೋರೇ ರೂಲ್ಸ್ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗೋದು
ತರವಲ್ಲ”

ಎನ್ನಲು ಪಾಪಣ್ಣ ಹೂವು, ಹಣ್ಣಿನ ತಟ್ಟೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರ
ಹೊರಟ.

ನೋಲೂರಿನ ಸಂತೆ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಬ್ಬು, ನಾಸಿವೆಗಳಿಗೆ ನೋಲೂರೇ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿತ್ತು.

ನೋಲೂರಿನ ಜನ ಪ್ರತಿವಾರ 'ಸಂತೆ ಮಾಡಿ' ವಾರಕ್ಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರ ನಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು

ಸಂತೆ ನೋಲೂರಿನ ಜನಕ್ಕೆ ವ್ಯವಹಾರ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದಂತೆ ವಿಹಾರ ಸಾಧನವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಸಂತೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಜನ ಒಂದು ದಿನ ಆರಾಮವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಂತೆಯ ಉತ್ತುವಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೈಲಾರಯ್ಯ, ದಸ್ತಗೀರ ನನ್ನು ಕರೆದು,

“ನಾಳೆ ಸಂತೆ ಡ್ಯೂಟಿ (Duty) ಯಾರು ಯಾರದ್ದು ದಸ್ತಗೀರ್ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ಸಿಂಗ್, ಕರಿಯಪ್ಪ, ಬಸಣ್ಣ, ಫಕ್ರಾ ಓಗ್ತಾರೆ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ನೀನು?”

“ನಂಗೇ ಡ್ಯೂಟಿ ಇಲ್ಲ.”

“ನೀನೂ ನಾಳೆ ಡ್ಯೂಟಿ ಮಾಡು ದಸ್ತಗೀರ್.”

“ಹುಕುಂ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ಸಂತೆಗೆ ಚೆನ್ನಿ ಬರತ್ತಾಳೆ...ಚೆನ್ನಿ ಯಾರು ಗೊತ್ತೋ?”

“ಭರಮೇಗೊಡ್ಡ ಅವರತ್.”

“ಹೌದು. ಅವಳನ್ನು ನೀನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ಪಾಪಣ್ಣನ ಪಡಖಾನೆ ಹತ್ತಿರ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.”

ದಸ್ತಗೀರ್ ಅನುಮಾನಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡ ವೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಭರಮೇಗೌಡನ ಮೇಲೆ ಚಾರ್ಜ್‌ಶೀಟ್ (Charge sheet) ಹಾಕ ಬೇಕಾದರೆ ಚೆನ್ನಿಯ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇಕು ದಸ್ತಗೀರ್.”

“ ಇದೆಲ್ಲಾ ಖರಾಬ್ ಸಾವಾಸ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ ಹೌದು. ಆದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು ದಸ್ತಗೀರ್. ಹೇಗಾದರೂ ಭರಮೇಗೌಡನ್ನು ಬುಕ್ (Book) ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ”

“ ಆಗಲಿ ಸರ್ಕಾರ್ ”

ಎಂದು ದಸ್ತಗೀರ್ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ

ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ದಸ್ತಗೀರ್ ಕೆಟ್ಟ ಭಾವನೆ ತಳಿಯಬಾರದೆಂಬುದು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಪರಮಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು.

ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸಬ್-ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ದಸ್ತಗೀರ್ ವೋಲೀಸ್ ಕಾನಿಸ್ಟೇಬಲ್ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರವಂದಿಗನಾದ ದಸ್ತಗೀರ್ ಆಗಾಗ್ಗೆ ‘ ಶಾಕಾಯ ಲವಣಾಯ ’ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ದಸ್ತಗೀರನ ವ್ಯವಹಾರ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಆತ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರಿಗೆ ಫಿಯಾದಿಗಳು ಬರಲು ಅವರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತರು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದ ದಸ್ತಗೀರ್ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ‘ ಮೇಲು ಸಂಪಾದನೆ ’ ಆರಂಭಿಸಿದ ದಸ್ತಗೀರನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಾರಿ ಮಾಲಿಕನೊಬ್ಬ ಅವನಿಗೆ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಭಾವನೆಯಿತ್ತು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟ. ದಸ್ತಗೀರನ ಅಪವಾದ ಋಜುವಾತಾಗಲು, ಅವನನ್ನು ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್ ಮಾಡಲು ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು.

ದಸ್ತಗೀರನ ತಲೆಯನೇಲೆ ಆಕಾಶವೇ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಎರಡು ವಾದಗಳನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು,

‘ ನೀವೇ ನನ್ನ ಮಾ-ಬಾಪ್. ನನ್ನ ಬಚಾವ್ ಮಾಡಿ ಸರ್ಕಾರ್-ಇನ್ನು ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ-ಸಾಯೋಟೆಂಕಾ ನಿಯತ್ತಿಸಿಂದ ಸಿಮ್ಮ ಚಾಕರಿ ಮಾಡ್ತೀನಿ ’

ಎಂದು ಹಲುವಿದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಛೇಮಾರಿ ಮಾಡಿ,

“ ಸಾಹೇಬರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು

ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೇನಯ್ಯಾ-ಸಾಹೇಬರೇ ನಿನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ನೀನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ ಈಗ ಏನುಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ?"

"ತಾವು ಒಂದು ಮಾತು ಏಳಿದ್ರೆ ಸಾಯೇಬ್ರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಸರ್ಕಾರ್. ಎಂಗಾದರೂ ಗರೀಬನ್ನ ಕಾವಾಡಿ "

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ' ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ' ಆಫೀಸಿನ ಕೆಲಸದ ನೆಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದ

ಫೈಲುಗಳ ವಿಲೇವಾರಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು,

" ಇನ್ನೇನು ವಿಷಯ ಮೈಲಾರಯ್ಯ" ಎಂದರು

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಗ್ಗಿಸಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ,

" ದಸ್ತಗೀರನ ವಿಷಯ ಸಾರ್ " ಎಂದ.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರ ಮೈರಕ್ತ ಮುಖಕ್ಕೇರಿತು. ಭಟ್ಟನೆ ಅವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ,

" ಏನಂತೆ ಅವನ ಗೋಳು " ಎಂದರು

" ಸಾಹೇಬ್ರು ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್ ಮಾಡಿಸ್ತಾರೆ ಎಂದು ಒಡಕೋತಾ ಇದ್ದಾನೆ ನಾರ್."

" ಹೌದು-ಅವನನ್ನು ಡಿಸ್‌ಮಿಸ್ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ ಇಂಥ ಅಯೋಗ್ಯರಿಂದ ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿಗೇ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು. ನಾನೇ ವಾರ್ನ್ (warn) ಮಾಡಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ-ಲಂಚ, ರುಷ ಮತ್ತು ತೋಗೊಳ್ಳೊಣ್ಣಾಂದ್ರೆ ಏನಿಲ್ಲ? -No, No, that fellow must go home."

" ಅವನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಸಾರ್-ಇಬ್ಬರು ಬೀಬಿಯರು. ಬಡವ ಕೆಟ್ಟುಕೋಗ್ತಾನೆ."

" ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಣೆಯೇ? ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂತ ಹೇಳಿ ಲಂಚ ಹೋಡಿಯೋದೇನಿಲ್ಲ?"

" ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ-ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಸಡುತ್ತಿ ದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಲ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡಿ ಸಾರ್. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಅವನು ಲಂಚಕ್ಕೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿದರೆ ನಾನೇ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ."

" ಇದೇನಿಲ್ಲ ಇವೆಲ್ಲಾ-ನಾವೇನು ಪೋಲೀಸ್ ನೌಕರರೋ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಅನ್ನಭತ್ತದ ಪಾರುಪತ್ತಿಗಾರರೋ?"

“ ಸ್ವಾಮಿ-ತಾವು ನನಗೆ ತಾಯಿ ಸಮಾನ. ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ತಪ್ಪು ಮಾಡ್ತೀವಿ-ತಾವು ಬಯ್ಯಿರಿ-ಹಂಟೆರ್ ತೋಗೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿಸಿ- ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದರೆ ನಾವೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು-ಯಾರ ಹತ್ತಿರ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಸುಖ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ನನ್ನ ಏನು ಮಾಡೂಂತೀರಿ ?”

“ ದಸ್ತಗೀರ್ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ ಬಂದರೆ, ನನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ-ಮನುಷ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯವನು, ದಕ್ಷ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶೆಬುರುಕ ಅವನನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನನಗೆ ವಹಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿ.”

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಮುಜುಗರ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು,

“ ಆಗಲಿ ಹೋಗೀಯವ್ವ. ಸಿವಿಯರಾಗಿ ವಾರ್ನ್ ಮಾಡಿ (Severe warning)-ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ ಬಂದರೆ, ನಾನು ಎನ್‌ಕ್ವೈರಿ (enquiry) ಕೂಡ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ-ಡಿಪ್‌ಮಿಸ್ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತೀನಿ.”

“ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ದಸ್ತಗೀರ್ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ದಸ್ತಗೀರನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ, ಸೇವೆ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಕಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯಿತು ತಾನು ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ (Transfer) ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆಲ್ಲಾ ದಸ್ತಗೀರನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದ ಉಪಕಾರ ದಸ್ತಗೀರನ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅವನ ಜೀವನವನ್ನೇ ಪರಿವರ್ತನಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಸರ್ಪಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ದಸ್ತಗೀರ್, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಡಕೂ ಆಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದ.

ದಸ್ತಗೀರನ ಸದ್ವರ್ತನೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಾತು, ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದಸ್ತಗೀರ್ ದುರಭಿಪ್ರಾಯ ತಳೆಯಬಾರದೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಅಂಕುರಿಸಿ, ಅವನ ಬಾಳಿಗೂ ನೀತಿಯ ನೆಲಗಟ್ಟು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಪಾಪಣ್ಣ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ್ದ. ಅವನ ಪಡಖಾನೆಯ ಉಗ್ರಾಣ, ಉತ್ತಮ 'ದಿವಾನ್ ಖಾನೆ'ಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಾಗಿತ್ತು. ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮನ್ನು ಹೊರಗೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ, ಗೋಡೆಯ ಬದಿಗೊಂದು ಮೇಜು, ಎರಡು ಕುರ್ಚಿ ಹಾಕಿಸಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಜಮಖಾನಾ, ಲೋಡು, ದಿಂಬುಗಳನ್ನು ಅಣೆಮಾಡಿದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸಂತೇಪಾಳವನ್ನೊಮ್ಮೆ ವರಾಮರ್ಶಿಸಿ, ಮೈಲನೆ ಪಡ ಖಾನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ

ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ಕಾದಿದ್ದ ವಾವಣ್ಣ, ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ರೂಮಿ ನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಅವನ ಮುಂದೆ ಗೋಲ್ಡ್‌ಸ್ಟೇಕ್ ಸಿಗರೇಟಿನ ಡಬ್ಬ, ಬೆಂಕಿಯ ಪೊಟ್ಟಣ ಇಟ್ಟ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಂದು ಸಿಗರೇಟ್ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು, ರೂಮಿನ ಸುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿ,

“ನಾನು ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮಕೊಟ್ಟೆ ವಾವಣ್ಣ” ಎಂದ.

“ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಶ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿ-ಬಡವನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಬಂದಿರೋದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ-ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಏರ್ಪಾಡ ಮಾಡಿದ್ದೀನಿ-ತಾವು ಒಲೆಯೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ!”

“ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ-ಚೆನ್ನಿಯೂ ಬರಲಿ.”

“ಅವಳನ್ನು ಯಾರು ಕರೆಯೋದು ಬತ್ತಾರೆ?”

“ದಸ್ತಗೀರ್.”

“ಡ್ರಿಂಕ್ಸ್ ಏನಾದರೂ....”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಕ್ಕು,

“ನಿಮ್ಮ ಪಡಖಾನೆ ಮಾಲೋ?”

“ ಅಲ್ಲ ಮಾಸ್ವಾಮಿ-ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಸ್ಯಾಚ್ ತರಿಸಿದ್ದೀನಿ.”

“ ಸ್ವಲ್ಪ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಚೆನ್ನಿ ಹೇಗೆ?”

“ ಅವಳೂ ತೋಗೋತಾಳೆ.”

“ ಅದಲ್ಲೇ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು-ಮಿಕ್ಕ ವಿಷಯ?”

“ ಜಾತಿ ಮರಿ-ಒಳ್ಳೇ ಗೇಂದಿ ಹೆಂಗಸು.”

“ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳ್ತಾಕೋ?”

ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಣ್ಣ,

“ ಮಾಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ದೊಡ್ಡವರು-ನಾನು ಹೆಂಡ ಮಾಡೋ ಗುಲಾಮು.

ತಮಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳೋ ಅಷ್ಟು ನಂಗೆ ತಾಖತ್ ಇಲ್ಲ-ಆದ್ರೆ ನಾನೂ ನಾಲ್ಕು ಕೆರೆ ನೀರು ಕುಡಿದ ಆಸಾಮಿ-ನಂಗೆ ತಿಳಿದಿರೋ ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯ, ಆಪ್ತಣ್ಣ ಯಾದರೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ತೀನಿ.”

“ ಹೇಳಿ ಪಾಪಣ್ಣ-ನಿಮ್ಮ ನಾಲ್ಕು ಕೆರೆ ನೀರಿನ ಅನುಭವ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೂ ಇಷ್ಟ.”

“ ಒಸಿ ದಿನ ಚೆನ್ನಿ ತಾವ ತನಿಖೆ ಮಾತು ತೆಗೀಬ್ಯಾಡಿ-ಸ್ನೇಹ ಬೆಳಸಿ. ನೀವು ಇಷ್ಟಾಸ ಮಡಗಿದ್ದೀರಂತ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ ಪ್ರಾಣಾನೇ ಕೊಡ್ತಾಳೆ.”

“ ಗಂಡನನ್ನು ಅವಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡ್ತಾಳೇನೀ?”

“ ಗಂಡನ ತಲೆ ಕಂಡರೆ ಅವಳಿಗಾಗಾಕೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ-ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕು ನಿಮ್ಮಂಥ ಚೆಲುವ. ಎಲ್ಲು ಗುಂಡು ಆಕ್ಸಿ, ಅವಳ ಮೈಮ್ಯಾಗೆ ಒಸಿ ಕೈ ಆಡ್ನಿ-ಭರಮೇಗೊಡ್ಡ ಪುರಾಣಾನೆಲ್ಲಾ ಬಿಚ್ಚಿಡ್ತಾಳೆ.”

ಎಂದು ಕಿಟಕಿಯಾಚೆ ನೋಡಿ,

“ ಬತ್ತಾ ಅನ್ನೆ ಬುದ್ಧಿ ”

ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದ.

ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ಮೈಲಾರಯ್ಯನೇ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ,

“ ಹೆದರಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಚೆನ್ನಿ-ನಾನಿದ್ದೇನೆ ” ಎಂದ.

ಹಣೆಯಿಂದಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರನ್ನು ತನ್ನ ಸೆರಗಿನ ಕೊನೆಯಿಂದ ಒರಸಿ ಕೊಂಡ ಚೆನ್ನಿ,

“ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ತಿಳಿದ್ರೆ ಕೊಂದುಬುಡ್ತಾನೆ ಬುದ್ಧಿ.”

“ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ತಕ್ಕ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿದ್ದೀನಿ ಸುಮ್ಮನಿರು. ಗೌಡ ಪಡಖಾನೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ದಸ್ತಗೀರ್ ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟುಟ್ಟುಡ್ತಾನೆ.”

“ನನ್ನ ಬರೇಳಿದರಂತಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧಿ.”

“ಹೌದು ಚೆನ್ನಿ-ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಹಳ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಅವತ್ತು ನಮ್ಮ ಅಟ್ಟೇಗೆ ಬಂದೋರು ತಿರುಗಾ ಬದ್ದೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಗೌಡನಿಗೆ ಅನುಮಾನ ಬರಬಾರದೂಂತ ಬರ್ದಿಲ್ಲ.”

“ಒಳ್ಳೆದ್ರಾಡಿದ್ದಿ-ಸೋಮಾರ ಸೋಮಾರ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದೆ ಬುದ್ಧಿ.”

“ಎಲ್ಲಿ?”

“ಇಲ್ಲೇ-ಸಂತೆಗೆ ಬರ್ದಿದ್ದೆ-ನೀವು ಡೂಟಿ ಮಾಡ್ತಿದ್ದಿ.”

“ಹೌದು ಚೆನ್ನಿ-ನಾನೂ ಒಂದುಸಲ ನಿನ್ನ ನೋಡಿದೆ. ಮಾತಾಡಿಸಿ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ನೋಡಿದವರು ಏನಾದರೂ ಅಂದುಕೊಂಡರು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ.”

“ದೊಡ್ಡ ಸಾಯೇಬ್ಬು! ನಿಮ್ಮೂ ಭಯಾನ?”

“ಖಾಕಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿರೋದರಿಂದ ಭಯಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಚೆನ್ನಿ.”

“ಈ ದಿಸು (Dress) ನಿಮ್ಮೆ ಭೋ ಒವ್ವೆತ್ತೆ ಬುದ್ಧಿ.”

ಅವಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಭರಮೇಗೌಡ ನಿನ್ನ ತುಂಬ ಗೋಳು ಹುಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನಂತೆ ನಿಜವೇ ಚೆನ್ನಿ?”

ಚೆನ್ನಿಯ ಅಂತಃಕರಣ ವಿಣೆಯ ಯಾವುದೋ ತಂತಿ ಮಿಡಿದಂತಾಗಲು ಅವಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿ,

“ನನ್ನ ಅಣ್ಣೇಬರಕ್ಕೆ ಯಾರು ಒಣೆ ಬುದ್ಧಿ” ಎಂದಳು.

“ನಿನ್ನಂಥ ಹೆಂಗಸಿನ ಜತೆ ಬಾಳ್ವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ವಿರಬೇಕು.”

“ಅವನ ಮಕ್ಕಳೆ ಬೆಂಕಿಇಕ್ಕಿದ್ದು-ನಾಯಿ ಅಂಗೆ ಊರ್ದೆ ಲ್ಲಿರೋ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಉಡುಕೊಂಡು ಓಗ್ತಾನೆ. ಮನುಷ ಮಾಡೋ ಅನ್ನಾಯಕ್ಕೂ ಕೊನೆ ಬ್ಯಾಡ್ವಾ ಬುದ್ಧಿ-ಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಸಮ್ಮೇ ನಡೆತ್ತೈತಾ?”

“ಕೆಟ್ಟ ದಾರಿ ಬಿಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನೀನೇಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ?”

“ನಾಯಿ ಬಾಲಕ್ಕೆ ದೆಬ್ಬೆ ಕಟ್ಟಿದ್ರೆ ಸರೀ ಓಗ್ತೈತಾ ನನ್ನೊಡೆಯಾ?”

ಕುಲಸ್ಥರ ಮಕ್ಕಳ ಮ್ಯಾಕೆ ಅವನು ಕಣ್ಣು ಮಡಗಿದಾಗ, ನಾನು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡೋಡೆ. 'ಬೇಡ ಕಣ್ಣಾ-ಹಂಗೆ ಮಾಡಬಾರದು-ಸೋಕಿ ಮಾಡೋ ಹಂಗಿದ್ದೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೂಳೆರನ್ನ ಮಡಿಕೋ-ನಾನು ಬೇಡ ಅನ್ನಾಕಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಬಾಳೋ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ನಾಸನ ಮಾಡ್ಬಾರದು-ದೇವರು ಮೆಚ್ಚಾಕಿಲ್ಲ' ಎಂತಾ ಏಳೆ. ನನ್ನ ಸಾಯಾಬೀಳಾ ಹೋಡ್ತು! 'ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚು ಮುಂಡೆ-ನನ್ನಿಷ್ಟ-ಬೇಕಾದ್ದು ಮಾಡಿಕೊಂತೀನಿ!' ಎಂದೆ."

"ಈಗ ನಿನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಹೇಗಿದೆ?"

"ಅಂಗೇ ಐತೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೋ ಮೂರಕ್ಕೋ ಅಟ್ಟೇಗೆ ಬತ್ತಾನೆ-ಬೇಸಿದ್ದನ್ನ ಸುರೀತೀನಿ-ತಂದು ಓಗ್ತಾನೆ. ಅವನೂ ಮಾತಾಡಕಿಲ್ಲ-ನಾನೂ ಮಾತಾಡಾಕಿಲ್ಲ."

"ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಹೆಚ್ಚು ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಡ. ಅವನು ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೈಯೋ ಕಾಲೋ ಮುರಿದರೆ ಕಷ್ಟ."

"ನೀವು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಕಡೆ ಸೇರೋ ಬೇಡಿ ಬುದ್ದಿ."

"ಹಾಗೆಂದರೇನು ಚೆನ್ನಿ!"

"ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದಿದ್ದ ಸಾಯೇಬ್ಬು-ಸಂಜೀವಪ್ಪ ಗೌಡನ ಕಾಸ್ತಾರಾಗಿದ್ದು. ಅವನು ಉಯ್ದ ಕಳ್ಳಭಟ್ಟ ಸಾರಾಯ್ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಚಾಚಿ ಅವನಿಗೆ ಪರೀಕಾಗಿದ್ದು. ಸಾಯೇಬ್ಬು ಒಸಿ ಗೌಡನ್ನ ತರಾಟೆಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಅವನು ಎಚ್ಚಿಕೊಳ್ತಿದ್ದಲ್ಲ."

"ನನಗೂ ಸಂಜೀವಪ್ಪನಿಗೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ಚೆನ್ನಿ-ಕಾಲಾನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನಗೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನೋಲೂರಿನ ಪುಂಡು ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದಸ್ಥರು ಬದುಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ನಾನು ಬಂದಿರು ವುದು. ಈ ಕೆಲಸ ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ-ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಗೌಡನ್ನ ಮಟ್ಟ ಹಾಕಿಬಿಡ್ತೀನಿ."

"ಅಷ್ಟು ನೀವು ಮಾಡಿ ಬುದ್ದಿ-ನೀವು ಏಳಿದ ಕೆಲ್ಸ ಮಾಡೋಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿನ್ನಿ."

"ನೀನು ಮನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಚೆನ್ನಿ?"

"ಗಂಟೆ ಈಗ ಎಷ್ಟಾಗ್ತೆ?"

"ಎರಡೂಕಾಲು."

"ಒತ್ತು ಮುಳುಗೋ ಒತ್ತೆ ಓದರಾಯಿತು."

"ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯಾ?"

"ಐತಾ?"

"ಇದೆ-ಪಾಪಣ್ಣ ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ."

“ ತರಿಸಿ-ತಿನೋವಾ.”

“ ಕಾಫಿ ಕುಡೀತೀಯೋ ಇನ್ನೇನಾದರೂ....”

“ ಇನ್ನೇನೈತೆ ?”

“ ಒಳ್ಳೆ ಬ್ರಾಂದಿ ಇದೆ ”

“ ದಿಟ ಏಳಿದ್ರೆ ಮುನಿಸ್ಕೊಂತೀರಾ ?”

“ ಇಲ್ಲ-ಹೇಳು.”

“ ನಂಗೆ ಬ್ರಾಂದಿ ಕಂಡ್ರೆ ಪ್ರಾಣ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಸುನಕ್ಕು,

“ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಸುಳ್ಳು, ತಟವಟ ಇಲ್ಲ-ಅದೇ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ.”

“ ತಪ್ಪು ಮಾಡೋರು ಸುಳ್ಳು ಏಳ್ಳೇಕು-ನಾನೇಕೆ ಏಲ್ಲ ಬುದ್ದಿ.”

“ ನೀನು ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ.”

“ ಗೌಡನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ....”

“ ಗೌಡ ಸರ್ಯಾಗಿ ಇದ್ದಿದ್ರೆ ನಾನ್ಯಾಕೆ ಬೇರೆ ಓಗ್ಗಿದ್ದೆ.”

“ ಅದೂ ನಿಜ ಚೆನ್ನಿ. ನಾವು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹೆಂಗಸರನ್ನೇ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟದಾರಿ ತೋರಿಸುವ ಗಂಡಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಎಷ್ಟು ವೈನವಾಗಿ ಮಾತಾಡ್ತೀರಿ ಬುದ್ದಿ ” ಎಂದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಪಾಪಣ್ಣನಿಗೆ ಸೂಚನೆಕೊಡಲು, ಅವನೇ ತಿಂಡಿಯಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ, ಮಧ್ಯದ ಶೀಷೆ, ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಿಕರಗಳನ್ನೂ ತಂದಿಟ್ಟು, ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ,

“ ಚಂದಾಕೆದ್ದಿಯಾ ಚೆನ್ನಿ ” ಎಂದ.

“ ಇದ್ದೀನಿ ನೋಡಪ್ಪಾ ”

“ ಧಣಿಗಳು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದವೈ ಚೆನ್ನಿ-ಅವರೇ ನಮ್ಮ ಭಾಗದ ದೇವ್ರು. ಅವರ ಚಂದಾಗಿ ನೋಡಿಕೋ.”

ಚೆನ್ನಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಬೀರಿ ಕತ್ತು ತಗ್ಗಿಸಿದಳು.

ಪಾಪಣ್ಣ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿ,

“ ನಾನು ಹೊರಗೇ ಇರ್ತೀನಿ ಬುದ್ದಿ-ಏನು ಬೇಕಾದ್ರೂ ನನ್ನ ಕೂಗಿ.”

“ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲ್ಲ ನೀವೇ ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದೀರಲ್ಲಾ ಪಾಪಣ್ಣ.”

“ ತಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾದ್ರೆ, ಸಾಕು ಬುದ್ದಿ. ತಮ್ಮಂಥ ಉತ್ತಮರ ಸೇವೆ

ದಿನಾ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾ.”

ಎಂದು ಬಾಗಿಲು ಮುಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋದ.

ಚಿನ್ನಿಯೇ ಎರಡು ಗ್ಲಾಸುಗಳಿಗೆ ಬ್ರ್ಯಾಂಡಿ ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಸೋಡಾ ಬೆರೆಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಕ್ಕು,

“ ಎಲ್ಲಾ ಬರೆತ್ತೆ” ಎಂದ.

“ ನಂಗೆ ಅಭ್ಯಾಸವೈತೇಂತ ಏಳಿದ್ದಲ್ಲಾ !”

“ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದವರು ಯಾರು ?”

“ ಗೌಡ.”

“ ಹೇಗೆ ?”

“ನಾನು ಒಸಗೆ ಮಾಡ್ಕೊಂಡಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಗೌಡ ದಿನಾ ಇದನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ತಕ್ಕೊಳ್ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನಾನು ಎದುರಿಗೆ ಕುಂತಿರಬೇಕು. ಒಂದಿನ ನನ್ನೂ ತಕ್ಕೋ ಅಂದ-ನಾನು ಒಲ್ಲೆ ಎಂದೆ. ಇಡ್ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಉಯ್ದು. ಅವನ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಒಸಿ ಕುಡಿದೆ-ಮೈ ಎಂಗಿಂಗೋ ಆಯ್ತು-ನೋರ ಬಂತು ಅಂದ್ಕೊಂಡೆ. ಅಮ್ಯಾಕೆ ಅದೇ ಮಾಮೂಲಾಯಿತು. ಕೆಲವು ದೀಸ ಅವನು ನನ್ನ ಜತೆ ಚಂದಾಕಿಡ್ಡ-ಆಗ ದಿನಾ ನಾನೂ ಅವನೂ ತಕ್ಕೊಳ್ತಿದ್ದು.”

“ ಈಗೇನ್ಮಾಡ್ಕೊ ?”

“ ದಿನಾ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ದೀಸ ಬೇಕು ಅನ್ನಿದ್ರೆ, ಗಂಗೀನ ಕಳ್ಳ ತರಿಸ್ಕೊಂತೀನಿ.”

“ ಗಂಗಿ ಯಾರು ?”

“ ನಮ್ಮ ಊರಿನೋಳು ”

“ ಅವಳು ನಿನ್ನ ವಿಷಯ ಗೌಡನಿಗೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ-ಅವಳು ಮೂಗಿ. ಅದೂ ಅಲ್ಲೀರಾ ಗೌಡನ ಮೊಕ ಕಂಡರೆ ಅವಳಿಗಾಗದು.”

“ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದಿವಸ ಗಂಗಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದು ?”

“ ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆ ಬೇಸ್ತಿದ್ದು ”

ಎಂದು ಅವನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸರಿದು,

“ ಥಣೆ-ನೀವು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನೀರಾ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಏಕೆ ?”

“ ನಾನು ಪರಮಾಸಿ ಮಾಂಸದಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ.”

“ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಚಿನ್ನಿ-ಮೊಟ್ಟೆ ದೋಸೆ ತಿನ್ನೀನಿ.”

“ ದಸ್ತಗೀರೂನ ಅಟ್ಟ ತಾಕ್ಕೆ ನಾಳೆ ಕಲ್ಲ-ಮೊಟ್ಟೆ ದೋಸೆ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ.”

“ ಈಗಲೇ ಬೇಡ ಸುಮ್ಮನಿರು. ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವೆಯಂತೆ.”

ಗ್ಲಾಸುಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯನೇ ಎರಡು ಗ್ಲಾಸುಗಳಿಗೂ ‘ ಬಿಗ್ ಡೋಸ್ ’ ಬಗ್ಗಿಸಿದ ; ಚೆನ್ನಿ ಸೋಡಾ ಬೆರಸಿದಳು.

ಎರಡನೆಯ ಗ್ಲಾಸು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಚೆನ್ನಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಸರಿದು ಅವನ ಗ್ಲಾಸ್ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಕುಡಿದು,

“ ನಂಗೆ ಕೊಡ್ತೆ ನೀವೇ ಕುಡೀತೀರಲ್ಲಾ ! ” ಎಂದಳು.

ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಗ್ಲಾಸುಗಳು ಭರಿಯಾಗಲು: ಚೆನ್ನಿ ತನ್ನ ಗ್ಲಾಸಿನಿಂದಲೇ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಕೆನ್ನೆ ಸವರಿ,

“ ಎಷ್ಟು ಚಂದಾಕಿದ್ದೀರಿ ನನ್ನ ದೊರೆ ” ಎಂದಳು.

ಗ್ಲಾಸು ಕೆಳಗುರುಳುವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವಳನ್ನು ಭರದಿಂದಪ್ಪಿ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಚುಂಬಿಸಿದ.

ಒಂದು ಗಂಟೆ ತರುವಾಯ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ಚೆನ್ನಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು,

“ ಗಂಟೆಯೆಷ್ಟು ? ” ಎಂದಳು.

“ ನಾಲ್ಕು.”

“ ಇನ್ನ ನಾನು ಒಲ್ಲಬೇಕು.”

“ ಹೊತ್ತಿನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಲ್ಲ. ಹೋದರಾಯಿತು ಚೆನ್ನಿ.”

“ ನಂಗೆ ಇನ್ನೊಸಿ ಕುಡಿಯೋಕೆ ಕೊಡಿ.”

ಪುನಃ ಗ್ಲಾಸುಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಅವಳ ಕೈಗೊಂದು ಗ್ಲಾಸ್ ಇತ್ತ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ನೀನು ಬಹಳ ಕುಡೀತಿ ಚೆನ್ನಿ-ಇಷ್ಟು ಕುಡಿಯಬಾರದು-ಮೈಗೊಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ.”

“ ಏನೂ ಅನ್ನಬೇಡಿ ದೊರೆ-ನಂಗೆ ಬಲೆ ಕುಸಿಯಾಗ್ಯತೆ.”

“ ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಯಾವಾಗ ಚೆನ್ನಿ ? ”

“ ನಿಮ್ಮನೇಗೇ ನಾನು ಬರಾಕೆ ಆಗಾಕಿಲ್ವಾ ? ”

“ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಉರಿದು ಬೇಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಮುಗಿದೇ ಹೋಯಿತು.”

“ ಅಂಗಾವ್ದೆ ಎಲ್ಲಿ-ನೀವೇ ಏಳ ? ”

“ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಿ ?”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಚೆನ್ನಿಯೇ,

“ ಸೋಮಾರ ಇಲ್ಲೇ ಬತ್ತೀನಿ-ಮಿಕ್ಕ ದೀಸ ನೀವೇ ನಮ್ಮ ಅಟ್ಟಿಗೆ ಬನ್ನಿ.”

“ ನಾನು ಪ್ರಾಣ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು.”

“ ಭಯವಿಲ್ಲ ದೊರೆ-ರಾತ್ರಿ ಗೌಡ ಮನೆಗೆ ಬ ರಾ ಕಿಲ್ಲ-ಅವನಿಗೆ ಜೂಜೆಂದು ಗಲಾಟೆ-ಅಲ್ದೆ ಚಂಚೆಯಾಗತ್ತೇ ಅವನು ಮೂಗಿನ ಟಂಕಾ ಕುಡ್ಡಿ ರಾನೆ. ತ್ವಾಟ ಬಿಟ್ಟು ಒರಗೆ ಕಾಲಿಡಾಕಿಲ್ಲ-ನೀವು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಬನ್ನಿ-ನಾನೂ ಗಂಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪರಾಣಕ್ಕೆ ಪರಾಣ ಕೊಡ್ತೀನಿ.”

“ ನೋಡ್ತೀನಿ ಚೆನ್ನಿ-ನಾನು ಬರೋದಾದ್ರೆ ದಸ್ತಗೀರ್ ಕೈಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ.”

“ ಅಂಗೇ ಮಾಡಿ ”

ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬಟ್ಟೆ ತಲೆಗೂದಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು,

“ ಇನ್ನಾ ಬರಲಾ ?” ಎಂದಳು.

ಅವಳನ್ನಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ತಿರುಗಿ ನಿನ್ನ ನೋಡೋವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇ ಇಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ.”

“ ನಾಳೇಕೆ ಬನ್ನಿ ”

ಎಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸೆರಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದಳು.

ಎರಡು ವಾರ ಕಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಚೆನ್ನಿಯರ ವಿಶ್ವಾಸ ದೃಢ ಪಟ್ಟಿತು.

ಚೆನ್ನಿ ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರ, ಪಾಪಣ್ಣನ ಪಡಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದೊಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯನೇ ಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಚೆನ್ನಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವವರೆಗೆ ದಸ್ತಗೀರ್ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಿವಾಲ್ವರ್ ಹಿಡಿದು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ.

ಭರಮೇಗೌಡನ ಬಗ್ಗೆ ನಾಕಷ್ಟು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹತ್ತಾರು ಜನಗಳಿಂದ ಹೇಳಿಕೆ ಬರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಚೆನ್ನಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಎಡಗೈ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನ ಗುರುತು ಪಡೆದಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಮೀಸೆ ಹುರಿ ಮಾಡಿ ಊರೊಳಗೆ ಬಂದ ಭರಮೇಗೌಡ ನಂಜೇಗೌಡನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು,

“ ನಂಜಾ-ಲೇ ನಂಜಾ ”

ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ಅವನ ಅರ್ಭಟೆ ಕೇಳಿ ನಡಗುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಂಜೇಗೌಡ,

“ ಏನು ಗೌಡರೇ-ಒಳಕೆ ಬನ್ನಿ ” * ಎಂದ.

“ ನಿನ್ನುಪ್ಪಾರ ಇರ್ಲೀ ಕಣ್ಣೇ-ನನ್ನಿ ಎಲ್ಲಲೇ ಬೇನಾರ್ಸಿ ನನ್ನಗ್ಗೇ ?”

“ ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಓಗವೈ ಗೌಡರೇ.”

“ ತ್ವಾಟಕ್ಕೆ ಅವಳ್ಳ ಕಳಿಸ್ತೇಕೂಂತ ಗೊತ್ತಿಲ್ವಾ ?”

“ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಏನ್ಮಾಡಲಿ-ನಂಟರು ಬಂದು ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಕರೊಂಡು ಓದ್ರು.”

“ ಉಣ್ಣೆ ಮೆ ಟಂಕಾ ಲೇಮ್ (Time) ಕೊಟ್ಟಿನ್ನಿ. ಅಷ್ಟರಾಗೆ ಅವಳ್ಳ

ಕರೊಂಡು ಬಂದು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ಯಾ ಸರೋಯ್ಯು. ಇಲ್ಲಿದ್ದೆ ಉಣ್ಣೆಮೆ ದಿನ ನಿನ್ನ ಮನೇಗೆ ಒಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಆಕಿಸ್ತೀನಿ-ಇದ್ದ ಅಟ್ಟಿ ಗೋಡೆ ಮ್ಯಾಕೆ ಬರೋ ?”

ಸ್ತಂಭಭೂತನಾಗಿ ನಂಜೇಗೌಡ ನಿಂತಿರಲು, ಮಿಸೆ ತೀಡುತ್ತ ಭರಮೇ ಗೌಡ ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟ.

ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೇ ಬಂದ ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿ ಗೊಂಡ ಸೆಂಟ್ರೆ ಸಿಂಗ್,

“ಇದೇನು ಗೌಡ್ರೆ. ಈಸು ದೂರ ಪಾದ ಬೆಳೆಸಿದ್ರಿ”

ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ನಿಮ್ಮ ಇನಿಸ್ಪೆಟ್ರಿ ಅವರೇನಯ್ಯ ?”

“ಒಳಗವೈ-ಬನ್ನಿ ಗೌಡ್ರೆ”

ಎಂದು ಸಿಂಗ್ ಅವನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ.

ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮೇಲಕ್ಕೇಳದೆ, ಗೌಡನಿಗೆ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿ ತೋರಿಸಿದ.

ಗೌಡ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಸಿಂಗ್ ಕಾಫೀಗೆ ಹೇಳು. ಹಾಗೇ ಒಂದು ವ್ಯಾಕು ಗೋಲ್ಡ್‌ಸ್ಟೇಕ್ ಸಿಗರೇಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೊಡು. ನೀನು ಹೊರಗೇ ಇರು-ಒಳಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಡ.”

ಕಾಫಿ, ಸಿಗರೇಟ್ ಬರುವವರೆಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಗೌಡ ಇಬ್ಬರೂ ಉಭ ಶುಭವೆನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಸಿಂಗ್ ಕಾಫಿ ಲೋಟಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಊರೊಳಗೆ ನೀವು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಇವತ್ತೇ ನಾನು ನೋಡಿದ್ದು ಗೌಡರೇ.”

“ಇವತ್ತು ಒಸಿ ಕೆಲ್ಸಾ ಇತ್ತು ಬಂದಿದ್ದೆ-ನಂಜೇಗೌಡ ಬಾಕಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಂಡವ್ವೆ.”

“ಕೊಡ್ತಾನೆ-ಅವನೇನು ಗಾಳಿಗಂತಲು ಆಸಾಮಿಯಲ್ಲ.”

“ಅವನು ಬಾಕಿ ಕೊಡದಿದ್ದೆ ನಾನು ಬುಡಬೇಕಲ್ಲ!-ಭರಮೇಗೌಡಂಗಿ ಎಲ್ಲು ಬಗೆದೋರು ಬದುಕತ್ತಾರಾ ಇನಿಸ್ಪೆಟ್ರಿ !”

“ಎರಡು ಏಕೆ ಬಗೆಯಬೇಕು ?”

“ಅದ್ದೇ ನಾನು ಕೇಳೋದು.”

“ ನಂಜೇಗೌಡ ಎರಡು ಬಗೆದಿದ್ದಾನೆಯೇ ?”

“ ಅವನೂ, ಆ ಈಡಿಗೆರೋನು, ಎಡ್‌ಮುನಿಷಿಯೋರು ಎಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವಂತೆ! ಅವರಿಗೆ ಯಾರೋ ಸಾಯೇಬ್ರು ಬೇರೆ ಪರಿಚಯವೇ !”

“ ಸಾಹೇಬರು ಯಾರೋ ?”

“ ಯಾರೋ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ-ನೀವು ಅಲ್ಲವಲ್ಲ !”

“ ಏನು ಮಾತು ಗೌಡರೇ-ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತ ಅಲ್ಲವೇ ?-ನೀವು ನನಗೆ ಮಾತು ಕೊಡುತ್ತೀರಾ ? ನಿಮ್ಮ ಋಣ ತಿಂದು ನಿಮಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಂದರೆ, ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆಯೇ ?”

“ ಒಂದು ಕೆಲಸ ನಾನು ಈಡಿಗೆರ ವಾಪಸ್ಸಿನ ಮೈಮೂಳೆ ಮುರಿಸಿ- ಅವನು ಉಣ್ಣೋ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಅಕಿದೆ-ಗೊತ್ತಾ ಇನ್ನೇನು ?”

“ ಗೊತ್ತು.”

“ ಯಾಕೇಂತಾ ಗೊತ್ತಾ ?”

“ ನಿಮಗೇನೋ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದಂತ ಕೇಳಿ.”

“ ಏನೂ ಇಲ್ಲ-ನನ್ನ ಎಡ್‌ಮುನಿಷಿಯೋರು ಮಡಿಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದ....”

ಅವನ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಆ ಮಾತು ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೀವೇ ಡಂಗುರ ಸಾರೋದೇ ಗೌಡರೇ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ವಿಷಯ ನೀವು ಎತ್ತಿ ಆಡಿದರೆ ಅವಮಾನ ಯಾರಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ.”

“ ಅವಳು ಎಡ್‌ಮುನಿಷಿಯೋರು ಯಾರಾದರೂ ನುಕ್ಕೆ ಉಗದಾರು-ಊರ ಆರಾಮಿ, ಅವಳು ನನ್ನ ಎಡ್‌ಮುನಿಷಿಯೋ ?”

“ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ-ಆ ವಿಷಯ ಬೆಳಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.”

“ ನಾನು ಏಳದ್ದು ಗೃಹಿಣಿ ಮಡಿಕ್ಕೊಂಡಿರಿ ಇನ್ನೇನು ?”

“ ನನಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಾ ಇದ್ದೀರಾ ?”

“ ನಿಮ್ಮೇನಿ-ನಿಮ್ಮ ಸಾಹೇಬನನ್ನೂ ಬೆದರಿಸುತ್ತೀ.”

“ ಇದು ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ ಗೌಡರೇ-ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತಾಡ ಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಸೆಂಟ್ರಿ (Centry) ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಅನಾ ಹುತವಾದೀತು !”

“ ಬಿಡಿ-ಬಿಡಿ, ನಾ ಕಾಣದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಪೋಲೀಸು !”

ಎಂದು ಭರಮೇಗೌಡ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು,

“ಬಿರೀನಾ ಈ ಊರು ಬಿಡೋ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ ಇನ್ನಿಷ್ಟೇಟ್ರೀ(-
ಸೋಲೂರ್ ಅವಾ ನಿಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಅಂಟಾಕಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ.

ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಅಳುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದ ನಂಜೇಗೌಡ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ
ಬಿದ್ದು,

“ಕಾಪಾಡಿ ಬುದ್ದಿ-ಉಣ್ಣೆಮೆ ಒಳ್ಳೆ ನರಸೀನ ಒಪ್ಪಿಸ್ತಿದ್ದೆ ಅಷ್ಟಿಗೆ
ಬೆಂಕಿ ಮಡಗ್ಗಿನೀಂತ ಭರಮೇಗೌಡ ಏಳಿ ಓಗನ್ನೆ” ಎಂದ.

“ಓಹೋ! ಇದೋ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿ-ನನಗೂ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗಿ
ದ್ದಾನೆ ನಂಜೇಗೌಡ.”

“ಏನ್ಯಾಡ್ಲಿ ಬುದ್ದಿ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮುಖ ಗಂಟಿಕ್ಕಿತು.

ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಈಗ ನರಸಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ ನಂಜೇಗೌಡ.”

“ಕುಣಿಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಂಟಿರ ಮನೇಲಿದ್ದಾಳೆ.”

“ನಾಳೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡು.”

“ಬುದ್ದಿ.....”

“ನಾನು ಇರುವಾಗ ನಿನಗೇನು ಭಯ-ನೀನು ಬರಮಾಡು.”

“ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಮಡಗ್ಗಿ.”

“ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಹೇಳಿ
ಕಳಿಸು.”

“ಇವತ್ತೇ ಆಳು ಕಳಿಸ್ತೀನಿ-ನಾಳೆ ಮಗ ಬತ್ತುತ್ತ.”

“ಬರಲಿ. ಅವಳು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ಬಂದು ತಿಳಿಸು”

ಎಂದವನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ದಸ್ತಗೀರನನ್ನು ಕರೆದು, ಎ. ಎಸ್. ಪಿ
ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು,

“ದಸ್ತಗೀರ್-ನೀನು ಈಗ್ಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎ. ಎಸ್. ಪಿ
ಸಾಹೇಬರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪತ್ತೆಮಾಡಿ ಈ ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಜವಾಬು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದ.

ದಸ್ತಗೀರ್ ಕಾಗದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಅನುಮಾನಿಸಲು,

“ ಇನ್ನೇನು ?”

“ ಒಂದು ಅರಿಕೆ ಐತಿ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ ಬೇಗ ಹೇಳು.”

“ ನಾನು ಬರೋಟೆಂಕಾ, ಬರವೇಗೊಡ್ಡ ಅಟ್ಟೇಗೆ ಸರ್ಕಾರ್ ಹೋಗ
ಕೂಡದು.”

“ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ-ಹೋಗು ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಸುನಗುತ್ತ ನುಡಿದ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದಸ್ತಗೀರ್ ಎ. ಎಸ್. ಪಿ. ಸಾಹೇಬರ ಉತ್ತರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ನರಸಿ ಇನ್ನೂ ಬರದಿರಲು ನಂಜೇಗೌಡನೇ ಅವಳನ್ನು ಕರೆತರಲು ಕುಣಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂಜೇಗೌಡ, ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಬಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ,

“ ನರಸಿ ಕರೊಂಡು ಬಂದಿವ್ವಿ ಬುದ್ದಿ ” ಎಂದ.

“ ಒಳ್ಳೆಯದು-ನರಸಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ-ನೀನೇ ಬಂದು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಹೇಳಕಳಿಸು.”

ನಂಜೇಗೌಡ ತನ್ನ ಅಳಿನ ಸಂಗಡ ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

ಆಳು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾದ ಭರಮೇಗೌಡ,

“ ಈ ನನ್ನಗನೆ ಇಷ್ಟು ದೈರ್ಯ ಬಂತಾ-ಇಲ್ಲಿ ನೋಡ್ತೀನಿ ”

ಎಂದು ತನ್ನ ಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನಂಜೇಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು,

“ ಕರೊಂಡು ಬಾರ್ಲೇ ಗೌಡಾ-ನರಸೀನಾ ”

ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ರಿವಾಲ್ವರ್ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ನರಸೀ ಬರಲ್ಲ ಗೌಡರೇ-ನೀವೇ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ” ಎಂದ.

ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅವಾಕ್ಯಾದ ಭರಮೇಗೌಡ,

“ ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಮಸಲತ್ತೋ ಇನಿಸ್ಪೆಟೆರ್-ಇರಲಿ ನನ್ನಗನೇ-ನಿನ್ನ ಆಮ್ಯಾಕೆ ಇಚಾರಿಸ್ಕೊಂತೀನಿ ”

ಎಂದು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ,

“ ಏನು ನೋಡ್ತೀರಲ್ಲೇ-ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ” ಎಂದ.

ಭರಮೇಗೌಡನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಲೆತ್ತಿಸಲು, ಒಳಗಿನಿಂದ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದ ಆರು ಜನ ಕಾನಿಸ್ಟೇಬಲ್‌ಗಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಗೌಡನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೂ ಕಾನಿಸ್ಟೇಬಲ್‌ಗಳಿಗೂ ಘರ್ಷಣೆಯಾಯಿತು.

ನಂಜೇಗೌಡನ ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಸ್ತಗೀರ್, ಮತ್ತಿತರ ಕಾನಿಸ್ಟೇಬಲ್‌ಗಳು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನೂ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಮುತ್ತಿ ಅವರ ಕೈಗಳಿಂದ ದೊಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡರು.

ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ತೋರದಂತಾಯಿತು.

ದಸ್ತಗೀರ್ ಅವರೆಲ್ಲರ ಕೈಗೆ ಕೋಳಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿದ.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನಂಜೇಗೌಡನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಜಾತ್ರೆ ಸೇರಿತ್ತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ,

“ ನರಸೀ ” ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು ನಂಜೇಗೌಡ ಕರೆತಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಹೆದರಬೇಡ ನರಸೀ-ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡು ” ಎಂದ.

ನರಸಿ ತುಸು ಕತ್ತಿತ್ತಿ ನೋಡಿ, ಕತ್ತು ತಗ್ಗಿಸಿದಳು.

“ ಅಲ್ಲಿ ನೋಡು ನರಸಿ-ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಮೆಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಷ್ಟು ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನು ಹೊಡಿ.”

ನರಸಿ ವಹಾನವಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು ಕೆರಳಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಒದೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ ನೋಡು ” ಎಂದ.

ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮೆಟ್ಟನ್ನು ಯಾರೋ ತಂದು ನರಸಿಯ ಕೈಗಿತ್ತರು.

ನರಸಿ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ನಿಂತಳು.

ಈ ದೃಶ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನಜಂಗುಳಿ,

“ ಹೊಡಿ ನರಸಿ-ಹೆದರಬೇಡ ” ಎಂದರು.

ಅವರ ವಿರಘೋಷದಿಂದ ಹುರಿಗೊಂಡ ನರಸಿ. ಮೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಭರಮೇ
ಗೌಡನ ಮುಖಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ವೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಳು.

ಜನಸಂದಣಿ ತಮ್ಮ ಚಪ್ಪಲಿಗಳಿಂದ ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನು ಧಳಿಸಿದರು.

ಗೌಡನ ಮುಖದಿಂದ ಬೆವರು, ರಕ್ತ ಹರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದವು.

“ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಕರೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಲಾಕಪ್ ಸೇರಿಸು
ದಸ್ತಗೀರ್ ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅಜ್ಜೆ ವಿಧಿಸಲು, ಕುರಿಗಳನ್ನೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗು
ವಂತೆ ಪೋಲೀಸಿನವರು ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನೂ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನೂ
ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಧನ್ಯವಾದ ಅರ್ಪಿಸಿತು.

ಭರಮೇಗೌಡ ಮತ್ತು ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಲೈಸೆನ್ಸ್
ಪಡೆಯದೆ ದ್ರೂತಗೃಹ ನಡೆಸಿದ ಆಪಾದನೆ. ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ ಸಾರಾಯಿ ತಯಾರು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಪಾದನೆ ಹೊರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶಿಕ್ಷೆ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ
ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವನ ಮೇಲೆ ಖೂನಿ ಆಪಾದನೆ ಹೊರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ವಿಚಾರಣೆಯಾಗಿ ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ಶ್ರಮ ಶಿಕ್ಷೆ ಮತ್ತು
ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದಂಡ, ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ
ಸಾಧಾ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಪರೀಕಾಗಿದ್ದ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್
ಸಂಜೀವಯ್ಯನಿಗೆ ಬರ್ತ್‌ವಾ ಆಗಿ, ಆಗುಂಬೆಗೆ ಸಬ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರಾಗಿ ವರ್ಗ
ವಾಯಿತು.

ಸೋಲೂರು ನೊಕರ್ಟುಮೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದು
ದಲ್ಲದೆ ಸಂಬಳದ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಬೊರಕಿಸಿತು. ಅವನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡ ಡಿ. ಐ. ಜಿ ಸಾಹೇಬರು ‘ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದಕ’ವನ್ನು ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ
ಕೊಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಗೌರವಾರ್ಥ ಭಾರಿ ಔತಣವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ,

“ ನಮ್ಮ ಭಾಗದ ದೇವರ ಹಾಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದಿರಿ.
ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ಹೇಗೆ ತೀರಿಸಬೇಕೋ ಕಾಣೆ ” ಎಂದರು.

“ ಉಪಕಾರವೇನು ಬಂತು ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾನು
ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ.”

“ ಈಗಲೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವಿರಾ ?”

“ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಾಹೇಬರು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ” ಎಂದರು.

ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ, ತುಸು ಮುನಿಸುಗೊಂಡ ಚೆನ್ನಿ,

“ ಸಾಯೇಬ್ರಿಗೆ ಈಗ ನೆವ್ವು ಬಂತೇನೋ ? ” ಎಂದಳು.

“ ಕೈತುಂಬ ಕೆಲಸವಿತ್ತು ಚೆನ್ನಿ-ಇತ್ತ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲ.”

“ ಊರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಓಗ್ತೀರಾ ? ”

“ ಇಲ್ಲ-ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಇಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಗೌಡನ ಕಡೆಯವರು ಮತ್ತೆ ಕಿತಾವತಿ ಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.”

ಚೆನ್ನಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ದುಗುಡ ಪರಿಹಾರವಾದಂತಾಯಿತು.

“ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೌಡನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲ್ಲವೇ ಚೆನ್ನಿ ? ”

“ ಅನ್ನ ಕೆಟ್ಟಮೂತಿ ನಾನ್ಯಾಕೆ ನೋಡಲಿ.”

“ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಗೌಡ ನಿನ್ನ ಗಂಡ.”

“ ಗಂಡನ್ನು ಗುಂಡಿಗಿಕ್ಕಿದ ದಿನ ನಂಗೆ ನಿರುಂಟಲವಾಗ್ತೈತ್ತೆ.”

“ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ-ಆಗವನು ನಿನ್ನ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುತ್ತಾನೆಯೇ ? ”

“ ಇನ್ನೇನಾಡುತ್ತಾನೆ ಬುಡಿ ಬುದ್ದಿ-ನರಸೀ ಕೈಲಿ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವದೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವನ ಪೊಗರು ಅಡಗೋಯ್ತು-ನನ್ನ ಏನಾಡ್ತೀರಿ ? ”

“ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು.”

“ ಒಸಿ ದಿನ ಬುಟ್ಟು ನೀವು ಒಂಟುಓದೆ ನನ್ನ ಗತಿ ? ”

“ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಿ.”

“ ಊಹೂ-ನೀವು ಎಲ್ಲಿರೀರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನೂ ಬತ್ತೀನಿ.”

“ ಸದ್ಯ-ಅಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡೀಯಾ-ನನ್ನ ಕೆಲಸದ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಬೀಳತ್ತೆ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸೊಂತೀರಾ ? ”

“ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು-ಸ್ಪೆಷಲ್ ಡ್ಯೂಟಿ ಮೇಲೆ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ”

“ ನನ್ನ ಮರು ಬುದ್ಧಿರೇನೋ ?”

“ ಇಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ-ನಿನ್ನ ಮರೆಯಲ್ಲ-ನಿನ್ನ ಉಪಕಾರ ಮರೆತರೆ ದೇವರು
ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆಯೇ ?”

ಎಂದು ಹಾರ್ದಿಕನಾಗಿ ನುಡಿದ.

ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಅಂಬಮ್ಮನವರೇ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮನೆ ಅಳಿಕ್ಕುಗಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಒಂದು ಭಾನುವಾರ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ.

ಅಂಬಮ್ಮ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಸ್ವಂತ ಮಗಳಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸುಭದ್ರನಂತೂ ಜಾನಕಿಗೆ ಗಂಟೀ ಬಿದ್ದಳು.

ಒಂದ ದಿನ ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ಜಾನಕಿಯೇ ತಲೆಬಾಚಿ ಜಡೆ ಹೆಣೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅಂಬಮ್ಮ ಅವರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಹೂ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಡೆ ಹೆಣೆದುದು ಮುಗಿಯಲು, ಜಾನಕಿ ಅವಳ ಮುಂದಲೆ ಬಾಚುತ್ತಾ,

“ಒಳ್ಳೇ ಗಂಡು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ಬೇಗ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು ಅಂಬಮ್ಮನವರೇ” ಎಂದಳು.

“ಹೌದಮ್ಮ ಹೌದು. ಅಣಿಯಾದ ಗಂಡು ಸಿಕ್ಕಬೇಕಲ್ಲ!”

“ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದೆಯೇ?”

“ಉಗಾದಿ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಂಡು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ.—ನಿನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಳು ಜಾನಕಿ.”

“ಈ ವಿಷಯ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ನನ್ನ ಯಜಮಾನರ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇಲ್ಲ—ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಈ ಭರಮೇಗೌಡನ ಪುರಾಣವೇ ಆಯಿತು—ಈಗತಾನೆ ಅವರಿಗೂ ಬಿಡುವು.”

“ಅವರ ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ವರ ಇದ್ದಾನ್ರಿ—ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.

ಕಾಲೇಜಿನ ಆಟವಾಟಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿದ್ದಾನೆ ಶಾಮನನ್ನು ಅವರೂ ನಾನೂ ಬೆಳೆಸಿದ್ದೇವೆ ನಮ್ಮ ಮಾತು ಅವನು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.”

“ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಅಲೆದನಲ್ಲೇ ಜಾನಕಿ-ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸಂಬಂಧ ಕ್ಷುದುರಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಮ್ಮ.”

“ ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ನೀವು ನಮ್ಮನೆಯವರ ಹತ್ತಿರ ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ-ಉಳಿದ ಕೆಲಸ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹುಡುಗ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದೆ ?”

“ ಬಿ. ಎ. ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.”

“ ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತೀಯಾ ?”

“ ಇನ್ನೇನು ಕ್ರಿ.ಎಸ್ ರಜಾ ಹುರುಳಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನೇ ಬರತಾನೆ.”

“ ಈಗ ಗಂಡು ಗೊತ್ತಾದರೆ ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಕಣೋ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ. ಶಾಮನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಅವರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.”

“ ಹುಡುಗನ ಜಾತಕ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡು.”

“ ಎಲ್ಲೋ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ. ಹುಡುಕಿ ನಾಳೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದಳು.

ಅಂಬಮ್ಮನವರು ತಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು,

“ ಜಾತಕಾನುಕೂಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರ ಜತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆ ಅಂಬಾ ” ಎಂದರು

ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ ಜಾತಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರೇ ಶಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಯ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ,

“ ಜಾತಕಾನುಕೂಲ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಷಷಾಷ್ಟಕವಿದೆ-ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ದೋಷ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ”

ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಸ್ಟೇಷನ್ ಡ್ಯೂಟಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನೊಂದಿಗೆ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಶಾಮನ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ,

“ ಹಿಂಗಸರು ಜಾತಕ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ನಾನೇ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಗೃಹ ಮೈತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಗುತ್ತಾ,

“ ಜಾನಕಿ ಆಗಲೇ ಹಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ” ಎಂದ.

“ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ನೀವು ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀರಿಂದು ಕೇಳಿದೆ.”

“ ಆದೂ ಜಾನಕಿಯ ಯೋಚನೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ-ಶಾಮನನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದವಳೇ ಅವಳು ಅವನು ನನಗೆ ತಮ್ಮನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ-ಮಗನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರು-ಮದುವೆಗೆ ಅವಸರ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಾನಕಿ ‘ ಶಾಮ ಕೈಲಾಗದವನೇ-ಓದಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೊಂದು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಹುಡುಗಿ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಕೆಲಸದ ನೆಸ ಹೇಳಿ ಮದುವೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.”

“ ನನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ, ಜಾನಕಮ್ಮನ ಕೈಗೆ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಹಾಲಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಕಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಕಿ ” ಎಂದರು.

ಕ್ರಿಸ್ತಮಸ್ ರಜಾ ಆರಂಭವಾದ ದಿನವೇ ಶಾಮ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬಂದ. ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ, ಶಾಮನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ಯಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು.

ಕ್ರಿಸ್ತಮಸ್ ರಜಾ ಕಳೆದು, ಹೊಸವರ್ಷ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಶಾಮ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಆತುರಗೊಂಡ.

“ ಒಂಭತ್ತರ ತನಕ ರಜಾ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲೋ ಶಾಮ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

“ ರಜಾ ಇದೆ ಅತ್ತಿಗೆ. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಓದು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಇನ್ನು ಮೂರೇ ತಿಂಗಳು ಇರುವುದು.”

“ ಅಂಬಮ್ಮನವರು ದಿನಾ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ-ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲಾ-ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ?”

“ ನನಗೆ ಈಗಲೇ ಮದುವೆ ಬೇಡ ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ ಅಡಿದ ಮಾತೇ ಆಡೋದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬೇಡಾರವು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ

ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ನೀನು ಮತ್ತೆ ರಾಗ ತೆಗೆದರೆ....”

“ ನೀನು ಅಣ್ಣ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಿರಿ-ನಾನು ಒಪ್ಪಿದೆನೇ ಅತ್ತಿಗೆ ?”

“ ಓಹೋ! ಕೋಳಿ ಕೇಳಿ ಸಾಂಬಾರ ಅರೆಯಬೇಕೋ ?-ದೊಡ್ಡವನಾದೆ-

ಬಿ. ಎ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೀ-ಇನ್ನು ನಿನಗೇಕಪ್ಪಾ ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆ ಮಾತು !”

“ ನಾನು ಏನೋ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಏನೋ ಅರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತೀ ಅತ್ತಿಗೆ. ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನೆ-ಈಗಲೇ ಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಷ್ಟೆ !”

“ ನಿನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನೀನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು-ನನಗೂ ಅವರಿಗೂ ಕಷ್ಟವೇ ತಪ್ಪಿತು.”

“ ಹೋಗಲಿ-ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ದೇಳಿಬಿಡು ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ ಸುಭದ್ರ ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ ಕಣೋ-ನನ್ನನ್ನಂತೂ ಬಲು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟ ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಅಂಬಮ್ಮ, ಚಿನ್ನದಂಥ ಜನ. ಈ ಊರಿಗೆ ನಾವು ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಹೇಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂತಿ ?”

“ ಅದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ-ಹುಡುಗಿಗೆ ವಿದ್ಯಾವಿಲ್ಲ-ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವೇ ?-ಸುಭದ್ರನ ಕೈಲಿ ನೀನು ಮಾತಾಡಿನೋಡು-ಬುದ್ಧಿ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಾಗತ್ತೆ. ವಿದ್ಯಾ-ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾ ಇರಬೇಕು ? ಸುಭದ್ರ ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ರಾಮಾ ಯಣ, ಭಾರತ ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಮನೆಗೆಲಸ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು ?-ಕಾರ್ಲೇಜಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿರುವ ಬಣ್ಣದ ಬಿ.ಸಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡರೆ ನೀನು ಉಳೇತೀಯೇನೋ ? ನಿನಗೇನು-ಸಂಸಾರ ಮಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಹೆಂಡತಿ ಬೇಕೋ, ತಾಫೇ ಕಬ್ಬೋಕೆ ಸಾಯಕಸಾನಿ ಬೇಕೋ ?”

“ ಓದಿದವರೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೇ ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ ಏನೋಪ್ಪ-ನಾನಂತೂ ಹಳೇ ಕಾಲದವಳು. ಈಗಿನ ಕಾಲದವರು-ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಓದಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರ ಪಾಡು ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ನಿನಗಂತೂ ಓದಿದ ಹುಡುಗಿ ತರ ಬಾರದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ-ಇವರ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ.”

ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳುವುದು ಶಾಮನಿಗೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಎರಡು ದಿನ ವಿನಾಸಮೇಷ ಎಣಿಸಿ, ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ,
 “ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡು ಅತ್ತಿಗೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
 ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಾನು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ”
 ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ಕೊನೆಗೂ ಜಾನಕಮ್ಮನ ಹಟವೇ ಗೆದ್ದಿತು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಶಾಮನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟರು.

ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಶಾಮ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದ.

ಒಂದು ದಿನ ಶಾಮನಿಂದ ಬಂದ ವತ್ರ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಕೂಡಲೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯನಿಗೆ ವಾಸಾಯಿತು ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ.

ಆ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಮಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ತುಷ್ಟದ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

“ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆ ಏನು ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರೇ.”

“ನಾನು ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಶಾಮ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಓದಲಿ-ಓದು ಬೇಡವಾದರೆ ಅವನಿಗೊಂದು ಕೆಲಸ ಹುಡುಕಬೇಕು.”

“ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವನು ಮನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಹೌದು. ನನಗೂ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಬಹುದು.”

“ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡುವಂತೆ!”

“ತರಲೆಕೊಂಪೆಗಳಿಗಲ್ಲ ನಾನೇ ವಾರಸುದಾರನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ ಶಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೀವು ನಿಭಾಯಿಸಬಲ್ಲರಪ್ಪ.”

“ಪುಂಡರನ್ನು ಆಡಗಿಸಬಹುದು ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ-ಪುಠಾರಿಗಳನ್ನು

ಅಡಗಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾವು ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಹತ್ತಿ ದೂರು ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ - ಇದರ ಮೇಲೆ ಜಾತಿ ಜಗಳ. ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇರಲಿ-ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು ಮನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಭದ್ರನನ್ನು ಕಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು.”

“ ಅವಳು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷ ಜಾನಕಮ್ಮನ ಜತೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಮನಸ್ಸು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿ ಮನಸ್ಸು ಗಂಡನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವಿವೇಕ ಹೇಳುವ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯರು ಇದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದು ”

“ ಒಂದು ವೇಳೆ ನನಗೆ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ವರ್ಗವಾದರೆ ನೀವು ಅಂಬಮ್ಮನವರನ್ನು ಸುಭದ್ರೆ ಜತೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಿ.-ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ನೀವು ಕಾಲ ತಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ನನ್ನದೇನು ಬಿಡಿ-ಹೇಗೋ ಆಗತ್ತೆ” ಎಂದರು.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದ.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ,

“ ಏನು ಬಂದೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಪಾಸಾಯಿತು ಸಾರ್. ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೋಗಲು ಬಂದೆ.”

“ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ-ಕೈಹಿಡಿದ ಹುಡುಗಿ ವುಣ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯದಯ್ಯಾ.”

“ ಎಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ ಸಾರ್.”

“ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನಂತೆ ”

“ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಓದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ-ಅವನಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ.”

“ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಯೇ ?”

“ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ-ನಾನು ಬರಲಿ ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ.”

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತ,

“ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಲ್ಲ ಮೈಲಾರಯ್ಯ-ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಮಿಷನ್ನಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ದಾಖಲಾಗಬೇಕು. ಶಾಮನ ಸರದಿ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವು ಅಜ್ಜನೋ ಮುತ್ತಜ್ಜನೋ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಉಪವಿಧಾನದರೂ ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು.”

“ ತಾವೇ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ಸಾರ್.”

“ ನೀನು ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ಇಲ್ಲೇ ಇರ್ತೀಯಲ್ಲಾ !”

“ ಇರ್ತೀನಿ-ನನ್ನ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ವಿಷಯ ಇನ್ನೂ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ.”

“ ಹೆಡ್‌ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್‌ಗೆ ನಿನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆನಪ್ಪಾ....”

“ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಏನಾದರು ಸಾರ್.”

“ ಹೆಡ್‌ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್ ಕೆಲಸ ಹೇಗೋ ಸಾಗತ್ತೆ-ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭೀನರುಗಳನ್ನು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಡ್‌ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ (administration) ಬಿಗಿಯೇ ತಪ್ಪಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ಪುಂಡುಕೊಂವೆಯಾಗಿದೆ-ಅದನ್ನು ಹದ್ದು ಬಟ್ಟಿಗೆ ತರೋದಕ್ಕೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನೇ ಸರಿಯಾದ ಆಸಾಮಿ ಎಂದರು.”

“ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ ತೋರಿಸುವುದೇ ಅವರಾಧವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ಸಾರ್.”

“ ಬೆಂಗಳೂರೇನು, ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯೇನು-ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೇ ಹೋಗು.”

“ ತಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರೂ ನಾನು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್. ಆದರೆ ನನಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಸಾರ ನಡೆಸುವುದು ಹೇಗೆ ?”

“ ಎರಡು ಸಂಸಾರ ? !”

“ ಶಾಮನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ, ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳ ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲದೆ ಬರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಜತೆಗೆ ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಖರ್ಚು. ಬೆಂಗಳೂರೇ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.-ನನಗೂ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಮಿಗುತ್ತಿತ್ತು.”

“ ನೀನು ಸಾಹೇಬರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ-ನಾನೂ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.-ಈ ಸಲ ‘ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಮೆಡಲ್ ’ಗೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ರೆಕಮೆಂಡ್ (Recommend) ಆಗಿದೆ ಕಣಯ್ಯಾ.”

“ ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಸಾರ್-ಶಾಮನ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯ.”

“ ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನಾಳೆ-ನಾಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬಾ” ಎಂದರು.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಮಾಡಿದ ಎರಡು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಫಲವಾಯಿತು—ಇನ್ನೊಂದು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ತಮ್ಮ ಭೇಟಿಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ,

“ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ಒಂದಾಯಿತು—ಇನ್ನೊಂದು ಆಗಲಿಲ್ಲ ಕಣಯ್ಯಾ—

I am very sorry.”

“ಕಾನ್‌ಕಾನಹಳ್ಳಿ ಖಾಯಂ ಆಯ್ತಂತ ಕಾಣತ್ತೆ.”

“ಹೂ! ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಹೇಬರು ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಹಾಗೇ ಇಲ್ಲ. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾನ್‌ಕಾನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರಲಿ—ಅವನಿಗೆ ಗ್ರೇಡ್ ಕೊಡಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದರು. ಸಾಹೇಬರು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ—ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳು.”

“ಆಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ವಿದ್ಯೋದಯ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು—ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್ ಬರೆದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡು ಎಂದು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳು. ಎಪ್ಪತ್ತೈದರ ಮೇಲೆ ಸ್ಟಾರ್ಟ್ (start) ಮಾಡ್ತಾರೆ. ಡಿ. ಎ. ಸೇರಿ ಕೈಗೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬರತ್ತೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿರಲಿ—ಮುಂದೆ ಸಂದರ್ಭ ನೋಡಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಸ್ಥಳಿಗೆ ಹೋತ್ತು ಹಾಕಿದರಾಯಿತು. ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಮಿಷನ್ನಿಗೂ ಒಂದು ಅಪ್ಲಿಕೇಷನ್ ಹಾಕಿಸು.”

“ಹಾಕಿಸಿದ್ದೇನೆ.”

“ಅಫೀಸ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ನನ್ನ ಗುರುತಿನವನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಶಾಮನ ನಂಬರು ಬೇಗ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

“ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರದ ಋಣ ಯಾವಾಗ ನಾನು ತೀರಿಸುವುದು ಸ್ವಾಮಿ.”

“ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀ ಕಣಯ್ಯಾ—ಯಾವ ಸಾಲವೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ.”

“ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ-ತಾವು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.”

“ ಸೋಲೂರನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತರುವ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಸಾಹೇಬರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಪೋಸ್ಟ್ (post) ಮಾಡಿದರು. ನೀನು ಸಿಚುಯೇಷನ್ (situation) ಸೊಗನಾಗಿ ಹ್ಯಾಂಡಲ್ (handle) ಮಾಡಿ ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆದೆ. ಸಾಹೇಬರು ಅನಂದಸಟ್ಟುಕೊಂಡು ‘ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಜೆಷನ್ (Suggestion) ಕೊಟ್ಟಿರಿ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ - this Mylaraiah is a remarkable fellow’ ಎಂದರು ಅದರಿಂದ ನನಗೂ ಒಂದು ಕೋಡು ಬೆಳೆದಂತಾಯಿತು. ನೀನು ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಫೇಲ್ (fail) ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಪಮಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ನೋಡು.”

“ ನನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವರು ಇದ್ದ ಹಾಗಿದ್ದೀರಿ ಸ್ವಾಮಿ. ನಾನು ಎಲ್ಲೇ ಇರಲಿ-ತಮ್ಮ ಅದೃಶ್ಯಹಸ್ತ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ.”

“ ಎಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗತ್ತೆ ಹೋಗು-ಯೋಚನೆಮಾಡಬೇಡ ”

ಎಂದು ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಹರಸಿದರು.

ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತನಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿರುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಲು ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿತು.

ಶಾನುಭೋಗರು, ಪಟೀಲ, ಊರಿನ ಕೆಲವು ಗಣ್ಯರು ಗೃಹಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ನಿಯೋಗ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದರೂ ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ನಿಯೋಗ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಛೇಂಬರ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಗೃಹ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಅವರ ವಾದವನ್ನು ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾಗಿ ಲಾಲಿಸಿ.

“ ನೋಡಿ-ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಡಿಸಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳು. ಮಹತ್ತರ ಕಾರಣಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಐ. ಜಿ ಯವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರನ್ನು ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ವರ್ಗಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಇಲಾಖೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೈಹಾಕುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ ”

“ ನಮ್ಮೂರು ಪುಂಡು ಕೊಂಪೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸಜ್ಜನರು ಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ಊರು ಬಹಳ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.”

“ ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಇತರ ಪುಂಡುಕೊಂಪೆ

ಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಡವೇ' ಯೋಚಿಸಿ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಲಿ, ದಕ್ಷರಾಗಲಿ ಒಂದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಏನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿ" ಎಂದರು.

ನಿಯೋಗಗೋಷ್ಠಿಯವರು 'ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕೈಯಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆರ್ಡರ್ ಬಂದಿತು.

ಅವನು ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಊರಿನವರು ಒಂದು ಭಾರಿ ಸಮಾರಂಭ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಮಾನಸತ್ರ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಅಂಬಮ್ಮ ಬೀಗರು, ಬೀಗತ್ತಿಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಔತಣವೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನಿತ್ತರು.

ಕಷ್ಟವಾದ ಒಂದು 'ಕರ್ತವ್ಯ ಭಾಗ' ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸಂಜೆ ಭರಮೇಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ದುಃಖಾರ್ತಳಾಗಿಿದ್ದ ಚೆನ್ನಿ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿ

"ಎಂದು ಒಲ್ಲುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

"ನಾಡಿದ್ದು."

"ಕೊನೆಗೂ ನನ್ನ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಪರದೇಶಿ ಮಾಡಿದ್ದಿ!"

"ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಚೆನ್ನಿ."

"ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ನನ್ನೂ ಕರ್ಕೊಂಡು ಓಗಿ."

"ಅದೆಲ್ಲಾ ಆಗಿ ಹೋಗುವ ಮಾತಲ್ಲ."

ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತಾ,

"ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ದೂರವಿಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ-ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ."

"ಏಕೋದಮ ಅಂಗೇ-ಅಲ್ಲಿ ಓದನ್ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಮರ್ದೇ ಬುಡ್ಡೀರಿ."

"ನನ್ನ ಮಾತು ನಂಬು ಚೆನ್ನಿ-ನಾನು ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೇನೆ."

"ನಾಳೆದ್ದಲ್ಲಾ ಒಲೊಡದು."

"ಹೌದು."

"ನಾಳೆಯೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಬುಡಿ."

"ಇನ್ನೂ ಕೆಲಸಗಳಿವೆ-ನಾಳೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ."

“ ಒಂದೀಸ ಇರಾಕೂ ಆಯ್ಕಿಲ್ವಾ ?”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ,

“ ಆಗಲಿ ಚೆನ್ನಿ-ನಾಳೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲೇ ಇರ್ತೀನಿ ” ಎಂದ.

“ ಬರೋವಾಗ ಒಳ್ಳೇದು ಏನಾರಾ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ.”

“ ದಸ್ತಗೀರನ್ನ ಇವತ್ತೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ತರಿಸಿಡುತ್ತೀನೆ.”

“ ನಾನು ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದ್ರೆ ನನ್ನ ಬಂದು ನೋಡ್ತೀರಾ ?”

“ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತೀ ?”

“ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನೆಂಟರವ್ರೆ !”

“ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ.”

“ ಗೊತ್ತಾಗಕಿಲ್ಲ-ಟೀಸನ್ನಿಗೆ ನಾನು ಗಂಗಿ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ. ಅವಳ ಜತೆ ಬನ್ನಿ-ಊರಿಂದ ದೂರ ಎಲ್ಲಿಗಾರಾ ಓಗಿ ಬರೋಣ.”

“ ಆಗಲಿ ”

ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ.

೧೯೩೯ ರಿಂದ ೧೯೪೨ ವರೆಗೆ ನಡೆದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಾಗಿ ಹೊರಟ ಹಲವರು ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ತಗ್ಗು ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಾಸ್ಯವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತ್ಯಾಗ, ಸರಾಕ್ರಮ, ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿತ್ತು. ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗೀಡಾಯಿತು. ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು ; ಉಳಿದವರು ದೇಶ ತಮಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆತ್ತಿಸಿದರು.

ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ : ಜೈಲಿನ ಮುಖ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಬರಿಗೈ, ಬರಿಗಾಲು, ಬರಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈಗಂಟಿತು. ರಾಜಕೀಯ ಸಂತ್ರಸ್ತನೆಂದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಎಕರೆ ಜಮೀನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ, ಮಹಾಚುನಾವಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಎರಡು ಬಸ್‌ಲೈನುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ ಊರಿನ ಫುಡಾರಿಯಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಬಹುಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಲೋಕಸೇವಾಂಶ್ರಮವನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಊರಿನ ' ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆ ' ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನ ದ್ವಿತೀಯ ಗೃಹವಾಯಿತು. ಊರಿಗೆ ಗಣ್ಯರಾದವರು ಯಾರೇ ಬರಲ, ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ, ಅವನ ಎರಡು ನಿಂಬೇಹಣ್ಣುಗಳು ಹಾಬರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

' ಕೈಕೆಸರಾಗದೆ ಬಾಯಿ ಮೊಸರಾಗುವ ' ಕಲೆ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಚುನಾವಣೆಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷತ್ವಾನಗಳನ್ನು, ವೇದಿಕೆಯ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಗೌಡ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವನ ರಾಜಕೀಯವೆಲ್ಲಾ ' ತೆರೆಯ ಮರೆಯ ' ರಾಜಕೀಯ ! ಯಾರನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು-ಯಾರನ್ನು ಉರುಳಿಸಬೇಕು!-ಯಾವ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಬೇಕು-ಯಾವ ಜಾತಿಯನ್ನು ತುಳಿಯಬೇಕು !-ಬೇಡದವರ ವಂಶ ತೊಡೆದು ಹಾಕುವುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ.

ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನಿಗೆ ಬಲಹಸ್ತದಂತಿದ್ದವನು ಲಾಯರ್ ಲಿಂಗಣ್ಣ. ಪ್ಲೀಡರ್ ಪರೀಕ್ಷೆನಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಲಾಯರ್ ವೃತ್ತಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಲಿಂಗಣ್ಣ, ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಖದೀನು ಲಾಯರ್‌ಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ, ಲಿಂಗಣ್ಣನನ್ನು ಶಂಕರ ಆಗದಿದ್ದವರು ಅವರನ್ನು ' ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ-ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ನಿಗದಿಯಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯ ಹೆಂಚು ಕೈಯ್ಯಾಡುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿತ್ತು. ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿಂಬೇಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಲಿಂಗಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ' ಸಾಹೇಬರನ್ನು ' ಕಾಣಲು ಬಂದ.

ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ, ಮುಖಂಡರ ಒಳ ಹೊರಗಿನ ಜೀವನ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದ.

ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪುಢಾರಿಗಳು ನಿಂಬೇಹಣ್ಣು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಗೌಡನ ಪರಿಚಯ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ; ಲಿಂಗಣ್ಣನ ಪರಿಚಯ ಗೌಡ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ.

" ತಾವು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ಸ್ವಾಮಿ. ಸೋಲೂರಿನ ಪುಂಡರನ್ನು ನೀವು ಆಡಗಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಷಯ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಆನಂದವಾಯಿತು. ತಮ್ಮಂಥ ಕೆಲವು ಗಟ್ಟಿಗರು ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದೇಶ ಬದುಕಿರುವುದು "

ಎಂದು ಲಿಂಗಣ್ಣ ಪ್ರಶಂಸಿದ.

ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ ಅಶ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ,

" ಸ್ವಾಮಿ ಮನೆ ಇನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣತ್ತೆ " ಎಂದ.

" ಇಲ್ಲ ಗೌಡರೇ-ಹೆಂಚು ಕೈಯ್ಯಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರಂತೆ-ಇನ್ನೂ ಸುಣ್ಣ

ಬಣ್ಣ ಆಗ್ಬೇಕು. ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿವಸ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ತಾವು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆವಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ನನಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ತಿಳಿಸಿದರೆ ನೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತೇನೆ.”

“ ನಿಮಗೇಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಕು ಗಾಡರೇ.”

“ ತೊಂದರೆಯೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಸ್ವಾಮಿ-ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಟೆ, ತಕರಾರು ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ನೀವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು.”

“ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ-ನಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರುವ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಬಾವದಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವೂ ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕು. ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೇ ವಿನಾ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಬಾರದು.”

“ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಗಾಡರೇ-ಇದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾದರೂ ಒಂದೇ, ಅನಾನುಕೂಲವಾದರೂ ಒಂದೇ.”

“ ಹಾಗೆ ತಾನೇ ಇರಬೇಕು-ಆದೇ ಸರಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

ಎಂದು ಕೈಮಗಿದು ಹೋದರು.

ಅವರು ಅಡಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕುಳಿತ.

ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದ ಜಾಸಕಮ್ಮ,

“ ಏನು ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ?” ಎಂದಳು.

“ ಈಗ ಇಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು-ನೋಡಿದೆಯಾ ?”

“ ನೋಡಿದೆ-ಏಕೆ ?”

“ ಇವರೇ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡುವ ಪೈಲ್ವಾನರು.”

“ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದು.”

“ ಅವರ ಮಾತು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲದ್ದಿದೆ ವಿಷ-ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಇವರ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದರಂತೆ-ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಇದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರಂತೆ !”

“ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನು ತಪ್ಪು-ನ್ಯಾಯವಾಗಿಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ !”

“ ಆಯ್ಯೋ ಪೆದ್ದೇ-ಇಷ್ಟು ಅರ್ಥವಾಗದೇನೇ ! ನಾವು ಮಾಡಬಾರದ್ದು

ಮಾಡುತ್ತೇವೆ-ನೀನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರು-ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ
ನಿನಗೂ 'ಕಾಕಪಿಂಡ' ಹಾಕುತ್ತೇವೆ. ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಗರ್-ಗುರ್
ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ಕೇಡುಗಾಲ ಅರಂಭವಾಗತ್ತೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು”

“ ಸರಿ-ಇನ್ನು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಗಂಟು ಮೂಟೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೇನೋ?”

“ ತಂದಿರುವ ಗಂಟು ಮೂಟೆ ಬಿಚ್ಚದೆ ಇದ್ದರಾಯಿತು-ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು
ಯಾವಾಗ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆರ್ಟ್ ತರುವರೋ?” ಎಂದ.

೧೪

ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ' ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆ ' ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮನೆಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ವೆರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದ ಒಬ್ಬರು ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಅವನ ಕೈಗೊಂದು ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನಿತ್ತು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

“ ಯಾರು ನೀವು ? ”

“ ನನ್ನ ಹೆಸರು ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರಿಗೆ ಹಸ್ತಲಾಘವವಿತ್ತು,

“ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಗೌಡರೇ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದೆ- ಊರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು ”

“ ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ ಡಿ.ಪಿ.ಎ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.”

“ ನೀವು ಒಂದು ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಿರಂತೆ ! ”

“ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ-ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ‘ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕಟ್ಟಡವಿಲ್ಲ-ಲೈಬ್ರರಿಯಿಲ್ಲ-ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿ ಇಲ್ಲ-ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವರ್ಷಾಂತ್ಯದೊಳಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ’ ಎಂದು ನೋಟೀಸ್ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.”

“ ಲೈಬ್ರರಿ, ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೈಸ್ಕೂಲು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಗೌಡರೇ.”

“ ಲೈಬ್ರರಿ, ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿ ಎರಡೂ ಇದೆ ಸ್ವಾಮಿ-ಸಾಲದು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಗ್ರಾಂಟಿಗೆ ಆರುವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡ ಶಾಲೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ-ಶಾಲಾ

ಖರ್ಚಿಗೆ ಹತ್ತು ಎಕರೆ ಹೆಸನಾದ ಭೂಮಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨೦೦-೩೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಕೈಯಿಂದ ಖರ್ಚುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ಜನ ಬಡಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷನೆತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದೇನು, ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸವೇ ತಾವೇ ಹೇಳಿ.”

“ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ ?”

“ ಹೋದ ವರ್ಷ ನೂರೆಂಭತ್ತು ಜನರಿದ್ದರು-ಈ ವರ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೂರು ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ. ಸ್ಥಳಸಂಕೋಚದಿಂದ ನೂರು ಅಪ್ಪಿಕೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆವು-ತಾವೇ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪುರಸತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪರಾಂಬರಿಸಬೇಕು.”

“ ಆಗಲಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರೇ. ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಬರುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ವಾಗ್ಧಾನಮಾಡಿದ.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಮೈಲಾರಯ್ಯನೇ ಹೋಗಿ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರ ಶಾಲೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಊರಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಗತಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದರ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಮನಸರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಆರಿಯಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ.

“ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಕೂಲು, ಹಾಸ್ಟಲ್ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ ಗೌಡರೇ.”

“ ನನಗೆ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ ಬೇಕೆಂದೇ ಹೇಳಿಕಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ-ಇದಕ್ಕೆ ಎಜುಕೇಷನ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನವರೇಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಬೇಕು ?”

“ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನವರು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಡಿ. ಡಿ. ಪಿ. ಐ (D. D. P. I) ಸಾಹೇಬರು ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಶಾಲೆಯ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಷನ್ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮೂರಿನ ಪುಠಾರಿಗಳು ತಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದಾರೆ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಪುಠಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಲಾಭವೇನು ?”

“ ಕಾರಣವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಇತರರನ್ನು ಕುಟುಕುವುದೇ ಚೇಳಿನ ಹುಟ್ಟು,

ಗುಣ. ಶಾಲೆ ಉರ್ಜಿತವಾದರೆ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ-ಆದನ್ನು ನಮ್ಮೂರಿನ ಪುಠಾರಿಗಳು ಸಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?"

“ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡೀಗೌಡ-ಲಿಂಗಣ್ಣನ ಪಾತ್ರವೇನು ?”

“ ಅವರೇ ಎಲ್ಲ ವಾತ್ರಧಾರಿಗಳು. ತಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುವಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ವ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹೇಳಿ-ಹೇಳಿ.”

“ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ದೊಡ್ಡೀಗೌಡ ನನ್ನೂ ಹತ್ತಾರು ಸ್ವಯಂಸೇವಕರನ್ನೂ ವರ್ಷಗಟ್ಟಳೆ ಸಾಕಿದೆ. ಅಧಿಕಾರ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ದೊಡ್ಡೀಗೌಡನ ಮುಖವೇ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಅವನು ನುಂಗುತ್ತ ಬಂದ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ. ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಅವನು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಳಗೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಾನು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಪಡಿಸ ಲೆತ್ತಿಸಿದೆ. ದೊಡ್ಡೀಗೌಡನಿಗೂ ನನಗೂ ಘರ್ಷಣೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಗೌಡ ತನ್ನ ಹಿಂಬಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ನಾನು ಬೇಸತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತು, ಈ ಶಾಲೆಯ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಂಡೆ. ಶತಾಯ ಗತಾಯ ಶಾಲೆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಗೌಡ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ-ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಿರುಸೆ ಬೇಡಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ-ಈ ಶಾಲೆ ನಡೆಸಲೇಬೇಕು ಎಂದು ನಾನೂ ಶಪಥಮಾಡಿದೆ-ತಾವು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆರವುಕೊಟ್ಟರೆ ಶಾಲೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.”

“ ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯ ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗಿದೆ ಗೌಡರೇ. ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನೇರವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ-ಸರಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಇರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೊರಗೆ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಮ್ಮ ಭಾರ.”

“ ಛೆ! ಛೆ! ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತೇನೆಯೇ ಸ್ವಾಮಿ. ನೀವು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೂ, ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡನಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಗೌಡ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿ ಅವನ ನಿರ್ದೇಶದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಮೇಕೆದಾಟಿನ ಬಳಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಖೂನಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಯ ಇನ್‌ವೆಸ್ಟಿಗೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮನೆ ಸೇರಲು ಸಂಜೆಯಾಯಿತು.

ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ, ಅಲ್ಪೋಪಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವನು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲು ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡ ಬಂದ.

ಗೌಡನಿಗೆ ಕೇಸಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಜನ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೋಡಿದಿರಾ ಗೌಡರೇ-ಎರಡೂವರೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಒಂದು ಖೂನಿಯೇ? ಜನರ ನೈತಿಕಬಲ ಹೀಗೆ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದರೆ ಗತಿಯೇನು?”

“ಪ್ರಳಯ-ಮಹಾಪ್ರಳಯ! ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ-ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ-ರಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ-ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ. ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ಈಗ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಸ್ವಾಮಿ-ಇನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರಿ-ತಂದೆ ಮಗನನ್ನು, ಮಗ ತಂದೆಯನ್ನು ಹರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಊರುಗಳು ಅರಣ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ-ಮನುಷ್ಯರು ಕಾಡುಮೃಗಗಳಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.”

“ಧರ್ಮ ಬಿಲವಾದರೆ ಜಗತ್ತು ಉಳಿಯುತ್ತೇನೋ!”

“ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ-ಉಳಿಯಲೂ ಬಾರದು. ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾಗಿ, ಈ ಹೊಲ ಸೆಲ್ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಹೊಸಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು. ಬಾಪ್‌ನೇಜಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ‘ರಾಮರಾಜ್ಯ’ ಆಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಆಯಾಸದ ಗೆರೆಗಳು ಮೂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಗೌಡ,

“ನಿಮಗೆ ತುಂಬ ಆಯಾಸವಾಗಿರುವ ಹಾಗಿದೆ-ಊಟಮಾಡಿದಿರಾ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ಇಲ್ಲಪ್ಪ. ಸಂಜೆ ಯಾರು ಅನ್ನ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪಾಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ.”

“ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಪೆಗ್ ಬ್ರ್ಯಾಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಯಾಸ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ?”

“ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬ್ರ್ಯಾಂಡಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕು ಗೌಡರೇ?”

ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡ ನಕ್ಕು,

“ ನಮ್ಮೂರು ಯಾವ ದಕ್ಕೆ ಕಡನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ
ಸ್ವಾಮಿ. ಈಗ ನಿಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಹೇಳಿ-ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ ”

“ ನಿಜವಾಗಿ....”

“ ಅರ್ಧಗಂಟಿ ಟೈಮ್ ತಾವು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು-ಹಾಗೇ ತಿರುಗಾಡಿ
ಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಬಂದು ಬಿಡಿ-ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ವಾಟು ಮಾಡಿರೀನಿ.”

“ ಇದು ಪ್ರೊಹಿಬಿಷನ್ ಏ ರಿಯಾ (Prohibition area)-ಇಲ್ಲಿ
ಬ್ರ್ಯಾಂಡಿ, ವಿಸ್ಕಿ ಯಾರು ಮಾರುತ್ತಾರೆ?”

“ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ-ನಿಮ್ಮ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪುಠಾರಿ ಬೈರುಹಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡೇ
ಗೌಡರು. ಅವರು ಬಸ್ ಸರ್ವೀಸ್ ಇಟ್ಟರೋದೆ ಇದಕ್ಕೆ.”

“ ನಿಮಗೆ ಅವರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೇ?”

“ ಇಲ್ಲ-ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ತರಿಸುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ
ಬನ್ನಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

ಎಂದು ರಾಮಣ್ಣ ಗಾಡ ಎದ್ದು ಹೋದ.

ಬಣ್ಣ ಆಗ್ಬೇಕು. ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿವಸ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ತಾವು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆವಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ನನಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ತಿಳಿಸಿದರೆ ನೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತೇನೆ.”

“ ನಿಮಗೇಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಕು ಗಾಡರೇ.”

“ ತೊಂದರೆಯೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಸ್ವಾಮಿ-ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಟೆ, ತಕರಾರು ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ನೀವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು.”

“ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ-ನಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರುವ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಬಾವದಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವೂ ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕು. ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೇ ವಿನಾ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಬಾರದು.”

“ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಗಾಡರೇ-ಇದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾದರೂ ಒಂದೇ, ಅನಾನುಕೂಲವಾದರೂ ಒಂದೇ.”

“ ಹಾಗೆ ತಾನೇ ಇರಬೇಕು-ಆದೇ ಸರಿ ಸ್ವಾಮಿ ”

ಎಂದು ಕೈಮಗಿದು ಹೋದರು.

ಅವರು ಅಡಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕುಳಿತ.

ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದ ಜಾಸಕಮ್ಮ,

“ ಏನು ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ?” ಎಂದಳು.

“ ಈಗ ಇಬ್ಬರು ಬಂದಿದ್ದರು-ನೋಡಿದೆಯಾ ?”

“ ನೋಡಿದೆ-ಏಕೆ ?”

“ ಇವರೇ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡುವ ಪೈಲ್ವಾನರು.”

“ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದು.”

“ ಅವರ ಮಾತು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲದ್ದಿದೆ ವಿಷ-ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಇವರ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದರಂತೆ-ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಇದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರಂತೆ !”

“ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನು ತಪ್ಪು-ನ್ಯಾಯವಾಗಿಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ !”

“ ಆಯ್ಯೋ ಸೆಡ್ಡೇ-ಇಷ್ಟು ಅರ್ಥವಾಗದೇನೇ ! ನಾವು ಮಾಡಬಾರದ್ದು

ಶಾಸು, ವಾರಕ್ಕೋ ಹದಿನೈದು ದಿನಕ್ಕೋ ಒಮ್ಮೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಿನೀಮಾಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಗಂಡ ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಗೆ ಹತ್ತವರೆಗೆ ಹೋದರೆ, ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಂಜೆ ಆರು, ಅಥವಾ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ! ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಕುಳಿತು ಏಕೆ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸುಭದ್ರಾ, ತನ್ನ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ 'ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ' ನೇರಿ, ಹಿಂದಿ, ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸ, ಹೊಲಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಎರಡನೆಯ ಟರ್ಮ್ (Term) ಮುಗಿದು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಆತ್ಮಿ ಮಾವನ ಆವೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಶಾಸು, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋದ

ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆಯಿತು

ಒಂದು ದಿನ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಅಳಿಯನೊಂದಿಗೆ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೊರಟು, ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ,

“ ಈ ವರ್ಷ ನಾನು (Retire) ಆಗುತ್ತೇನೆ ಶಾಮಣ್ಣ-ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಆರ್ಟ್ ಬರತ್ತೆ ಎಂದು ಅಮಲ್ದಾರರು ಹೇಳಿದರು.”

“ ಎಕ್ಸ್ಟೆನ್ಷನ್ (Extension) ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಎಕ್ಸ್ಟೆನ್ಷನ್ ಕೊಡಿಸಬೇಕಾದಂತೆ ಅಮಲ್ದಾರರೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು- ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಎಕ್ಸ್ಟೆನ್ಷನ್ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಈಗಿನ ಪ್ರಜಾ ಸರ್ಕಾರ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆಯಂತೆ !”

“ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ-ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು-ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸೀವು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು.”

“ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ನನಗೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆನೇಲಿ ಇದೇ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ....ರಜಾ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದಪ್ಪಾ.”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಸುಭದ್ರಾ ನಿನಗೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ.”

“ ಅವಳಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ತುಂಬುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.”

ಶಾಮನ ಮುಖ ಕಳೆಗುಂದಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ವೆಂಕಣ್ಣನವರು,

“ ಏಕೆ?—ಸಂಸಾರ ಬೇಡತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಇದನ್ನು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ ಭಗವದಿಚ್ಛೆಗೆ ಯಾರು ಹೊಣೆ ಯ ಪ್ಪಾ!—ಈಚೆಗೆ ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಬಿಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೇನು ?”

“ ಬಂದಿದ್ದ—ಕಾನಕಾನದಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ತರಲೆ ಮರು ವಾಗಿ ದೆಯಂತೆ! ಅವನೂ ಬೇರೆ ರಡೆಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.”

“ ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಉಳಬಾಳಿಲ್ಲ.”

“ ನಾನು ನಾಳೆ—ನಾಡಿದ್ದು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಏನು ಇಷ್ಟು ಅವಸರ—ಇನ್ನೂ ರಜಾ ಇದೆಯಲ್ಲಾ !”

“ ರಜಾ ಇದೆ—ಆಣ್ಣ ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಕಾನಕಾನದಳ್ಳಿಗೇ ಹೋಗಿ ಅವನ ಒತೆ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಇರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅತ್ತಿಗೆ ನೋಡಿ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದವು.”

“ ನಾನೂ ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ—ನೀನೂ ಹೇಳು. ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ ಎರಡು ದಿವಸವಾದರೂ ಪುರಸತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ ”

“ ಒಂದು ದಿವಸ ಊರು ಬಿಡುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇಳುತ್ತಿವೆ ’ ಎಂದು ಆಣ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅವನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.”

“ ನೀನು ಊರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಂದಾದರೂ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಇರಪ್ಪ.”

“ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅಗಲಿ. ರಾಮಣ್ಣನನ್ನೇಕೆ ಸ್ಕೂಲು ಬಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರಿ.”

“ ನಾನು ಬಿಡಿಸಿದೆನೆ—ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ—ಅವನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ.”

“ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷ ಓದಿ, ಅವನೂ ಒಂದು ಡಿಗ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.”

“ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು—ಖುಣವಿರಬೇಕಲ್ಲ.”

“ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನಂತೆ.”

“ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆ.”

“ ಒಳ್ಳೆಯದು—ಯಾರ ಅನ್ನ ದೇವರು ಎಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದಾನೆಯೋ ?” ಎಂದ.

೧೬

ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವೇಷನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಫೈಲ್ (File) ತೆರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಏಕಾಂಗಿಗಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ದಸ್ತಗೀರ್ ಅವರ ಬಳಿ ಸರಿದು,

“ ಸಾಬ್ ” ಎಂದ.

“ ಏನು ದಸ್ತಗೀರ್ ? ”

“ ಓ ವಮ್ಮ ಆಕೋ ಹೈ. ”

“ ಯಾರೋ ವಮ್ಮ ? ”

“ ನೋಲೂರು ಗೌಡ್ಸ್ ಅವ್ರತ್. ”

ಚಕಿತನಾದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಯೇ ? ”

“ ನೈ ಸಾಬ್-ಆ ಮೂಕಿ ಬಂದಿದ್ದು-ಏಳ್ಳೆಟ್ಟೆ ಓದ್ದು-ಅವಳ ಸಂಗಾತ ನಾನೋಗಿ ಘರ್ ನೋಡ್ಕೊಂಡಿ ಬಂದೆ. ”

“ ಒಳ್ಳೇ ಗ್ರಹಚಾರ ಬಂತಲ್ಲೋ ದಸ್ತಗೀರ್. ”

“ ಕ್ಯೂಂ ಸಾಬ್. ”

“ ದೊಡ್ಡೀಗೌಡ ಅವನ ಗುಂಪಿನವರ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ನಾನು ಈಗ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಜನ ಗುಲ್ಲೆ ಬ್ಬಿಸದೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೇ ? ”

“ ಬಂದೋಬಸ್ತು ನಾನು ಮಾಡ್ತೀನಿ ಸರ್ಕಾರ್ ನಿಮಗ್ಯಾಕೆ ಫಿಕ್ಕೀರು. ”

“ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು ಬೇಡ ದಸ್ತಗೀರ್. ನಾಳೆ ಮೇಕೆದಾಟಿನಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕು. ”

“ ಹೊತ್ತಾರೆ ವಮ್ಮನ್ನ ಮೇಕೆದಾಟಿಗೆ ನಾನು ಕರ್ಕೊಂಡು ಓಗ್ತೀನಿ ಸರ್ಕಾರ್. ತಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಡಿ. ”

“ ಯಾರಿಗೂ ಗುಮಾನಿ ಬರಬಾರದು ದಸ್ತಗೀರ್.”

“ ಓ ಹಮ್ಮು ಚೋಡೋ ಸರ್ಕಾರ್ ”

“ ಊಟ ತಿಂಡಿಗೇನೋ ಮಾಡೋಣ.”

“ ರೈಟರ್ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ್ನ ಕಳ್ಳ ನಾನು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡು-ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರ್ನ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ, ಅವರೇನಾದ್ರೂ ಕೊಟ್ಟೆ ತೋಗೊಂಡು ಹೋಗು.”

“ ಅದ್ದು ನಾನೇ ತರ್ತೀನಿ ಬುಡಿ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ ಹೇಗೆ ?”

“ ಮಿಲ್ಕಿ ಓಟಲ್ ಕಾಳಪ್ಪ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾರ್ತಾನೆ ”

“ ಅವನಿಗೆ ಸಪ್ಪೆ ಮಾಡೋರು ಯಾರು ?”

“ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡರು ಓಟ್ಟಿಗೆ ಅಣಕೊಟ್ಟರೋರೂ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡರಂತೆ !”

“ ಕಾಳಪ್ಪನ ಹತ್ತಿರ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ.”

“ ಎಲ್ಲಾರಾ ಉಂಟಾ-ಸೌದೆ ಕಂತ್ರಾಟು ಮಾಡ್ತಾನಲ್ಲಾ ಸತ್ತಾರ್ ಅವನ್ನ ಕಳಸೊಡ್ತೀನಿ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡು ”

ಎಂದು ಅವನ ಕೈಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು,

“ ನಾನು ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆ ವೇಳೆಗೆ ಮೇಕೆದಾಟಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ದಸ್ತಗೀರ್-ಚೆನ್ನೀಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸು ” ಎಂದ.

ಮೇಕೆದಾಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ‘ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಷನ್ ಲಾಡ್ಜ್ ’ನಲ್ಲಿ (Inspection Lodge) ದಸ್ತಗೀರ್ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಧಣಿಯ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಚೆನ್ನಿ-ಗಂಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ದಸ್ತಗೀರ್ ಚೆನ್ನೀಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಧಣಿಯನ್ನೆದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಹೋದ.

“ ಬಂದಿದ್ದಾಳಾ ದಸ್ತಗೀರ್.”

“ ಜತೇಲೇ ಕರ್ಕೊಂಡು ಬಂದೆ.”

“ ಯಾರೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಒತ್ತು ಉಪ್ಪೋ ಒತ್ತೇ ಬಂದ್ಬಟ್ಟೇ ಸರ್ಕಾರ್.”

“ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ....”

“ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡ್ತಾನ್ನೆ.”

“ ಅದೂ....”

“ ಚಿಕ್ಕು ಸರ್ಕಾರ್-ಒಳಗೆ ಮಡಗಿದ್ದೀನಿ.”

ಒಳಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಭರದಿಂದಪ್ಪಿದ ಚೆನ್ನಿ ಅವನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಅಳುತ್ತಾ,

“ ಬತ್ತೀನೀಂತ ಏಳಿದೋರು-ನೀವು ಬರ್ಮೇಬ್ಯಾಡ್ವಾ ” ಎಂದಳು.

“ ನಾನು ಅಡಿಕೆ ಕತ್ತರೀಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಚೆನ್ನಿ-ಸೋಲೂರಿಗಿಂತ ಈ ಊರು ಹೊಲಸು. ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು ಒಬ್ಬನೇ-ಭರಮೇಗೌಡ ; ಇಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಭರಮೇಗೌಡರಿದ್ದಾರೆ ”

“ ನಮ್ಮೂರಿಗೇ ಬಂದು ಬುಡಿ.”

“ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ ಚೆನ್ನಿ-ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ.”

“ ಮೊನ್ನೆ-ಬಂದೋಕೇ ಟೀಶನ್ನಿಗೆ ಗಂಗೀನ ಕಳಿಸ್ತೆ.”

“ ದಸ್ತಗೀರ್ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ.”

“ ಬರಂದೀನೂ ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ !”

“ ನೀನು ಅಪರೂವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಾಗ, ಸರಿಯಾಗಿ ಆತಿಥ್ಯ ಮಾಡ ಬೇಡವೇ ?”

“ ಸಾಕು-ಸುಮ್ಮಿರಿ-ಎಲ್ಲಾ ಬಿನ್ನಾಣ !”

ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಇಬ್ಬರೂ ವಾನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಎರಡು ರೌಂಡ್ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಜೈಲಿನ ಸಮಾಚಾರವೇನು ಚೆನ್ನಿ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಇನ್ನು ವರ್ಸಕ್ಕೆ ಬರಾನಂತೆ !”

“ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೇ ?”

“ ಬರದವ್ವೆ-ನಾನು ಓಗಿ ನೋಡ್ವಿಲ್ಲ ಎಂತಾ ಬೋದವ್ವೆ-ನಂಗ್ಯಾಕೋ ಬಯ ಆಗ್ವೈತೆ ಬುದ್ದಿ.”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಜೇಲ್ನಿಂದ ಬಂದ್ರೆ ನನ್ನ ಬುಡ್ವಾನಾ.”

“ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲ ?”

“ ಜವನೀಗೆ ಆದದ್ದು.. .”

“ ಅವನ ಉಸಿರೇ ಮೆತ್ತಗಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಅವನನ್ನು ಯಾವದಕ್ಕೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ.”

“ ಎಂಗೆ ಏಳಾಕಾಗ್ಗೈತೆ !”

“ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಮಾನ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಸೋಲೂರು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸು-ಅವರು ನನಗೆ ಬೇಕಾದವರು-ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

ತನ್ನ ಗ್ಲಾಸ್ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಚೆನ್ನಿ, ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಬಳಿ ಸರಿದು ಲಲ್ಲೆ ಗರೆಯುತ್ತಾ,

“ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟಿರಾದು ಭೋ ಕಷ್ಟ ಆಗೈತೆ ದೊರೆ.”

“ ನಿನಗೂ ಕಷ್ಟ-ನನಗೂ ಕಷ್ಟ ! ಏನು ಮಾಡೋದು ಚೆನ್ನಿ.”

“ ನಾನು ಬಿಮ್ಮನನೆ ಆದ್ರಾ ಏನ್ಗತ್ತಿ ?”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಗೌಡ ಬಂದ್ರಾಕ್ರೆ ಸುಮ್ಮಿರತ್ತಾನಾ ?”

“ ಸೂಚನೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆಯೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ.”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲದ ಭಯವೇಕೆ ?”

ನಸುನಾಚಿದ ಚೆನ್ನಿ, ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನಪ್ಪಿ,

“ ಮನಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಏಳ್ಳಾ ?”

“ ಹೇಳು ”

“ ನಗ್ಸಾರಾ ಮಾಡ್ಕೊಡ್ತು.”

“ ಇಲ್ಲ ಹೇಳು.”

“ ಈ ಊರಿಗೆ ನಾನು ಯಾಕ್ಬಂದೆ ಗೊತ್ತಾ ?”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಬಿಮ್ಮನನೆ ಆಗಾಕೆ ? ಒಂಟಿ ಪಿಸಾಸಿ ಅಂಗಿರೋದು ನನ್ನೈಲಿ ಆಗಾ ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನದೂ ಒಂದು ಮುಗಾ ಇದ್ದರೆ....”

“ ನಿನ್ನ ಆಸೆ ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದೇ....ಅದರೆ....”

“ ಏನಾರಾ ಆಗ್ಲಿ-ನಾನು ಎದರತ್ತಾಕಿಲ್ಲ !”

“ ಯಾವದೂ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಚೆನ್ನಿ-ದೇವರು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡ ಬೇಕು”

ಎಂದು ಗ್ಲಾಸುಗಳನ್ನು ಭರಿಮಾಡಿದ.

ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಚೆನ್ನಿಯೊಂದಿಗಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೊರಟು ಸಂತು,

“ ದಪ್ತಗೀರ್ ನಿನ್ನ ಕರೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಚೆನ್ನಿ.”

“ ತಿರುಗಾ ನಿನ್ನು ನೋಡಾಡು ?”

“ ನಾನೇ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ”

“ ಸುಳ್ಳು-ನೀವು ಬರಾಕಿಲ್ಲ.”

“ ಇಲ್ಲ-ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ ಬಸುರಿ-ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೂ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ ಬಂದ್ರೆ ಏನು ದೀಸ ಇರ್ತೀರಿ.”

“ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನ ಇರುತ್ತೇನೆ.”

“ ಊಹೂ-ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಇರಬೇಕು.”

“ ಅಷ್ಟು ದಿನಸ ರಜಾ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಲ್ಲ-ಅಲ್ಲದೆ ತಿಂಗಳು ಗಟ್ಟಿಳೆ ಬೀಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ ನಾನು ತಿರುಗಾ ನಿಮ್ಮ ನೋಡ್ಡೇನೇ ಓಗ್ಬೇಕಾ ?”

“ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ ಯಾವಾಗ ಬತ್ತೀರಿ.”

“ ಈ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಗೆ ”

“ ನನ್ನವ್ಯಾಕೆ ಆಣೆ ಮಾಡಿ ಏಳಿ.”

“ ನಿನ್ನಾಣೆಗೂ ಬರೀನಿ ಚೆನ್ನಿ ”

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

ಅತ್ತಿಗೆ, ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದ ಶಾನುನನ್ನು ಜಾನಕಮ್ಮ ಅತ್ಯಾದರ ದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ಪುತ್ರಸಮಾನನಾದ ಮೈದುನನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಉವಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು.

ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ಶಾಮ ತನ್ನ ಮಾವ ನನರ ಸಂದೇಶ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

“ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ನನಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶಾಮ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸುಭದ್ರನನ್ನು ಕಂಡೇನೋ ಎಂದು ಅವಳೂ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.”

“ ನೀನೂ ಅತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಣ್ಣಾ !”

“ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೂ ಮನಸ್ಸಿದೆಯಪ್ಪ-ನಿನ್ನ ಮಾವನವರ ಕಾಗದ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ರಜಕ್ಕೂ ಬರೆದುಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ರಜಾ ಸ್ಯಾಂಕ್ಷನ್ (Sanction) ಆಗುವವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೊರಡಲಿ ?”

“ ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಮೂ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ನಗೆಯಾಡಲು, ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ನೀನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲ ಜಾನಕಿ-ನನಗೆ ಪುರಸತ್ತೆಲ್ಲಿದೆ ಹೇಳು. ನೀನು ಬೇಕಾದರೆ ಹೋಗು-ಶಾಮ ನಿನ್ನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾನೆ.”

“ ನೀವು ಬರೆದೆ ನಾನೂ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ಹಟ ಹಿಡಿದಳು.

“ ಒಳ್ಳೇ ಮೊಂಡಿ ಸಹವಾಸವಾಯಿತಲ್ಲಾ !”

ಎಂದು ನುಡಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಇವತ್ತು ಬುಧವಾರ-ಶನಿವಾರ ಹೊರಟುಬಿಡೋಣ ಕಣೇ.”

“ಹಾಗೆ ಬನ್ನಿ ದಾರಿಗೆ-ನನಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ದಿವಸದ ಕೆಲಸ ಇದೆ.”

“ ಏನು ರಾಜಕಾರ್ಯ ? ”

“ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಬರೇಗೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೋಗೋದೋದ್ರೆ-ಅದೂ ಬಸುರಿ ಹುಡುಗಿ ನೋಡೋದಿಕ್ಕೆ.”

“ ದುಡ್ಡು ಬೇಕೇನೋ ? ”

“ ಬೇಡ-ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟಿರೋರೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರು.”

“ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಹೇಳೇ ಮಾರಾಯಿತಿ-ಹಣ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀನೆ.”

“ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಸೀರೆ-ಕಣ ; ಬೀಗಿತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಕಣ. ತುಂಬ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ತಿಂಡಿ ಸಾಮಾನು ! ”

“ ನಿನಗೆ ? ”

“ ನೋಡಿ-ದೇವರು ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ನನಗೂ ಒಂದು ಸೀರೆ ತಿಗಿದುಕೊಡಿ.”

“ ಕೇಳಿದೆಯಾ ಶಾಮೂ-ದೇವರು ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಡಬೇಕಂತೆ ! ಇವಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ ಕಂಡಳೋ ? ”

“ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು-ಗಂಡ ಸ್ತು ಪೊರಗೆ ಏನು ಏನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ತೀರೋ ? ”

“ ಅವಸಂಬಿಕೆಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಜಾತೀಗೂ ಗಂಟು ಕಣೋ ಶಾಮು ”

“ ಸುಳ್ಳುಗೂ ಗಂಡುಜಾತೀಗೂ ಗಂಟು ಕಣೋ ಶಾಮು.”

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರ ವ್ರೇಮಕಲಹ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಗಹಗುಸಿ ನಕ್ಕು,

“ ಅತ್ತಿಗೆನ ನೀನು ನೋಲಿನೋದಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಣಣ್ಣಾ.”

“ ಆದಕ್ಕೇ ನೋಲೂರಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೆನಪ್ಪಾ.”

ಜಾನಕಿ ನಗುತ್ತಾ,

“ ಬರಬರುತ್ತಾ ಇವರು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಶಾಮು ” ಎಂದಳು.

ಶನಿವಾರ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಹೆಂಡತಿ, ತಮ್ಮ, ದಸ್ತಗೀರ್‌ಸೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದ.

ನಂಜೆ ಗಂಡನನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಜಾನಕಮ್ಮ, ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಂಡಳು. ಶಾಮನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ

ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರು ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಸೋಲೂರು ತಲುಪಿದರು.

ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತ ಸುಭದ್ರನನ್ನು ಜಾನಕಮ್ಮ ಅಪ್ಪಿ, ಆಪಾದ ಮಸ್ತಕ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದಳು

ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

“ ನೀವು ಬರುವುದು ನನಗೆ ಅನುಮಾನವಾಗಿತ್ತು-ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಬಂದರಲ್ಲಾ !”

“ ನಾನು ಡ್ಯಾಟಿ ಮೇಲೆ ಬರಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ- ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯ ಸ್ವಕಾರ್ಯ ಎರಡೂ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಗಲೇ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ.”

“ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಡ್ಯಾಟಿಯೇ ?”

“ ಇನ್ನೂ ಭರಮೇಗೌಡನ ಪ್ರಕರಣ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ ವೆಂಕಣ್ಣನವರೇ. ಜೈಲಿ ನಿಂದ ಅವನು ಚೆನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಕಾಗದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳು ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ (Complaint) ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅದರ ಇನ್‌ವೆಸ್ಟಿಗೇಷನ್ (investigation) ಮಾಡಿ ನಾನು ರಿಪೋರ್ಟ್ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ ಆ ಚಂಡಾಲ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ ಮೈಲಾರಯ್ಯ. ಜವನೀನ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಚೆನ್ನೀನೂ ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೋ ಏನೋ ?”

“ ಚೆನ್ನಿ ಅನುಮಾನ ನಿಜವಾದರೆ ನಾನು ಭರಮೇಗೌಡನನ್ನು ಖೂನೀಗೆ ಚಾರ್ಜ್ (Charge) ಮಾಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಸದ್ಯ ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿಯಪ್ಪ.”

“ ನನ್ನ ಅವನು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲ !”

ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ದಪ್ತಗೀರನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು,

“ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಚೆನ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಾ ದಪ್ತಗೀರ್ ” ಎಂದು.

ಸ್ನಾನ, ಊಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಲಕ್ಕೆಡ್ಡು ಬಿಟ್ಟು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿದ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ ಇದೇನು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿರಿ ?” ಎಂದಳು.

“ ಒಂದೆರಡು ಕಂಪ್ಲೇಂಟ್ ಬಂದಿದೆ ಕಣೇ-ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ.”

“ ಓಹೋ ! ಇಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ.”

“ ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ರಜಾ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತೇ ?”

“ ಸರಿ-ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತೀರಿ ?”

“ ಸಂಜೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ-ಏಕೆ? ನಾನು ಬೇಗ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿನು ಮಾಡಬೇಕು ?”

“ ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆ ಉಡಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಮನೆ ಕರೆದು ಒಂದು ಆರತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನೀವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ....”

“ ನಾನೇನು ಆರತಿ ಹಾಡು ಹೇಳಬೇಕೆ ?”

“ ಹೋಗಿ-ನಿಮಗೊಂದೂ ಆಸ್ಥೆ ಆಕರಾಸ್ತೆ ಇಲ್ಲ-”

“ ಇವತ್ತು ತಾನೇ ಬಂದಿದ್ದೀ-ಸಿನಗೂ ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಆರತಿ ಇವತ್ತು ಬೇಡ-ನಾಳೆಯೇ ನಾಡಿದ್ದೋ ಇಟ್ಟುಕೋ-ನಾಲ್ಕು ಮನೆ ಏಕೆ-ಹತ್ತು ಮನೆ ಕರೆದು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡು.”

ಗಂಡನ ಸಲಹೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದ ಜಾನಕಮ್ಮ ನಸುನಗುತ್ತ,

“ ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ಸರಿ-ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ....”

“ ಏನು ಸ್ವಲ್ಪ ?”

“ ಸ್ಕ್ರೂ ಲೂಸ್ (Screw loose).”

“ ಕತ್ತೆ-ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಯ್ಯೆಯಾ ?”

“ ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಕಣ್ರೀ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ನಕ್ಕಳು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಬಮ್ಮ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸವವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು.

ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಹೊಸ ಸೀರೆಯನ್ನೇ ಉಡಿಸಿ, ವಾರಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಿ ಜಾನಕಮ್ಮ ಆನಂದಿಸಿದಳು.

ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಊರಿನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದು ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಬೀಗರಿಗೆ ಔತಣ ಮಾಡಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ರಜವೂ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು—ಸೋಲೂರಿನ 'ಡ್ಯಾಟಿ' ಯನ್ನವನು ಮುಗಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಸಂತೈಸುವುದೇ ಜಾನಕಮ್ಮನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾಯಿತು.

“ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೀವು ಖಂಡಿತ ಬರಬೇಕಕ್ಕಾ ?” ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾ ಅಂಗಲಾಚಿದಳು.

“ ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೇನೆ ಕಣೇ—ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ಸಂತೋಷವಾಗಿರು. ಶಾಮೂಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವನೂ ಬಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನಿನಗೆ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ಬರಿ—ನಾನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ”

ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಭದ್ರಾ,

“ ನನಗೆ ಆಗಿರುವುದು ನಿಮಗಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಅಕ್ಕಾ.”

“ ಅವರವರು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಸುಭದ್ರಾ—ಯಾರಿಗಾದ ರೇನು ? ಮನೆ ಹೆಸರು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ ಇದ್ದರಾಯಿತು.”

“ ನಾವೂ ನೀವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ....”

“ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು—ಅದರೇನು ಮಾಡುವುದು ಹೇಳು. ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಸಾರ್ಟ್

ಮೆಂಟಿನವರು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಬಾಳಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ? ಈಗ ಮತ್ತೆ ವರ್ಗವಂತಿ!”

“ ಎಲ್ಲಿಗೆ ?”

“ ಕೊಂಕಣಕ್ಕೋ ಮೈಲಾರಕ್ಕೋ!-ಬೆಂಗಳೂರಿಗೇ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹರಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೀನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.”

“ ಭಾವನವರಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೇ ವರ್ಗವಾಗಲಿ ಎಂದು ನಾನು ತುಂಬ ' ಹೊ ' ಪೂಜೆ ಮಾಡ್ತೀನಕ್ಕಾ” ಎಂದಳು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

ಅಂಬಮ್ಮ ಬೀಗತ್ತಿಗೆ ರವಿಕೆಯ ಕಣವಿಟ್ಟು ತಾಂಬೂಲವಿತ್ತರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ರಂಗಣ್ಣ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದವರೆಗೆ ಬಂದು ಬೀಗರು, ಬೀಗತ್ತಿಯನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಊರು ತಲವುವ ವೇಳೆಗೆ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಫೈಲುಗಳು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಶಿಖರವಾಗಿದ್ದವು.

ಅವನು ಸಬ್-ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಶಂಕರಪ್ಪನಿಂದ ಚಾರ್ಜ್ (charge) ವಹಿಸಿಕೊಂಡು,

“ ಇನ್ನೇನು ಸಮಾಚಾರ ಶಂಕರಪ್ಪ” ಎಂದ.

“ ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಲಾರಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ ಸಾರ್.”

“ ಯಾರದ್ದು ಅದು.”

“ ಯಾವನೋ ನಂಜಪ್ಪನದಂತೆ!”

“ ಲಾರಿ ಲೈಸೆನ್ಸ್, ಡ್ರೈವರ್ಸ್ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಎಲ್ಲಾ ಚೆಕ್ ಮಾಡಿದಿರಾ?”

“ ಮಾಡಿದೆ-ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.”

“ ಸರಿ-ಸಿಕ್ಕಿದ ಟೈಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಾರಿ ಓಡಿಸಿದರೆ ಚಾರ್ಜ್ ಮಾಡ್ತೀನಿ ಎಂದು ಡ್ರೈವರಿಗೆ ವಾರ್ನ್ (warn) ಮಾಡಿಬಿಡಿ.”

“ ಆವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಲಾರಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕಳ್ಳಮಾಲು, ಮದ್ಯ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಸಾರ್.”

“ ಇದು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.”

“ ಮಿಲ್ಟ್ರಿ ಹೋಟೆಲ್ ಕಾಳಪ್ಪ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ.”

“ ಮಾಲು ಯಾರದಂತೆ?”

“ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡರದಂತೆ!”

“ ಲಾರಿಯನ್ನು ಸೀಜ್ (seize) ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ ದೊಡ್ಡೀಗೌಡರನ್ನು ಕೆಣಕಿದರೆ ನಮ್ಮ ತಲೆ ಉಳಿಯುತ್ತೆಯೇ ಸಾರ್.”

“ ಸರಿ-ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನಲ್ಲ-ಇನ್ನು ಭಯಪಡಬೇಡಿ. ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಮಾಲು, ಮದ್ಯ ಇದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೀಜ್ ಮಾಡಿಬಿಡಿ-ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿಸಾರ್. ನಮಗೇಕೆ ಇಲ್ಲದ ತಾಪತ್ರಯ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಡ್ಯೂಟಿ ನೀವು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತೀರ ಶಂಕರಪ್ಪ.”

“ ನಾನು ಜುಜುಬಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಾರ್-ನೀವು ನಾಳೆ ಎ. ಎಸ್. ಪಿ. ಆಗೋರು.”

“ ಎ. ಎಸ್. ಪಿ. ಪಟ್ಟಿ ನನಗೆ ತಪ್ಪಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಡ್ಯೂಟಿಗೆ-ನನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ ”

“ ತಾವು ಆರ್ಟರ್ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರ ನೋಡಿ ಸೀಜ್ ಮಾಡ್ತೀನಿ ಸಾರ್.”

“ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ.”

“ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ಬಂದಿದ್ದರು.”

“ ಏನಂತೆ ?”

“ ಓರಿಯಂಟ್ ಟಾಕೀಸ್‌ನವರಿಂದ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಒಂದು ಬೆನಿಫಿಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂತೆ-ಟಿಕೆಟ್ ಮಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಉಪಕಾರನಾಗತ್ತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.”

“ ಟಿಕೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಯೇ ?”

“ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಸಾರ್-ಡ್ರಾಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ.”

“ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವಷ್ಟು ಟಿಕೆಟ್ಟನ್ನೂ ಮಾರಿಸಬೇಕು ಶಂಕರಪ್ಪ-ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು-ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ.”

“ ಹೌದು ಸಾರ್. ನನ್ನದೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ” ಎಂದು.

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು, ಸಬ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು, ಕಾನಿಸ್ಟೇಬಲ್‌ಗಳೂ ಸಿನೀಮಾ ಟಿಕೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಾರಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ದೊಡ್ಡೀಗೌಡ ಐ. ಜಿ. ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ‘ ಮೂಕರ್ಜಿ ’ ಬರೆಸಿ ಹಾಕಿಸಿದ.

‘ ಕವಿರತ್ನ ಕಾಳಿದಾಸ ’ ಬೆನಿಫಿಟ್ ಸಿನೀಮಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ರಾಮಣ್ಣ

ಗೌಡರಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಯಿತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಅವನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರೇ ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಟಿಕೆಟ್ ಮಾರಿದ್ದರು. ನಿವ್ವಳವಾಗಿ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರ ಕೈಸೇರಿತು.

ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ಪ್ರದರ್ಶನಾನಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಹಾರತುರಾಯಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆದ ಕೂಡಲೆ ಶಂಕರಪ್ಪ ಲಾರಿಯನ್ನು ಸೀಜ್ ಮಾಡಿ, ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

“ಲಾರಿಗೆ ಬಲವಾದ ಕಾವಲು ಹಾಕಿದ್ದೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್-ನಾನೂ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲೇ ಮಲಗುತ್ತೇನೆ.”

“ಒಳ್ಳೆಯದು”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸಬ್ ಇನ್ಸ್ ಪೆಕ್ಟರ್ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ.

ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಯಿರಬಹುದು.

ಯಾರೋ ಬಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು.

ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ನೀವೊಬ್ಬರೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ” ಎಂದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕೋಟು ಧರಿಸಿ. ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರಿವಾಲ್ವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದ.

ವೆರಾಂಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ, ಲಿಂಗಣ್ಣ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ಪ್ರತಿ ನಮಸ್ಕಾರವೂಡಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಇದೇನು ಗೌಡರೇ-ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ....” ಎಂದ.

“ಬರಬೇಕಾಯ್ತು ಸ್ವಾಮಿ. ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತ ಇದ್ದರೇನೋ-ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟೆವು.”

“ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಹೇಳಿ-ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.”

ವೆರಾಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತದ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ ಒಂದು ಸಿಗರೇಟ್ ಹಚ್ಚಿ,

“ಸಬ್ ಇನ್ಸ್ ಪೆಕ್ಟರು ಒಂದು ಲಾರಿ ಸೀಜ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ಏಕೆ?”

“ಹೊತ್ತಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎಂದು.”

“ಅದಕ್ಕೇನು ಗೌಡರೇ-ಮಾಲಿಕರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ಬರಲಿ-
ವಿಚಾರಿಸೋಣ.”

“ಬೆಳಗ್ಗಿನವರೆಗೂ ಲಾರಿಯನ್ನು ಸ್ವೇಷನ್ ಮುಂದೆ ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗು
ವುದಿಲ್ಲ”

“ಏಕೆ?”

“ಮಾಲ್ ಇದೆ.”

“ಮಾಲು ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬಲವಾದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.”
ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ನುಲಿದಾಡಿದ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ.

“ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಲಾರಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು-ಇದಕ್ಕಾಗಿ
ನೀವು ಏನು ಕೇಳಿದರೂ ನಾನು ಕೊಡೋದಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನೆ.”

“ನನಗೆ ಲಂಚ ಹೊಡೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ ಗೌಡರೇ.”

“ಇದು ಲಂಚವಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ-ಉಪಕಾರಸ್ಮರಣೆ.”

“ಈ ಲಾರಿ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿ?”

“ಮಾಲು ನನ್ನದು.”

“ನಿಮ್ಮ ಮಾಲ್ ಅಳುತ್ತದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಭರವಸೆ
ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಲ್ಲಾ!”

“ಮಾಲು ಜನಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.”

“ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲಾ ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಂದು ನನಗೆ
ಗೊತ್ತಿದೆ ಗೌಡರೇ. ಅದಕ್ಕೇ ನಾನು ಲಾರಿ ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ.”

“ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ-ಹಟೆ ಮಾಡಬೇಡಿ-ಇದು ಕಾನ
ಕಾನಹಳ್ಳಿ-ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪೋಲೀಸ್ ಜಬರ್ದಸ್ತು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನಡೆಯುತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವುದರ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ನೋಡಿ
ಬಿಡೋಣ.”

ಕೆರಳಿದ ದೊಡ್ಡೇಗೌಡ,

“ರೀ-ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರೇ-ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಲಾರಿ ಬಿಡ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲೇ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕೂಡಲೆ ಉತ್ತರಿಸಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಗೌಡನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ,

“ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ನೀವು ಬಂದಿರಿ ಎಂದು ಗೌರವ ಕೊಟ್ಟು ಮಾತಾಡಿಸಿದೆ-
ಆ ಗೌರವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಗೌಡರೇ. ಈಗ ಪೋಲೀಸ್ ಅಡಳಿತ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾ

ಗಿದೆ. ಲಂಚ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವ ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.”

“ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿದೆ ಕನ್ವೇ-ರಾಮಣ್ಣಗೌಡ ಲಂಚಕೊಡದೆ ನೀವು ಸಿನಿಮಾ ಟಿಕೆಟ್ ಮಾರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೀರೇನೋ?”

“ಪ್ರದರ್ಶನದ ದಿನ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ಲೆಕ್ಕ ಒಪ್ಪಿಸಿದರಲ್ಲಾ-ನಿಮಗೆ ಧೈರ್ಯವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಬೇಡ-ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮಾತು ಹೇಳಿ.”

“ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು-ನಿಮ್ಮ ಲಾರಿ ಬಿಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಂಚನಾಮೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಲಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ”

ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು,

“ಇನ್ನು ನೀವು ಹೋಗಬಹುದು” ಎಂದ.

ಕೋಪತಪ್ತನಾದ ದೊಡ್ಡಗೌಡ,

“ಸಿಂಹಾನ ಕೆರಳಿಸಿ ಜಗಳ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ-ಆಗಲಿ, ನಾಳೆ ನೀವು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತೀರೋ ನೋಡ್ತೀನಿ”

ಎಂದು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

ಸಾಕಿದ ನಾಯಿಯಂತೆ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ.

ಬೆಳಗನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂಡೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಮಸಕು ಮಸಕು ಕತ್ತಲೆ ಆವರಿಸಿತ್ತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಎದ್ದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಸಿಗರೇಟ್ ಹಚ್ಚಿದ. ಗಂಡ ಎದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೇಲಕ್ಕದ್ದ ಜಾನಕಮ್ಮ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಪ್ ಕಾಫಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವನ ಕೈಗಿತ್ತು.

“ ಇದೇನು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಟ್ರೇಷ್ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಲಾಗಿ ಅವಾಂತರ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?”

“ ಬಂದು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದವನು ಮುಖಮಾರ್ಜನೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ಶಂಕರಪ್ಪ,

“ ಬೇಗ ಸ್ಟ್ರೇಷ್‌ನಿಗೆ ಬನ್ನಿ ಸಾರ್ ” ಎಂದ.

“ ಏಕೆ ಶಂಕರಪ್ಪ.”

“ ಸಾಯೇಬ್ರೈಂದ ತನುಗೆ ಟ್ರಂಕಾಲ್ (Trunk call) ಬಂದಿದೆ - ಅರ್ಜಂಟಿಂತ್ !”

“ ನೀವು ನಡೆಯಿರಿ-ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ಸ್ಟ್ರೇಷ್‌ನಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾನೇ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಟ್ರಂಕಾಲ್ ಮಾಡಿದ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಾನಂತರ ಕಾಲ್ ಬಂದಿತು.

“ ಯಾರು ?”

“ ನಾನು ಸಾರ್-ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಮೈಲಾರಾiah ”

“ Sorry to disturb you Mylaraiah.”

“ ಏನಿಲ್ಲ ಸಾರ್-ನಾನೂ ಸೈನಿಕನಿಗೇ ಹೊರಟಿದ್ದೆ. ಶಂಕರಪ್ಪ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಏನು ಸಮಾಚಾರ ಸಾರ್.”

“ ನಿನ್ನ ಯಾವುದೋ ಲಾರಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದೀರಂತಲ್ಲವ್ವಾ.”

“ ಹೌದು ಸಾರ್-ಈಗ ಮಹಜರು ಮಾಡಿ, ಕೇಸ್ ಹಾಕ್ತೀನಿ-ಲಾರಿ ತುಂಬ ನಿಷಿದ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ.”

“ ಚಾರ್ಜ್‌ಷೀಟ್ ಹಾಕಬೇಡಿ.”

“ ಏಕೆ ಸಾರ್ ?”

“ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಲಾರಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಡ್ರೈವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ.”

“ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರೆಸ್ಟಿಜ್ (prestige) ಉಳಿಯುತ್ತೆಯೇ ಸಾರ್.”

“ Look here Mylaraiah. First learn to obey orders.”

“ Yes Sir ”

ಎಂದವನೇ ರಿಸೀವರ್ ಕೆಳಗಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ.

ಶಂಕರಪ್ಪ ಮೆಲ್ಲನೆ,

“ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ-ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ ಸಾರ್.”

“ ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನೋಕೆ ನಾನು ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಸೇರಿದೆ ಶಂಕರಪ್ಪ. ಸುಮ್ಮನೆ ರಿಸೈನ್ (resign) ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋದು ಎಷ್ಟೋ ಗೌರವ.”

“ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೇ, ನಮ್ಮ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಕಂಡರೆ ಜನರಿಗೆ ಗೌರವವಿಲ್ಲ ”

“ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಏನು ಮಾಡ್ತಾರೋ-ಇದು ಪ್ರಜಾರಾಜ್ಯ.”

“ ಈಗ ಏನು ಮಾಡೋದು ಸಾರ್.”

“ ಮಾಡೋದೇನು ಡ್ರೈವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿ ಲಾರಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ-ಹಾಗೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ಕಳಿಸಿ-ನಾನು ಹೀಗೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ ಮೇಲಿನವರ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಸಾರ್.”

“ ಇನ್ನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿರೋದಿಲ್ಲೇ ”

ಎಂದೆದ್ದು ಬಸ್‌ಸ್ಟಾಪ್‌ನ ಕಡೆ ನಡೆದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಸ್ ಇಳಿದವನೇ ಒಂದು ಆಟೋ-ರಿಕ್ಷಾ

(Auto-rickshaw) ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಅದೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಫೀಸಿಗೆ ಹೋದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ' ಭೆಟ್ಟಿಯ ಚೀಟಿ ' (Visiting Card) ಒಳಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಸಾಹೇಬರ ಕರೆ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತ.

ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಾನಂತರ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿಕಳಿಸಲು ಒಳಗೆ ಹೋದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸೆಲ್ಯೂಟ್ ಹಾಕಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ.

“ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ”

“ ಇರಲಿ ಸಾರ್.”

“ ನೀವು ಬಹಳ ಕೋಪದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.”

“ ತಾವೇದಾರರಿಗೆ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ I am Sorry I say, really very sorry !”

“ ಆರ್ಡರ್ಸ್ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ್ದೀನೆ ಸ್ವಾಮಿ.”

ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು,

“ ನಾವು ನೀವು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ರಾಕ್ಷಸ ಯಂತ್ರದ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಕೀಲುಗಳು ಮೈಲಾರಯ್ಯ. ದಯೆಯಿಟ್ಟು ನನ್ನ ತವು, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ-ನೀವು ಹೇಳಬಹುದಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಡಿ. ಐ. ಜಿ ಯವರೊಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡಿದ್ದೀನೆ. ಅವರೂ ನಿರುಪಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರೂ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಜ್ಞಾಧಾರಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ ದೊಡ್ಡಗೌಡನ ಅವಾಂತರಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಊರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಇನ್ನು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಕಾನೂನು, ಸಿಸ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪೋಲೀಸಿನವರ ಗತಿಯೇನು? -ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾಗುವ ಊರಿನವರ ಗತಿಯೇನು?”

“ ಪ್ರಜಾರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬೇಕು.”

“ ನಾನಿನ್ನು ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಡ್ಯೂಟಿ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಸಾರ್.”

“ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?”

“ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಕಳಿಸಿ-ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ರಜಾ ಸ್ಯಾಂಕ್ಷ ಮಾಡಿ.”

“ ಹಟ ಹಿಡಿಯಬೇಡಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ.”

“ ಗೌರವ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಏಕೆ ಬದುಕಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ. ಹಾಳು ಹೊಟ್ಟೆ

ವಾಡಗೋಸ್ಕರ ನಾವು ನಾಯಿನರಿಗಳಂತೆ ಬಾಳಬೇಕೆ ? ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಅನ್ನ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.-ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ತಾವೇ ಮೆಮೋ ಕಳಿಸುತ್ತೀರೋ ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಕಾಣಲೋ ?”

“ ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಸಾಯೇಬ ರೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ.-ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದರೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೇನೀ ?”

ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ರೂ ಹೋಗ್ತೀನಿ ಸ್ವಾಮಿ-ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಿ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದರು.

ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾವಕಾರವಾಗಿ ಲಾಲಿಸಿದ ಡಿ. ಐ. ಜಿ ಸಾಹೇಬರು,

“ He is perfectly right Mr. Subbarayappa ” ಎಂದರು.

“ ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ರಜಾ ಕೊಡಿಸಿ, ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡಿಸಿ ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ ರಜಾ ಬೇಡ-ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡೋಣ-ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರಂತೆ !”

“ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದು ನಾನೇ ಹೇಳಿದೆ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ-ಸೋಲೂರಿಗೆ ಪೋಸ್ಟ್ ಮಾಡಿಸಿ.-ಈ ಪುಠಾರಿಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಮೊರೇಲೆ (Morale) ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದೆ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪ-ದೇಶದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ-God save this country ” ಎಂದರು.

ಗಂಡನಿಗೆ ಸೋಲೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜಾನಕಮ್ಮ, ಹಿರಿ ಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ,

“ ಸುಭದ್ರನ ಹತ್ತಿರ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮೊರೆ ಮುಟ್ಟಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ” ಎಂದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು,

“ ಈಗ ಒಪ್ಪಿದೆ-ನೀವು ಸುಳ್ಳು ಏಳಾಕಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಚೆನ್ನಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು.

ದಿನ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಸುಭದ್ರ ಒಳ್ಳೆಯ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿ, ಅಳಿಯನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಮಂಗಳಸ್ನಾನವಾದ ಮೇಲೆ ನಾಮಕರಣ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಗುವಿಗೆ ‘ ಮನೋರಮಾ ’ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು.

ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಆ ಸ್ವ ತ್ರೈ ಡಾಕ್ಟರುಗಳು, ದಾದಿಯರನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ ಮಗಳಿಗೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಬಾಣಂತನ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ದಿನಬಿಟ್ಟು ದಿನ ನೀರು ಹಾಕಿ, ಖಾರ, ಲೇಹ್ಯ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಮನೋರಮಾ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಮಣಿಯಾದಳು.

ಜಾನಕಮ್ಮನಂತೂ ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗೇ ಇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಮನೋರಮಾ ಮನೆ ಕಿತ್ತುಹೋಗುವಂತೆ ರಂಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮಗಳ ತುಂಟತನ, ಅದಕ್ಕೆ ಜಾನಕಮ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇಷೆ ಶಿಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಸುಭದ್ರ,

“ ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಈ ತಾಟಕಿತ್ತಿಯನ್ನು

ಹಿಡಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ಅಕ್ಕಾ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಇವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಯಾರು?"

ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾವೂ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತೇವೆ-ಹೆದರ ಬೇಡ ಸುಭದ್ರಾ”

ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು

ಏನನ್ನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸುಭದ್ರ ಅಲವತ್ತುಕೊಂಡು.

“ಧೂ-ಈ ಹಾಳು ಹೇಣ್ಣು ಯಾಕೆ ಹುಟ್ಟಿತೋ?”

ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು.

“ಹಾಗನ್ನಬೇಡ ಕಣೀ ಸುಭದ್ರಾ-ಇವಳು ನಮ್ಮ ಮನೆ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ-ಹೆಣ್ಣಾದರೇನು ನಿನಗೆ ಗುನಗಾದದ್ದು-ನೀನು ಹೆಣ್ಣು-ನಿಮ್ಮಮ್ಮ, ಹೆಣ್ಣು-ನಾನು ಹೆಣ್ಣು.”

“ಅಲ್ಲಾ ಅಕ್ಕಾ-ಹೆಣ್ಣೆಗೋಸ್ಕರ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕು ನೋಡಿ ಇದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ತುಂಬುವ ಸೊತ್ತಿಗೆ ಗಂಡಿನ ಚಿಂತೆ ಆಮೇಲೆ ಮದುವೆ ಯೋಚನೆ-ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾದರೆ ಸರಿಹೋಯಿತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಇದೇ ಚಿಂತೆ!”

“ಅದಕ್ಕೇ ಸಂಸಾರ ಅನ್ನೋದು ಸುಭದ್ರಾ. ಚಿಂತೆ, ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಜೀವ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆಯೇನೇ? ನನ್ನ ಕಂದನ್ನ ನೀನು ಬರೆಯ ಬೇಡಮ್ಮ-ನನಗೆ ತುಂಬ ಕೋಪ ಬಂದುಬಿಡತ್ತೆ.”

“ಅಕ್ಕಾ-ನನಗೋಸ್ಕರ ನೀವು ಜೀವ ತೇಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಒಪ್ಪತ್ತು ಅಡಿಗೆಮಾಡಿ ನಾನು ಬಡಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲೇ!”

“ನಮ್ಮ ಮನೂನ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಸಿ, ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿ, ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆ, ಸೇರಿದ ಮನೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತಿ ತರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ಕಿರಿಟ ಇಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ ಕಣೀ. ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ, ಕಷ್ಟದ ಜನ್ಮ-ಆದರೆ ಜೀವ ಮಾಗಬೇಕಾದರೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಬೇಕು ನೋಡು. ಗಂಡಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು-ಎಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆವನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಆವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲಾ ಎರಡೇ ಕಣ್ಣು-ಒಂದು ತೌರುಮನೆ ಕಡೆಗೆ; ಒಂದು ಆತ್ತೆಯ ಮನೆ

ಕಡೆಗೆ. ಎರಡು ಮನೆಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿ, ಬದುಕಲಿ ಎಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ.”

“ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭಾವನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೀರಾ ಅಕ್ಕಾ ?”

“ ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರೇ-ಅವರು ನನ್ನ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರೆ ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷ ವೇನೋ ?”

“ ನೀವೂ ಭಾವ ಜಗಳ ಕಾಯೋದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಬೇಕಕ್ಕಾ !”

“ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಜಗಳ ತಂದಿಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯಾ ?”

“ ಇಲ್ಲ-ಸುಮ್ಮನೆ ಅಂದೆ ”

“ ನಾನು ಜಗಳ ಕಾಯ್ತೀನಿ-ಅವರು ಎದುರುವಾದಿಸೋದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದ ಕೂಡಲೆ ‘ ಹಾಗೇ ಮಾಡುವಿಯಂತೆ-ಸುಮ್ಮನಿರು ’ ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೇಗೆ ಜಗಳ ಕಾಯಲಿ.”

“ ಭಾವನೋರ ಗುಣವೇ ಗುಣ-ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕಾ.”

“ ಏಕೆ-ನಮ್ಮ ಶಾಮೂ ಏನು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರೋದು.”

“ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಸರಿ-ಆದರೆ....”

“ ಆದರೆ....?”

“ ದುಡ್ಡುಕಾಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಿನ್ನುಗು-ಭಾವನವರ ಧಾರಾಳ ಅವರ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ.”

“ ಶಾಮೂ ಈಗತಾನೇ ಸಂಸಾರ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದುಡ್ಡುಕಾಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹಿಡಿತ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ನಿನಗೇ ತೊಂದರೆ.”

“ ನಾನೇನು ದಂಭರಹಾಳಿಯಲ್ಲ ಅಕ್ಕಾ.”

“ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಸಣ್ಣ ವಿಷಯ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ”

ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಒಂಟಿಜೀವನ ಶಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬೇಸರ ಬರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಹೊಟೇಲಿಗೆ ಹಣ ಕುಕ್ಕುವುದೇಕೆಂದು ಅವನೇ ಅನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೊಟೇಲಿನಿಂದ ಹುಳಿ, ಸಾರು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಮನೆಯನ್ನಂತೂ ಬಿಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ತಾನೋಬ್ಬನೇ ಏಕೆ ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದು ವೆರಾಂಡದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಮೊಂದನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಾಧ್ಯಾಯಕ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾಯಂಕಾಲ ಎರಡೆರಡು ಪಾಠಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಲವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತನ್ನದೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ೩೦-೪೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಶಾಮ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೮೦-೧೯೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಲವತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣನೂ ಒಂದೆರಡು ಪಾಠಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ, ಮೇಲು ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಖರ್ಚುಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ.

ಸಂಜೆ ಶಾಲೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಮ, ಪಾಠದ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ. ಅನ್ನ, ಹೊಟೇಲಿನ ಸಾರನ್ನೇ ಉಂಡು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಅವನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಜೀವನ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ, ಒಂದು ದಿನ,

“ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆ ಶಾಮರಾವ್.”

“ ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.”

“ನಿಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ರುಜಿಯಿಲ್ಲವೇ ?”

“ನಾಲ್ಕುಸೆರು ತಿಂಗಳು ಇದೆಯಲ್ಲಿದೆ.”

“ಆವರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರ ಮುಂಚೆ ತಿಳಿಸಿಯಷ್ಟೆ-ರೂಮು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ನೀವೇಕೆ ರೂಮ್ ಬಿಡಬೇಕು ಅಶ್ಚರ್ಯನಾರಾಯಣ್ !”

“ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದೇ ರೂಮ್-ನಿಮಗೆ ಬೇಡವೇನಿ.”

“ನಾವು ಹೇಗೋ ಮಾಟಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ-ನೀವು ರೂಮ್ ಬಿಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.”

“ಛೆ ! ಛೆ ! ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮುಂಟೆ ?-ನಾನು ಇರುವುದಿಲ್ಲವು-ನನ್ನೆಂಥ ಒಂಟಿ ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಇರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದು.”

ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಕೈಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಂಚಿಕಾರ ಒದಗತಲ್ಲಾ ಎಂದು ರೂಮು ವ್ಯರ್ಥಗೊಂಡ.

“ನಾನೂ ನೀವೂ ಸ್ನೇಹಿತರು-ಸಹಾಭ್ಯಾಸಕರು. ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ತಪ್ಪು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.” -

“ಹೇಳಿ ಅಶ್ಚರ್ಯ.”

“ಅಲ್ಲೇ-ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಎರಡರಷ್ಟು ನೀವು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರೂ ಹಣ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕ್ರೀ ಈ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಜೀವನ ! ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿನ್ನಬೇಡವೇ-ನಾಲ್ಕು ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಡವೇ-ಟೆನಿಸ್ಸೋ ಬ್ಯಾಡ್ ಮಿಂಟಿನೋ ಆಡಬೇಡವೇ ?”

“ನನ್ನ ಕಷ್ಟ ನಿಮಗೇನು ಗೊತ್ತು ಅಶ್ಚರ್ಯನಾರಾಯಣ್. ಮೊನ್ನೆ ಮೂರು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಇನ್‌ಷೂರ್ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೀಮಿಯಮ್ ತೆರಬೇಕು. ಈಗ ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಮಗಳ ಮದುವೆಗೆ ಹಣ ಕೂಡಬೇಕು. ಬರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ಖರ್ಚುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆರೆ, ಮುಂದಕ್ಕೇನು ಗತಿ ? ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ ? ಒಂದು ಸೈಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಲಾಸೋಲಾ ಮಾಡಬೇಕಾಗತ್ತೆ-ಬಡ್ಡಿ ತೆರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಷ್ಟು, ನೀವು ಗಟ್ಟಿಗಡತನಾಗಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ಮಗಳ ಮದುವೆ ಮಾಡೋದ್ದು-ಮನೆ ಕಟ್ಟೋದು !”

“ ಈಗ ನನಗೇನಾಗಿದೆ-ಕಲ್ಲುಗುಂಡಿನ ಹಾಗಿದ್ದೇನಲ್ಲಾ ! ”

“ ರಕ್ತ ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿದೆ-ಈಗ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೋಟೆಲು ನಾರು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಇರಿ-ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ! ನಾವು ಮಾಂಸ ಮಡ್ಡಿ ತಿನ್ನುವವರಲ್ಲ-ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಪುಳಿಚಾರು ಹಾರನರು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುವ ತರಕಾರಿ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ದೇಹ ತಡೆಯು ತ್ರೇನ್ರಿ -ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀವು ದಿನಕ್ಕೆ ೧೦-೧೨ ಗಂಟೆ ದುಡಿಯು ತ್ರೇರಿ-ಇದರಿಂದ ಏನು ಸಾರ್ಥಕ. ‘ ದುಡ್ಡು ಮಾಡಬೇಕು ’ ಎನ್ನುವ ಒಂದೇ ಧೈಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಶಾಮರಾವ್.”

“ ನನಗೆ ತಿನ್ನಬೇಕು-ಉಣ್ಣಬೇಕು-ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲೇ.”

“ ಹೇಳುವುದು ಹೇಳದ್ದೇನಪ್ಪಾ-ಇದರ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟ.”

ಸಂಭಾಷಣೆ ಅಪ್ರಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡ ಶಾಮ, ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡಲು,

“ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರ್ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರು ಶಾಲೆಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿದೆ ನಿಜವೇ ಅಶ್ಚರ್ಯ.”

“ ಏಕೆ ? ”

“ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ ! ”

“ ಏನೋಪ್ಪ-ನನ್ನ ಕಿವಿ ಮೇಲೂ ಈ ಸುದ್ದಿ ಬಿತ್ತು-ನಾನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರು ನಿಮ್ಮ ‘ ಗಳಸ್ಯ ಕಂಠಸ್ಯ ’-ನೀವೇ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿ ನೋಡಿ.”

“ ಕೇಳಿ ನೋಡಿದೆ-ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.”

“ ಅವರೇ ಇನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.”

“ ಅವರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯಾರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯ ? ”

“ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಪ್ಪಾ-ನಮ್ಮ ಪೈಕಿ ಈಗ ಸೀನಿಯರ್ ಎಂದರೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಾಯರು-ಅವರೇ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು.”

“ ಈ ಕರಡಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ನಾವು ಬದುಕೋದು ಹೇಗ್ರೀ ? ”

“ ಯಾರು ಬಂದರೆ ನಮಗೇನು ಶಾಮರಾವ್. ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರಾಯಿತು ”

ಎಂದು ಅಶ್ಚರ್ಯನಾರಾಯಣ ನುಡಿದ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ದಸ್ತಗೀರ್ ಟಪಾಲನ್ನು ಸಾಹೇಬರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಹೋದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕಾಗದಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ, ಉದ್ದನೆಯ ಲಕೋಟಿ ಯೊಂದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಡೆದು ನೋಡಿ,

“ಜಾನಕೀ...” ಎಂದು ಕರೆದ.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಬಂದು ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ದೊಡ್ಡ ಸಾಹೇಬರ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ ಕಣೇ.”

“ಏನಂತೆ! ಮತ್ತೆ ವರ್ಗವೋ?”

“ವರ್ಗವಲ್ಲ-ನನಗೆ ‘ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟರ ಗೋಲ್ಡ್ ಮೆಡಲ್’ (President’s Gold Medal) ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯಂತೆ-ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.”

ಜಾನಕಮ್ಮ ಸಂತೋಷಭರಿತಳಾಗಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಿ,

“ನಮ್ಮ ಮನೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೂಂದ್ರೆ-ನಿಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗೌರವ ಲಭಿಸಿತು-ಮುಂದೆ ಬಡ್ಡಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು.”

“ಸಿಕ್ಕಬಹುದು....”

“ಏಕೆ-ನಿರುತ್ತಾಹದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.”

“ನಾನು ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದುದಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾನ....”

“ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ನಿಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ, ನಾನು ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಆಗಿರುವಾಗ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟತ್ವ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು?”

“ದೊಡ್ಡೇಗೌಡನ ಪ್ರಸಂಗ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆಯಾ?”

“ ಆದರಿಂದ ನಿನಗಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತಲ್ಲಾ ! ದೊಡ್ಡೀಗೊಡನ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ನಾವು ನೋಲೂರಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೇ ?”

“ ನಿನ್ನ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೇ ನಿನಗೆ !”

“ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದು.”

“ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳು.”

“ ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಕಾಶಿ, ನೈಯಾಗ್, ಆಗ್ರಾ, ಬೃಂದಾವನ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ನಾನು ಹೋಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಮೇಲೆಲ್ಲವೇ ನೀನು ಬರುವ ಮಾತು !”

“ ಹಾಗೆಂದರೆ....”

“ ಮೆಡಲನ್ನು ಏಕೆ ನಿರಾಕರಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.”

ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅವಾಕ್ಯದ ಜಾನಕಮ್ಮ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು,

“ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ ” ಎಂದಳು.

“ ಏನು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು.”

“ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಕೂಲ್ ಲೂಸ್ ಎಂದು.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕ.

“ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಮೆಡಲ್ ಸಿಕ್ಕೀತೆ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಡಿಸಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನವ ರೆಲ್ಲಾ ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ-ನೀವು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ದೂಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.”

“ ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಈ ಗೌರವ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನೀನು....”

“ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ”

ಎಂದು ಮುನಿಸುಗೊಂಡು ಜಾನಕಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಆವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಅವಳ ಗಲ್ಲ ಹಿಡಿದು,

“ ಎಷ್ಟು ಕೋಪವೇ ನಿನಗೆ ?”

“ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಂತೋಷಪಡಲೇ ?”

“ ಮೆಡಲ್ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ-ದಿಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗೋಣ-ಇನ್ನಾದರೂ ನಗು ನಗುತ್ತಾ ಇರು.”

ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ತಳೆದ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ ತೂಕಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿ. ಕರ್ತವ್ಯ ನೀವು ನಾಲಿಸಿದ್ದೀರಿ-ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವದೋ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಊನ ಬಂದಿತಲ್ಲದೆ ನಿಮಗೇನಾಯಿತು ?”

“ ನನಗೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಜಾನಕಿ-ನನ್ನ ವಿಷಯವೇ ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಗೊಂಡು ಹೀಗೆ ಅಹನ್ಯಹನಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಭರಮೇಗೊಡ, ದೊಡ್ಡೆಗೊಡ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರು. ನನಗೇ ಗೊತ್ತಿರುವಂತೆ ಭರಮೇಗೊಡ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ‘ಮಾಮೂಲ’ನ್ನೂ ನಾನು ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿಗೇ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿಷ್ಟು ಹತೆ, ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲವಾದ ಮೇಲೆ ಲೋಕ ಬದುಕುವುದು ಹೇಗೆ? - ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನವರು ನನಗೆ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ-ಕೆಲಸ ಹೋದರೂ ನಾನು ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಹಣ ಬೇರೆ ಕಡೆ-ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ನನಗಿದೆ.-ಲಂಚ ರುಷವತ್ತು ಪಡೆದು ಪಾಪಜೀವನ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ - ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬದುಕುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷವ್ಯೂಹದಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ?”

ಜಾನಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕರುಣಾಶ್ರುಗಳು ತುಂಬಿದವು.

ಸತ್ಯಪ್ರಿಯನಾದ ತನ್ನ ಸತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂದೋಳನ ಅವಳ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು.

“ ಮೆಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಎಂದು ನಾನು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲಾಂದ್ರೆ-ನಾನು ತಪ್ಪು ಆಡಿದೆ-ಕ್ಷಮಿಸಿ. ನೀವು ಹೇಳುವುದು ನಿಜ-ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯಾರೂ ಹೋರಾಡದಿದ್ದರೆ ಲೋಕ ಕಾಡಾಗುತ್ತದೆ.”

ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿದ ಮೈಲಾಂಯ್ಯ,

“ ಮೆಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಜಾನಕಿ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಭಿಡಾನವಿಟ್ಟಿರುವ ಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

೨೩

ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ್ದ ಗೌರವ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ್ದ ಗೌರವ
ವೆಂದು ಸೋಲೂರಿನ ಜನ ಭಾವಿಸಿದರು.

ಹಾಗವರು ಭಾವಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಮೈಲಾರಯ್ಯನ
ಪ್ರತಿಭೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದುದು ಭರಮೇಗೌಡನ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ-ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ!

ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳು ತುಂಬುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸುಭದ್ರಾ, ಅವಳ ಮಗು
ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಡುವುದೆಂದೂ,
ಅಂಬಮ್ಮ, ಸುಭದ್ರ, ಮಗುವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ತಾನೂ ಜಾನಕಿ
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸುವುದೆಂದೂ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ.

ಅದೇ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದಿದ್ದ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಅಗಚಾಟಲು ಆದೀತೆಂದು
ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಒಂದು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಸಿ ತರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು
ದಿನಗಳ ಕೆಲಸವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಮದರಾಸ್ ಮೈಲಾನಲ್ಲಿ
ನೇರವಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಲು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಶಾಮ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲಿ, ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ಉತ್ಸಾಹ ತೋರಿಸದಿದ್ದರನ್ನು ಕಂಡು ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಅವಳು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಗಂಡನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ,
ಮಗುವನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು,

“ಮನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು?”

“ನೀವು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ
ಸುಭದ್ರಾ.”

“ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ?-ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪುರಸತ್ತು ಇದೆಯಲ್ಲಾ !”

ಎಂದುಬಿಟ್ಟ.

ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನರಿತ ಜಾನಕಮ್ಮ,
ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಶಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ
ಇಳುಹಿ,

“ ಹೀಗೆ ಎತ್ತಿಕೋ-ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಕೈಕೊಡು ”, ಎಂದಳು.

“ ಮಗುವನ್ನು ಕರೆದುಕೋ ಅತ್ತಿಗೆ-ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ಆಗುತ್ತಿದೆ.”

“ ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರೋ....”

“ ಅತ್ತಿಗೆ....”

“ ಏನು ಶಾಮೂ....”

“ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು-ತೀರ್ಥ....”

ಅವನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಜಾನಕಮ್ಮ ನಸುನಗುತ್ತ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

“ ಧೂ....ಪಂಚೆ, ಷರಟೆಲ್ಲಾ ಉಚ್ಚೆ ಆಗಿಹೋಯ್ತು.”

“ ನಿನ್ನ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತು ಸುಮ್ಮನಿರು.”

“ ನೀನು ಅಣ್ಣ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುವುದು ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದೆ
ನಾನೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ ಅತ್ತಿಗೆ.”

“ ಸುಭದ್ರಾ ಒಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು....”

“ ಅವರಮ್ಮ ಇದ್ದಾರಲ್ಲಾ !”

“ ಅವರಮ್ಮ ಇದ್ದರೆ ನೀನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಆಯಿತೇ ?”

“ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು-ನನ್ನ ಕರೊಂಡು ಹೋಗೋದಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ
ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.”

“ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.”

“ ಏಕೆ ಅತ್ತಿಗೆ ನೀನು ಹೀಗಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ !”

“ ಏನು ಆದೆನೋ ?”

“ ಸುಭದ್ರಂಗೂ ನನಗೂ ಮದುವೆ ಆದದ್ದೇ ಆದದ್ದು-ನೀನು ನನ್ನ
ದೂರ ಮಾಡಿದೆ-ಮನೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲಂತೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ತೀರ ಹೊರಗಿ
ನವನಾದೆ.”

“ ನೀನು ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಎಳೆಯ ಮಗುವೇ-ಈಗ ನಿನ್ನ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು

ಮುದ್ದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಮನೂನ ಮುದ್ದಿಸಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಮುದ್ದಿಸಿದ ಹಾಗಲ್ಲವೇನೋ ಹುಚ್ಚಾ!-ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನೀನು 'ನಾನು ನಾನು' ಅನ್ನುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಬೇಕು. ಈಗ ಶಂಪು ಎನ್ನುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರಾ, ಮನೂ ನೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವೊದಲು ಅವರ ವಿಷಯ ಯೋಚಿಸ ಬೇಕಾದುದು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ."

"ನಾನು ಸುಭದ್ರನಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ."

"ಕಡಿಮೆಯಂತೆ ಕಡಿಮೆ-ಅವಳಿಗೇನು ನೀನುನಾಭರಣ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದ್ದೀಯಾ?"

"ನನಗೆ ಬರೋ ನೂರುರೂವಾಯಿ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ನಿಲುನಾಭರಣ ಮಾಡಿ ಸಿದ ಹಾಗೇ!"

"ದೇವರು ಕೃತುಂಬ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಆ ಭರಣ ಮಾಡಿಸುವೆಯಂತೆ- ಅದಕ್ಕೇನೂ ಅವಸರವಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ, ಮಗುವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೀನು ನೋಡಿ ಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು-ವಾತ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ- ನಿಮ್ಮಣ್ಣನವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು..."

"ನೀನು ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಣ್ಣ....."

"ಹುಚ್ಚಾ-ನನಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬಂದದ್ದು ಯಾವಾಗ-ಆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದವರು ಯಾರು?-ನಾನು ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ಒಂದು ಅನ್ನ ಸಾರು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಮುದ್ದಿಸಿ ಮುದ್ದಿಸಿ ನನ್ನ ಮಾದೇವಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಸಖಾ ಇನ್ಸಾಪ್ಪೇರಾ! ನನ್ನ ಅಡಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ - ಅವರು ಅನ್ನ ಕಾಣುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರಾಯರು, ಒಂದು ದಿನವೂ ಬೇಸರಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರು ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ ಅನ್ನ ತುಪ್ಪ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡಿ ಏಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಸತ್ತಿದ್ದ ದಿನ ಅವರೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೇ ನನಗೆ ಅಡಿಗೆ ಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಈಗಲೂ ನಾನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ-ಅವರು ನಕ್ಕು 'ಬಲು ಕೋಪ ಕಣೀ ನಿನಗೆ' ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪರಸ್ಪರ ಕಷ್ಟಸುಖ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳ ದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುತ್ತದೆಯೇ?"

"ಸುಭದ್ರಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ."

“ ಛೇ! ಛೇ! ಅವಳು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಕಣೋ. ನಿನ್ನ ಅವಿವೇಕ ನಾನೇ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಚಾಡಿ ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಸುಭದ್ರಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ-ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯ ನುಗಳು-ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಅವಳ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿಸಬೇಡ ವಾಮೂ. ಅವಳು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೂ ನೀನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ನೀನೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದುರ್ಜನ ಹೊರೆಸುತ್ತೀಯಾ ಅತ್ತಿಗೆ?”

“ ನೀನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡಲ್ಲವು.”

“ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಅತ್ತಿಗೆ-ನೀನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಾದದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಆಶ್ವಾಸನನಿತ್ತ.

೨೪

ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ, ಮದರಾಸಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿ ತಲುಪಿದರು. ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ 'ವೆಲ್‌ಕಂ ಹೋಟೆಲಿ'ಗೆ ಹೋಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಂಗಿದರು.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಇದ್ದ 'ಪದಕದಾನ' ಸಮಾರಂಭ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ದಿಲ್ಲಿಯ ನೋಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

'ಪದಕದಾನ' ಸಮಾರಂಭ ಕಂಡು ಜಾನಕಮ್ಮ, ಅನಂದಪರವಶಳಾದಳು. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಆಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಪದಕ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದೃಶ್ಯ ಅವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತು.

ಅನುತ್ತ್ರಿತರಾಗಿ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರು, ದಿಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ,

"ನಿಮಗೆ ಈ ಗೌರವ ದೊರೆತಿರುವುದು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಾಸ್ಪದವಾದುದು. ಸಂಘದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೊಂದು 'ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭ' ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇವೆ-ತಾವು ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು"

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಅವರ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಸಮಾರಂಭ ದಿಲ್ಲಿಯ 'ಕಾನ್ಸಿಲ್ಟಿಯೊಷನ್ ಕ್ಲಬ್ಬಿನ' ಸಭಾಭವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸಭಾಮಂದಿರ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಲೋಕಸಭೆಯ ಕನ್ನಡ ಸದಸ್ಯರು, ದಿಲ್ಲಿಯ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕನ್ನಡಿಗರು,

ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ನಡಿಗರು, ಸರ್ಕಾರದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸಂಗೀತ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಯವರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಅವನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ,

“ ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳ ಮುಂದಾಳುತನವನ್ನೂ ಮೈಸೂರಿನವರು ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ”

ಎಂದು ಸಾರಿದರು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಹಸ್ತದಿಂದಲೇ ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಹಾರ, ತುರಾಯಿ ಅರ್ಪಣೆ ಯಾದ ಮೇಲೆ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಆಡಬೇಕೆಂದು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ಬೆವರೇರಿತು.

“ ನನಗೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳೇ ಕ್ಷಮಿಸಿ.”

“ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಾಡಿ ಸಾರ್-ಸಾಕು. ಎಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಭಾಷಣ ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.”

ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ, ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಾನಕಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲನೆ,

“ ಎಷ್ಟು ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಆಡಿ ”

ಎಂದಳು.

ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ನಿಂತ.

ಸಭಾಸದರು ಪ್ರಚಂಡ ಕರತಾಡನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು.

“ ಮಾನ್ಯ ಮಹನೀಯರೇ, ಮಹಿಳೆಯರೇ,

ನನ್ನ ಆವಸ್ಥೆ ಏನಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು-ಭಗವಂತ ನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಇಂದು ನಾನು ಭಾಷಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಗಳು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನನಗೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೋಲೀಸ್ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರದು ಮಿತ್ರಗೋಷ್ಠಿ. ಏನು ಆಡಿದರೂ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುಗಳು, ಕಲಾವಿದರು, ಸಾಹಿತಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ವಣಿಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು,

ಸಮಾಜನೇವಾ ಧುರೀಣರೂ ಸೇರಿದಿರಲಿ. ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸಾಧಾರಣ ವೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ನಾಸು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲ ?

ನನ್ನ ಬಾಲಭಾವಿಯಲ್ಲಿ, ಅಸ್ತಬುಧ್ಯ ಏಜೀಲೆ ಲಪಲಯಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಿದ್ದರೆ ತಾವು ' ಹೂಸಪ್ಪೀಲೆ ನ್ಯಾಯ 'ದಂತೆ ಗುಣ ದರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ದೋಷಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಹಾನಾಯಕರಾದ ರಾಜ್ಯ ಸತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಹಸ್ತದಿಂದ ವದಕ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನ ನನ್ನ ಜನ್ಮದ ಸಮಯದಷ್ಟೆ ಏನು ವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಭಾಗ್ಯ ನನಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಈ ಗೌರವ ನಿಜವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳೂ ನನ್ನ ತೀರ್ಥರೂಪ ಸಮಾನರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಈ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿದ್ದಾರೆ.

ನನ್ನ ಜೀವನದ ಆರ್ಥಭಾಗ ಈಗಾಗಲೇ ವೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ಉಳಿದರ್ಥ ಭಾಗವನ್ನೂ ಆಲ್ಟೀ ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಒಂದೆರಡು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೆ ಅಪ್ರಕೃತವಾಗಲಾರದು.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೂ, ಈಗ ನಮಗಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೂ ಮಹದಂತರವಿದೆ. ಆಗ ನಾವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ' ಪಂಚಮದಳ 'ದವರಾಗಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಜನರನ್ನೇ ನಾವು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು--ಅನರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವರದಿ ಮಾಡುವ ಗೂಢಚಾರರಾಗಿದ್ದೆವು. ನಾವು ಭಾರತೀಯ ರಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಜನರಂತೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಮ ಶತ್ರುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈಗ ನಾವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸರ್ಕಾರದ ವಿಕ್ರೀತ ದಾಸರಾಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಘಟನೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಜನರ ಸೇವಕರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ದೇಶದ ಶಾಂತಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ವೋಲೀಸಿನವರಾಗಿರುವಂತೆ, ಭಾರತದ ಪುತ್ರರೂ, ಪೌರರೂ ಆಗಿದ್ದೇವೆ. ಈ ದೇಶದ ಆಗು

ನೋಗ, ಕಷ್ಟ, ನಷ್ಟ, ಏರಿಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಿರುವ ಪಾಲೇ ನಮಗೂ ಇದೆ.

ಇದನ್ನುಂದು ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ?
ದೇಶದ ನಾಯಕರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ?

ಜನ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ?

ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಕಲಿತ ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು, ಜನರನ್ನು ಪಶುಗಳಂತೆ ಕಾಣುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ ?
ಲಂಚ, ರುಪವತ್ತು, ದುರ್ಬಲರ ಪೀಡನೆ, ದುಷ್ಟರಕ್ಷಣೆ, ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರ ಹವ್ಯಾಸಗಳಾಗಿಲ್ಲವೆ ?

ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರ ಹೊತ್ತಿರುವ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರು ಆತ್ಮ ಶುಧ್ಧರಾಗ, ನಾಗರಿಕರಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವಲ್ಲವೇ ?
ಲಂಡನ್ನಿನ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವನು ಪ್ರಜರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ; ಭಾರತದ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವನು ಪ್ರಜರ ದ್ವೇಷ-ಉಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ದೋಷ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರು, ಪ್ರಜರು ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದೊಂದು ವಿಷವ್ಯಾಧಿ. ಪ್ರಜರು ಲಂಚ ಕೊಡ ದಿದ್ದರೆ ಪ್ರೋಲೀಸಿನವನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಅವನು ಲಂಚಬಡಕನಾಗಿರ ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಲಂಚಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಉಭಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಟ್ಟ, ಜೀವನದ ಧೈಯ ಉದಾತ್ತವಾಗಬೇಕು.

ಪ್ರೋಲೀಸಿನವರ ನೈತಿಕಬಲವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅರಿಕೆಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಜಾರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಜಾಮುಖಂಡರ ಕೈಗೆ ಹೋಯಿತು. ಈಗಿನ ಪ್ರಜಾಮುಖಂಡರು, ಆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿ ದ್ದಾರೆಯೇ ? ತಾವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ದುರುಪ ಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಜನ ಪಾಳೆಯಗಾರರಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವರ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿದೆಯೇ ? ಪ್ರಜಾಮುಖಂಡರ ದುರ್ವರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಬದುಕಬಲ್ಲ. ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಜೀವಂತ ನಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಮುಖಂಡರು ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ

ಅಧಿಕಾರವರ್ಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವ ನೀತಿ ಬದಲಾದಲ್ಲದೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಯಿಲ್ಲ-ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ, ಮುಖಂಡರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಳಸಂತೆ ವ್ಯಾಸಾರ, ಮೋಸ, ವ್ಯಭಿಚಾರ, ದ್ರೂತ ; ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆ, ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಬಟ್ಟೆಯ ಕಳ್ಳ ದಾಸಾನು ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಎದುರಿಸಲು ಶಕ್ಯ? ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳು ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲುಷಿತ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಸಮಾಜವಿದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡಲೆತ್ತಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರಾಜಕೀಯ 'ಜಗನ್ನಾಥ ರಥಚಕ್ರ'ದ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇದು ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಜನತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ. ಜನ ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಈ ರಾಕ್ಷಸ ಶಕ್ತಿಗಳ ದಮನಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಾಳೆ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಅವತಾರವಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾಡೀತು.

ನನ್ನನ್ನು ತಾವು ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಮಾತನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ವ್ಯಾಧಿ ಉಲ್ಬಣಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಕೈಮೀರುವ ಮುನ್ನವೇ ನಾವು ಜಾಗೃತರಾಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು "

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುಳಿತ.

ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳೆದ್ದು ಬಂದು, ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಹಸ್ತಲಾಘವವಿತ್ತು,

" It is a noble speech " ಎಂದರು.

ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಭೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು.

ದಿಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿತ್ತು ; ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಜಾನಕಮ್ಮ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ನೋಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು

ಗಂಗಾಸ್ನಾನ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯರ ದರ್ಶನದಿಂದ ದಂಪತಿಗಳು ಪುನೀತರಾದರು.

ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅವರು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಎರಡು ವಾರಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದವು.

“ರಜಾ ಸಾಲದಾಗತ್ತೋ ಏನೋ ಜಾನಕಿ-ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರ, ಹತ್ತು ದಿವಸ ರಜಕ್ಕೆ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಈಗಲೇ ಬರೆದು ಹಾಕಿ. ಇಷ್ಟುದೂರ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಳು.

ಮಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಮೊಮ್ಮಗಳ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದರು.

ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲೋಸುಗವೆಂಬಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಸೋಲೂರಿನಿಂದ ಒಂದು ತಾರು ಬಂದಿತು.

“ತಂದೆಯವರ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ-ಕೂಡಲೇ ಬಾ

-ರಂಗಣ್ಣ.”

ಮಗನ ತಾರು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಅಂಬಮ್ಮ ಭೂಮಿಗಳೆದು ಹೋದರು.

“ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ ನಡೆಯಮ್ಮ-ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ!”

“ಎಳೆ ಮಗೂ ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೀನೇಕೆ ಬರಬೇಕೆ ಸುಭದ್ರಾ-ಅಳಿಮಯ್ಯ ನನ್ನ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಬಿಡಲಿ-ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಅಂದೇ ಶಾಮ, ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ.

“ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಗಿದೆ-ಎನಾಗಿದೆಯಂತೆ!”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾ ಅಶ್ಯಾತುರದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಸೀತ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಗಾಬರಿಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಂಗಣ್ಣ ವೈರ್ ಮಾಡಿದ.”

“ ಯಾರು ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಡಾ. ವಾರ್ಧಸಾರಧಿಯವರು.”

“ ದೇವರ ದಯದಿಂದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹುಷಾರಾದರೆ ಸಾಕು.”

“ ಜೀವಕ್ಕೆ ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು ”

“ ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳುವುದೇ ಹಾಗೆ?”

“ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರುವುದು ನಿನಗೆ ಮಹಾ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೋ?”

“ ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಏಕೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಂದ್ರೆ ”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾ ಅಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು.

ಶಾಮ ಬೇಸರಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ ಡಾಕ್ಟರ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಗುಣವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ರಂಗಣ್ಣನ ಕಾಗದ ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನಿತ್ತಿತು. ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದವು. ರಂಗಣ್ಣನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವತ್ರ ಬಂದಿತು.

“ ಅಣ್ಣ ಜೀತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಅಮ್ಮ ಮಲಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ನೀನೂ ಭಾವ ಕೂಡಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟುಬರಬೇಕು ನೀನೇ ಬಂದು ಅಮ್ಮನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ”

ಸುಭದ್ರೆಯ ಉಸಿರೇ ಕಟ್ಟಿಹೋಯಿತು.

“ ದುರ್ವಿಧಿ ಏಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನು?”

ಎಂದು ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಹಲುಬಿದಳು.

ಶಾಮ ಶಾಲೆಗೆ ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿ, ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

ಕಾಹಿಲೆ ವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಮ ಸೀತ ಜ್ವರ ಅವರನ್ನು ತೀರಾ ದುರ್ಬಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಅಂಬಮ್ಮ ವೈಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿದ್ದರು.

ಏಕೆನ್ನ ನೂಟ ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ರಂಗಣ್ಣ,

“ ಸದ್ಯ ನೀನು ಬಂದೆಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಈಗ ನನಗೆ ಜೀವ ಬಂದಿತು.”

“ ಡಾಕ್ಟರು ಏನು ಹೇಳಿದರು ರಂಗಣ್ಣ.”

“ ವಿಸಮಸೀತ ಜ್ವರ ಸೋಂಕು ರೋಗವಂತೆ. ಅಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸೋಂಕು ತಗಲಿ ಜ್ವರ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ.”

ಸುಭದ್ರಾ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸೆರಗು ಬಿಗಿದು ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಂತಳು.

ಮೂರು ದಿನ ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಹೊರಡಲನುವಾದ ಶಾಮು,

“ ನನ್ನ ರಜಾ ಮುಗಿದಿದೆ ಸುಭದ್ರಾ-ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರ ಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ವೈರ್ ಮಾಡಿಸು-ಕೂಡಲೇ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಜಾನಕಮ್ಮನವರು ಈಗ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಪೋ ಥೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.”

“ ಅಣ್ಣ ಎಲ್ಲದ್ದಾನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ ಅಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿ-ಅವರಿಗೆ ಏಳಾಸ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ವೈರ್ ಮಾಡಿ-”

“ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ಕ್ಷಣದಂತೆ ದಿನಗಳುಳಿದವು.

ಒಂದುವಾರ ಕಳೆಯಿತು.

ಅಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ, ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನವಿದ್ದು, ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ‘ತಾಜ್‌ಮಹಲ್’ನ ಭವ್ಯವೈಭವ ಕಂಡು, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರೈಲು ಹತ್ತಿದರು.

ನಲವತ್ತೆಂಟು ಗಂಟೆಗಳ ತರುವಾಯ ರೈಲು ಮದರಾಸ್ ಸೇರಿತು.

ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿಳಿದ ದಂಪತಿಗಳು, ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ಹೊಟೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ನಾನ, ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬೆಂಗಳೂರು ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೆಂಡತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ‘ಇಲ್ಲಸ್ಟ್ರೇಟೆಡ್ ವೀಕ್ಲಿ’ (Illustrated Weekly) ತನಗಾಗಿ ಒಂದು ‘ಹಿಂದೂ’ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೊಂಡು

ತಂದ.

ರೈಲು ಹೊರಟನೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರು.

‘ ಹಿಂದೂ ’ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ,

“ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು ಜಾನಕಿ ” ಎಂದ.

ಅವನು ತೋರಿಸಿದ ‘ ಮೈಸೂರು ಅಧಿಕಾರಿ ’ (Mysore Official) ಸುದ್ದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿ ಜಾನಕಿ ಓದಿದಳು :

“ ಬೆಂಗಳೂರು ಎ. ಎಸ್. ಪಿ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರಿಗೆ ಐ. ಎ. ಎಸ್ ರ‍್ಯಾಂಕ್ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಜಯರಾಜರಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮುನ್ನ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ರಜಾ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ಮೈಸೂರು ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

ಸೋಲೂರಿನ ಇ ನ್ನ್ಸ್ ವೆ ಕ್ಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರಿಗೆ ಬಡ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಎ ಎಸ್. ಪಿ ಯಾಗಿ ನಿಯಮಿತ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.”

ಜಾನಕಿಯ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು.

“ ನಿಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನು ಕಣ್ಮಿ ” ಎಂದಳು.

೨೬

ಸಂಜೆ ಬೆಂಗಳೂರು ತಲುಪಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ ಒಂದು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಮನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಮನೆಗೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು.

ಅಕ್ಕವಕ್ಕದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಲು,

“ ಸೋಲೂರಿನಿಂದ ವೈರ್ ಬಂದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ”

ಎಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಯಿತು.

“ ವೈರ್ ಏಕೆ ?-ನನ್ನ ಮನೂಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ ?-ಏನು ಆಗಿದೆಯೋ ಏನೋ ? ”

ಎಂದು ಕಾತರಳಾದ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ ಇದೇ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡೋಣ-ನನ್ನ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಏನೋ ಅಸಫಾತ ಸಂಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಕಳವಳ ವಾಗಿದೆ ”

ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರ ರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ‘ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಡ್ರೈವರ್ ’ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ,

“ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು-ಬರುತ್ತೀಯೇನಯ್ಯಾ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಬರ್ತೀನಿ ಸಾಬ್.”

“ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.”

“ ಸೋಲೂರು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಮೈಲಿ ಐತೆ.”

“ ಹೌದು.”

ಡ್ರೈವರ್ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಗುಣಿಸಿಕೊಂಡು,

“ ನೂರಾ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕು ಸಾಬ್.”

“ ಮೈಲಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಯೇನಯ್ಯಾ ರೇಟ್.”

“ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ ಸಾಬ್-ಬರ್ತೀನಿ.”

“ ನಾನು ಯಾರು ಗೊತ್ತೋ ?”

“ ”

“ ಸೋಲೂರ್ ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ - ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ
ಎ. ಎಸ್.ಪಿ.”

ಡೊಗ್ಗು ಸಲಾಮು ಹಾಕಿದ ಡ್ರೈವರ್,

“ ನೀವು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಕೊಡಿ ಸಾರ್ - ಬರುತ್ತೀನೆ ” ಎಂದ.

ಟ್ರಾಕ್ಸಿ ಸೋಲೂರಿನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಲು,

“ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು - ಇಪ್ಪತ್ತಾರು - ಐವತ್ತೆರಡು - ಐ ವತ್ತೆ ರ ಡು ಮೈಲಿಗೆ
ಐವತ್ತೆರಡು ರೂಪಾಯಿ, ಮೇಲೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಭಕ್ಷೀಸ್ - ಒಟ್ಟು
ಐವತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೆ. ಡ್ರೈವರ್
ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ - ನಾನು ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೇಗೆ
ದಾರಿಗೆ ಬಂದ ನೋಡು. ಇದು ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ಯಾರೆಕ್ಟರ್ (National
Character) ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜನ ಬಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ - ಅಧಿಕಾರ ;
ಯಾವಾಗಲೂ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತ ಇರಬೇಕು ”

“ ಅವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ.”

“ ಕೊಡುತ್ತೀನೆ - ಅವನ ಋಣ ನನಗೇಕೆ ?”

“ ನನ್ನ ಬಲಗಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಹಾರುತ್ತಿದೆ - ಯಾವ
ಅಮಂಗಳ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಬೇಕೋ ಏನೋ ?”

“ ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲೂರು ತಲಪುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ತಡೆದುಕೋ ಜಾನಕಿ ”

ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದ.

ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಟ್ರಾಕ್ಸಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು, ಒಳಗಿನಿಂದ ಸುಭದ್ರಾ,
ರಂಗಣ್ಣ, ಶಾಮ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಧಾವಿಸಿ ಬಂದ ಸುಭದ್ರಾ, ಜಾನಕಿಯನ್ನಪ್ಪಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ,

“ ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗಿಹೋಯ್ತು ಕ್ಯಾ - ಅಮ್ಮ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು ” ಎಂದಳು.

ಜಾನಕಿಯ ಗಂಟೆಲು ಕಟ್ಟಿಬಂದಿತು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಧಾರೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸುಭದ್ರ
ನಿಗೆ ಮೂಕ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿದಳು.

ಟ್ರಾಕ್ಸಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಳಗೆ ಬಂದು,

“ ಅಂಬಮ್ಮನವರಿಗೆ ಏನಾಗಿತ್ತು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಟೈಫಾಯಡ್ (Typhoid) ಆಯಿತು-ಅಮ್ಮ ಅವನ ಶಿಶ್ರೂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಣ್ಣ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕಿದ್ದ-ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಅದೇ ವ್ಯಾಧಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತು ಅವಳು ಹೆಚ್ಚು ನರಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಐದು ದಿವಸ ಜ್ವರ ಬಂತು-ಆರನೆಯ ದಿವಸ ‘ ರಾಮ-ರಾಮ ’ ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಳು ”

ರಂಗಣ್ಣನನ್ನು ಸಂಶೈಸುತ್ತಾ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಈಗ ಹೇಗಿದೆ.”

“ ತುಂಬ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅಮ್ಮ ಹೋದದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಷಾಕ್ (Shock) ಹೊಡೆದ ಹಾಗಾಗಿದೆ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲನೆ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದು,

“ ಸ್ವಾಮಿ-ಸ್ವಾಮಿ ” ಎಂದ.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ದುರ್ಬಲನೇತ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆದು,

“ ಯಾರು ” ಎಂದರು.

“ ನಾನು-ಮೈಲಾರಯ್ಯ.”

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡು, ಕೈಚಾಚಿದರು. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡ.

“ ನನ್ನ ಅಂಬಾ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು ಮೈಲಾರಯ್ಯ-ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅನಾಥ ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳು -ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು.”

“ ದೈವೇಚ್ಛೆಗೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ. ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆ-ಗಂಡ, ಮಕ್ಕಳು, ನೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರ ಮಧ್ಯೆ ಸುಖವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ನೀವು ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಂಗಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು-ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ದಾರಿಯಾಗುವವರೆಗಾದರೂ ನೀವು....”

“ ಸುಭದ್ರನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಮಡುಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹಾಗೇ, ರಂಗಣ್ಣನನ್ನೂ ಹಾಕಿಬಿಡ್ತೀನಪ್ಪಾ-ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕಿರುತ್ತೇನೆಂದು....”

“ ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ-ಅ ಮಾತು ಆಡಬೇಡಿ.”

“ ನಿಮಗೆ ಎ. ಎನ್. ಪಿ ಕೆಲಸವಾಯಿತಂತೆ !”

“ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ನಾನೂ ಪೇಪರಿನಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ.”

“ ಸಂತೋಷ-ಅಂಬಾ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಕುಣಿದಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೀವು

ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀರಿ-ಆದ್ದರಿಂದ 'ಗಂಗಾ ಸಮಾರಾಧನೆ' ಮಾಡಬೇಕಂತ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದಳು."

"ನಾನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರು ಸ್ವಾಮಿ."

"ನೀವು ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ?"

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ಬಂದೆವು-ಕೂಡಲೆ ರೈಲು ಹತ್ತಿ ಸಂಜೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದೆವು-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ-ಆಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟುಬಂದೆವು."

"ಊಟ ಮಾಡಿ-ತುಂಬ ಆಯಾಸವಾಗಿರಬಹುದು."

ದುಃಖತಪ್ತನಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಜಾನಕಮ್ಮ,

"ವೆಂಕಣ್ಣನವರಿಗೆ ಹೇಗಿದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

"ತುಂಬ ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ-ಮಾತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ-ಆದರೆ...."

"ಆದರೆ...."

"ಇವರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬದುಕುತ್ತಾರೆಂದು ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಜಾನಕಿ."

"ಅಯ್ಯೋ-ಎಂಥ ಅನ್ಯಾಯ. ಕಷ್ಟಗಳು ಹೀಗೆ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬರುವುದೇ?"

"ಕಷ್ಟಗಳು ಬರುವುದೇ ಹಾಗೆ ಜಾನಕಿ."

"ಸುಭದ್ರನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ-ಮಗೂ ಭೂಮಿಗಳಿವು ಹೋಗಿದೆ."

"ಅವಳಿಗೆ ನೀನು ತುಂಬ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು ಜಾನಕಿ-ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸು-ಇದೇ ಮನೋರೋಗ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವಳೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟರೆ...."

"ಮುಂದೆ ಈ ಮನೆ ಗತಿಯೇನು?"

"ಏನು ಎಂದು ಹೇಳಲಿ-ಪಾಪ, ರಂಗಣ್ಣನ ಪಾಡು ನೋಡಿದರೆ ಕರುಳು ಕಿತ್ತು ಬರುತ್ತದೆ"

ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರಿಸಿಕೊಂಡ.

'ಮೈಕುಂತ ಸಮಾರಾಧನೆ' ಮುಗಿಯಿತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕೂಡಲೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಚಾರ್ಜು' ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಸನ ರಚನಾ ನುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಶಿವನೊಬ್ಬಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ನಾಲ್ಕು ದಿನವ ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಇರು ಜಾನಕಿ, ನಾನು ಶಿವನೊಬ್ಬಗೆ ಹೋಗಿ, ಮನೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.”

“ಶಾಸನೂ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ-ಸುಭದ್ರಾ ಅವನ ಜತೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಂಗಣ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?”

“ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಅವನು ಕಾಲತಳ್ಳಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಣ್ಣು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಅವನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು.”

“ಈ ವರ್ಷ ಮದುವೆ ಮಾಡಬಹುದೋ, ಮಾಡಬಾರದೋ?”

“ಹಿರಿಯರು ಗತಿಸಿದ ವರ್ಷ ಶ್ರೇಷ್ಠವಂತೆ!”

“ನೀವು ಶಿವನೊಬ್ಬಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ನಾನೂ ಸುಭದ್ರಾ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ಶಾಸನ ಬೇಕಾದರೆ ಈಗ ಹೋಗಲಿ.”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ಅವನನ್ನೂ ಜಾನಕಮ್ಮನನ್ನೂ ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸಿತು.

ಇಬ್ಬರೂ ಧಾವಿಸಿ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆಗೆ ಓಡಿಬಂದರು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಜೀವ ತುಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಉಸಿರಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅವರು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಡಾಕ್ಟರು ಒಂದಾಗುತ್ತಲೆಂದು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಜೀವ-ಸಾವಿನ ಮಧ್ಯೆ ಹೋರಾಟ ಸಾಗಿತ್ತು.

ಸಂಜೆ ಕಳೆದು, ನಸುಗತ್ತಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು.

ವೆಂಕಣ್ಣನವರು ಒಮ್ಮೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿದರು.

ಅವರ ಬಾಯಂಚಿನಿಂದ ರಕ್ತದ ಕೋಡಿ ಹರಿಯಿತು.

ಡಾಕ್ಟರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ,

“ ಹೆಮರೇಜ್ ಆಫ್ ಹಾರ್ಟ್ (Hemorrhage of Heart) ”

ಎಂದರು

ಮೊದಲೇ ದುಃಖ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೆ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಶಾಮ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಯಾಣ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕರಗಳು ಮೈಕುಂಠ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮುಗಿದವು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ರಂಗಣ್ಣನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ,

“ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ-ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ
ರಂಗಣ್ಣ. ಯಾವ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲಿ-ನೀನು ಧೈರ್ಯ
ತಂದುಕೊಂಡು ಬಾಳು ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ನಿನಗೆ ಬಿಡುವು ಸಿಕ್ಕಿದೊಡನೆಯೇ
ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬಾ-ಮುಂದಿನ ವಿಷಯ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಯೋಚಿಸೋಣ.”

ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ದಂಗು ಬಡಿದಂತಾಗಿತ್ತು.

‘ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು-ಏನು ಆಡಬೇಕು ’ ಎನ್ನುವುದೇ ಅವನಿಗೆ
ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅಳುತ್ತಾ,

“ ನನ್ನನ್ನೂ ಮಗನೊಂದು ಭಾವಿಸಿ ನೀವೂ ಜಾನಕಮ್ಮನವರೂ ಕಾಪಾಡ
ಬೇಕು ” ಎಂದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತನ್ನ ದುಃಖ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ತಲೆ ನೇವರಿಸಿದ.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ, ಶಾಮ, ಸುಭದ್ರಾ
ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನಿಗೆ 'ದುರ್ಗಿಗುಡಿ ವಿಸ್ತರಣ'ದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿತು.

“ನಾವು ಇರುವವರು ಇಬ್ಬರು-ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯೇಕೆ? - ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಬಾಡಿಗೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು”

ಎಂದು ಜಾನಕಮ್ಮ ಸೂಚಿಸಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಚಾರ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಜಾನಕಿ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ. ಜನ ಇಲ್ಲ ತೀರಾ ಬಡವರು-ಇಲ್ಲ ತೀರಾ ಅನುಕೂಲಸ್ಥರು. ಮನೆಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ! ಸಣ್ಣ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ನಾನಂತೂ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡೋಣ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ” ಎಂದ.

ಸೊಗಸಾದ ಮನೆ, ಸಲ್ಪನತ್ತು, ಓಡಿಯಾಡಲು ಸರ್ಕಾರಿ ಜೀಪ್ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲ್ಯಗಳೂ ಇದ್ದವು.

ಜಾನಕಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗದಿರಲೆಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಂದು ರೇಡಿಯೋ ಕೊಂಡು ತಂದಿಟ್ಟ.

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಷನ್ ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗದಿದ್ದ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಕಛೇರಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಕಿಂಗ್ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ; ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಸಿನೀಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ದಕ್ಷತೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಶೀಲ, ವೃತ್ತಿಶೀಲ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಸ್ವಕಾರ್ಯ ದುರಂಧರರು, ಊರಿನ ಪುಧಾರಿಗಳು, ಕಾಳಸಂತೆ ವರ್ತಕರು ಅವನ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುನಿ'ಯಂತಾಗಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಊರಿನವರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಬರಕೂಡ

ದೆಂದು ಕಟ್ಟಿಪ್ಪಡೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದ. ಕಛೇರಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಛೇರಿಯಲ್ಲೇ ಮುಗಿಸಿ ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತನಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ರೇಡಿಯೋ ಕೇಳುತ್ತ ಮೆಚಿತ್ತರು.

ಜಾನಕಿ ಅನ್ಯಮನಸ್ಸುಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ರೇಡಿಯೋ ನಿಲ್ಲಿಸಿ,

“ನನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ-ಊರಿನಲ್ಲಿ ಲೇಡೀಸ್ ಕ್ಲಬ್ ಇದೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ ಇದೆ. ಏಕೆ ಸೇರಬಾರದು ಜಾನಕಿ.”

“ನನಗೊಂದೂ ಬೇಡ್ರೀ-ಬಿಟ್ಟು ಬರೆ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿರುವ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಸೇರಿ, ಕಂಡವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತ ಕೂಡುವುದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯ ರಂಗಣ್ಣ ಏನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಸ್ವಾಮಿಗು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಭದ್ರಾ ಹೇಗೆ ಏಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೋ ಏನೋ?”

“ಬೇಕಾದರೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ”

“ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೋಗಲೇ? ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೇನು?”

“ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಕಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ ಜಾನಕಿ. ಈಗೀಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಡುವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಅತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ಊರಿನ ಸಂಪರ್ಕ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.”

“ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದವನು ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ‘ಅಪ್ಪಣ್ಣ’ ನಂತೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಜಾನಕಿ-ಊರಿನವರ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಸಿದರೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕನು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಮನೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನನ್ನದು. ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತೀರೋ ನೋಡಿ” ಎಂದಳು.

ಪೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾನವ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಮುಖಗಳನ್ನು ಅದರ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು-ಸ್ವಾರ್ಥ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಕಡೆ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂಬಮ್ಮನವರ ಸಾವು-ಅದರ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ವೆಂಕಣ್ಣನವರ ಸಾವು ಅನೇಕ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದ್ದವು.

‘ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ-ಜೀವಿ ಎಷ್ಟು ಸಣ್ಣವನು !

‘ ಸಹಸ್ರಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜೀವಿಯ ಭವಿಷ್ಯವೇನು ?

‘ ಸ ಮ ಸ್ಯೈ ಗ ಳ ನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ-ಅವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ?’

ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಕಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು.

ಒಂದು ದಿನ ಆಫೀಸ್ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಕಾರಕೂನ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು,

“ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತೇನೀ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ-”

“ ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ?”

“ ಏಳು-ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಾಗಬಹುದು.”

“ ಐದರ ಮೇಲೆ ದುಡಿದದ್ದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ನಿಮಗೆ ಓವರ್ ಟೈಮ್ ಅಲೋಯನ್ಸ್ (Overtime allowance) ಕೊಡುತ್ತದೇನೀ ?”

“ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ ಐದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಡು ಏನು ಎಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಇದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಬಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಿರಂತೆ !”

“ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ನಾವು ಆಫೀಸ್ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟರೂ ಹಿಂದಿದ್ದ ಸಾಹೇಬರು ಕೋಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.”

“ ಕಾಲ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದೆ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ. ನಾವು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಕಾಣುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಒಂದು ಉಪಕಾರವಾಗಬೇಕಲ್ಲ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ.”

“ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮಾತೇಕೆ ಸ್ವಾಮಿ-ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಯಾವದೋ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಾನೂ ಹಿಂದುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದವನೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ-ನನ್ನ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೇ ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈವರೆಗೆ ನನ್ನ ಜೀವನ ನೆಲ್ಲಾ ದುಡಿಯುವುದು-ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎರಡರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದಿದೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿದೆ-

ನಿಮ್ಮ ಗುರುತಿನವರು ಯಾರಾವರೂ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ. ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೆ ರಡು ಗಂಟೆ ಗೀತಾಶ್ರವಣ ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರವಚನ ನಡೆಸಲಿ-ರಕ್ಷಾಸ್ಥಾನಸಾರ ಅವರಿಗೆ ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

“ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ನಿವೃತ್ತ ಪಂಡಿತರು ಒಬ್ಬರಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಾಮಿ-ನರಹರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂಂತ-ಮನುಷ್ಯ ತುಂಬಿದ ಕೊಡ. ನಿಗರ್ವಿ-ತಮ್ಮಂಥವರು ಗೀತಾ ಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಂದು ಪಾಠ ಹೇಳು ತಾರೆ.”

“ನಾಳೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೀರಾ ?”

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ?”

“ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ-ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ” ಎಂದ.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ನಾನು ನಿರಕ್ಷರಳುಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ-ಸಂತ್ಯತ ಓದುವುದಕ್ಕೂ ಬರದು-ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಬರದು ಈ ಅಜ್ಜಾನ್ನಿಗೆ ನೀವು ದಾರಿ ತೋರಿಸಬೇಕು.”

“ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಅಜ್ಜಾನ್ನ ಪರಿಹಾರ ವಾಯಿತು ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರೇ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸೋಣ-ನಾನು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಗೀತಾಗ್ರಂಥ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದೆಯೇ ?”

“ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ !”

“ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ-ನಾಳೆ ನಾನೊಂದು ಪ್ರತಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಿಮಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೂ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಗೀತಾ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸೋಣ. ಒಮ್ಮೆ ನೀವು ಗೀತೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನನಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ -ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆ.”

“ನಾಳೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸುವಿರಾ ?”

“ಆಗಬಹುದು-ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರಲಿ.”

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆರಕ್ಕೆ ತಾವು ಬಂದರೆ ಎಂಟರವರೆಗೆ ನಾವು ಕೂಡಬಹುದು.”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ-ನಾಳೆ ಗುರುವಾರ, ದಿನವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ”

ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿ ಹೋದರು.

೨೮

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಗ ಎದ್ದ ಜಾನಕಿ, ಶುಭ್ರಸ್ನಾತಕಾಗಿ, ಮಡಿವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನೂ ಬೇಗ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮುಗಿಸಿ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬರುವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಆರುಗಂಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಂದರು.

ಜಾನಕಮ್ಮ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಾದಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ,

“ ನನಗೂ ಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ. ನಾನು ಗೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳಬಹುದೇ ?”

“ ಏಕೆ ತಾಯಿ ಹೀಗನ್ನುತ್ತೀರಿ ?”

“ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲವಂತಲ್ಲಾ ?”

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಕ್ಕು,

“ ವೇದಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ ಶ್ರೀ ಗಾಯತ್ರಿ ಹೆಂಗಸಲ್ಲವೇ ತಾಯಿ-
ನೂರಾರು ವೇದಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಹೆಂಗಸರು ನಮಗೆ ಮಾತೃ ಸ್ವರೂಪ ರಲ್ಲವೆ ? ‘ ಮಾತೃದೇವೋಭವ ’ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಬಾಯಲ್ಲೇ ನಾವು ಹೆಂಗಸಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ !”

ಸಂತೃಪ್ತಳಾದ ಜಾನಕಿ ಗೀತಾಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಗಂಡನ ಜತೆ ಕುಳಿತಳು.

ಒಂದು ಗೀತಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕೈಗಿತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಣ್ಣಿ ಗೊತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಆರಂಭಿಸಿದರು:

“ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ
ಸಮನೇತಾ ಯುಯುತ್ಸವಃ
ಮಮಕಾಃ ಪಾಂಡವಶ್ಚೈವ
ಕಿಮಕುರ್ವತ ಸಂಜಯ.

ಇದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಬೀಜಶ್ಲೋಕ. 'ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರ-ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ' ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ "

ಎಂದು ಗೀತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಪರಸ್ಪರಾನುಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದರು.

ಪಾಠಪ್ರವಚನ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂತು.

ಜೀವಮಾನವನೈಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಳೆದಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ನೈಪುಣ್ಯ ಹೊರಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೂ ಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ನೂರ ಅರವತ್ತೇಳು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದರು

'ಜ್ಞಾನಕರ್ಮ ಸನ್ಯಾಸಯೋಗ' ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಪಾಠ ಮುಗಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು,

"ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ ಗೌಡರೇ" ಎಂದು.

"ಆಗಲೇ ಬಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ."

"ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ."

"ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ವಾಣಿ ಕೇಳುವ ಪುಣ್ಯ ನನಗೂ ಲಭಿಸಿತು"

ಎಂದು ನಾನು ತಂದಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಹೂವಿನ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯಲು, ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ,

"ನನ್ನ ಕಟ್ಟಳೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಗೌಡರೇ."

ನಸುಮುನಿಸುಗೊಂಡ ರಾಮಣ್ಣಗೌಡರು,

"ನಾನು ಎ. ಎಸ್. ಪಿ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಲಂಚ ಕೊಡುವುದಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ" ಎಂದರು.

ಮರುವಗಾತಾಡದೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆತ್ತಿ, ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ಒಳಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೊರಡಲು, ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಗೌಡರ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು,

"ಎಷ್ಟು ದಿವ್ಯವಾಯಿತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಗೌಡರೇ-ಚೆನ್ನಾಗಿರೋರಾ?"

“ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ಊರು ಬಿಟ್ಟವರು ನೀವು-ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತೇ ಬಿಡುವುದೇ ?”

“ ಇಲ್ಲಪ್ಪಾ-ಮರೆತಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ತಾವತ್ರಯ ವರಂವರೆಯೇ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು ಗೌಡರೇ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಅತ್ತಿ-ಮಾವ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು-ನೋಲೂರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆಯಿತು.”

“ ತಮಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಕ ದೊರಕಿತ್ತು-ತಾವು ಎ. ಎನ್. ಪಿ ಆದ್ದು ವೇಪರಿನಲ್ಲಿ ಓದಿದೆ.-ನಾವು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರು ಸ್ವಾಮಿ. ತಮ್ಮಂಥ ಧನಿ ಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.”

“ ಆದು ಹೋಗಲಿ-ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದಿದೆ.”

“ ಶಾಲೆ ಮುಂದುವರಿಸೋದಕ್ಕೆ ಪರ್ಮಿಷನ್ (Permission) ಸಿಕ್ಕಿತು- ಈ ವರ್ಷ ಗ್ರಾಂಟಿಯೊ ಸ್ಯಾಂಕ್ಷ ಮಾರ್ಡಿಸ್ತೀನಿ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆದಿರಿ.”

“ ಎಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ.”

“ ನನ್ನ ಪರಮ ಮಿತ್ರರು ದೊಡ್ಡೀಗೌಡರು ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ ?”

“ ಯಥಾಪ್ರಕಾರ-ಈಚೆಗೆ ಅವರು ಎನೋ ತರಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ‘ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದವರು ಈಗ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದೋ ಜೈಲು ಸೇರುತ್ತಾನೆ ಗೌಡರೇ-ಈ ಊರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ-ಎನು ಸಮಾಚಾರ-ಎಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿಯಪ್ಪ.”

ಗೌಡರು ಆರಂಭಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ತಿಂಡಿ, ಕಾಫಿ ಬರಲು,

“ ಮೊದಲು ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ-ಆಮೇಲೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾತಾಡೋಣ.”

ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಹಾರ ಮುಗಿಸಲು, ಗೌಡರು ಮೆಲ್ಲನೆ,

“ ನಾನು ಬಂದು ಎರಡು ದಿವಸವಾಯಿತು ” ಎಂದರು.

“ ಎರಡು ದಿವಸದಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಗೊಂಡು ನನ್ನ ನೋಡದೆ ಇದ್ದೀರಾ- ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅರೆಸ್ಟ್ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ.”

“ ಮನೆ ಕೆಲಸವಿತ್ತು-ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ.”

“ ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳು ಇದ್ದಾರೆಯೇ ?”

“ ಇದ್ದಾರೆ. ಬೈಲುಗದ್ದೆ ವೆಂಕಟೇಗೌಡರು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು.”

“ ಅಡಿಕೆ ಮಂಡಿ ವೆಂಕಟೇಗೌಡರು.”

“ ಹೌದು.”

“ ಗೊತ್ತು.”

“ ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.”

“ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ಗೌಡರು ತುಂಬ ಸಂಭಾವಿತರು ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.”

“ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣ, ನಡತೆ, ನಿಯತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ವೆಂಕಟೇಗೌಡರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು ಎನಿಸುತ್ತೆ.”

“ ಹೆಣ್ಣು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತೇ ?”

“ ಆಯಿತು.”

“ ಹಾಗಾದರೆ ಬೇಗ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಲಾಡು, ಚಿರೋಟಿ ಹಾಕಿಸ್ತೀರಿ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಔತಣವೂ ಬಾಕಿ ಇದೆ ”

“ ಇದೆಯವ್ವಾ-ಈಗ ನಿಮಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡು ಔತಣ ನಾನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ ಏಕೆ ?”

“ ನಾನೂ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಣಿಯಾದ ಕಡೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ನನ್ನ ತಮ್ಮನ ಭಾವನೆಯೆದುರನ ರಂಗಣ್ಣನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ವೆಂಕಣ್ಣನವರು, ಅಂಬಮ್ಮನವರು ತೀರಿಕೊಂಡ ವೇಳೆ ಆ ಮನೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ರಂಗಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ, ಆ ಮನೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಳೆ ತುಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಯಾವದೋ ವಿಷಯದಿಂದ ಯಾವದೋ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಾರು ತಿದ್ದೇನೆಂದು ತಾವು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಅಪ್ಪಣಿಯಾದರೆ ವೆಂಕಟೇಗೌಡರ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹೇಳಿ.”

“ ತಮಗೆ ಪುರಸತ್ತು ಇದೆಯಷ್ಟೇ ?”

“ ಇದೆಯವ್ವಾ-ಹೇಳಿ.”

“ ವೆಂಕಟೇಗೌಡರು ಮೊದಲು ಬಹಳ ಒಡತನದಲ್ಲಿರು, ಚಿಕ್ಕ

ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಗುಂಡೂ ಶ್ರೌತಿಗಳ ಅಡಿಕೆಮಂಡೀಗೆ ನೌಕರರಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಈ ಹುಡುಗನ ಗುಣ ನೋಡಿ ಶ್ರೌತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆರೇಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ವಹಿವಾಟನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೌಡರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಮಂಡಿಯ ಯಾಜಮಾನ್ಯ ಶ್ರೌತಿಗಳದ್ದಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವರೇ ಗೌಡರು. ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ಶ್ರೌತಿಗಳು ಗೌಡರಿಗೆ, ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲಾಣೆ ಪಾಲು ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅನು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆರಾಣೆ ಪಾಲಾಗಿ, ಎಂಟಾಣೆಗೆ ನಿಂತಿತು. ಶ್ರೌತಿಗಳ ದೊಡ್ಡಮಗ ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೌತಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು, ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೂಡಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅವನಿಗೂ ಗೌಡರಿಗೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಿಕ್ಕಾಟೆ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೌತಿಗಳ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ವಾಸುದೇವ ಗೌಡರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ತಳೆದಿದ್ದ.

ಗುಂಡೂ ಶ್ರೌತಿಗಳಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಒಂದು ವರ್ಷ ಅವರು ಶೃಂಗೇರಿ ಸೇವೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರೇ ಗೌಡರನ್ನು ಕರೆಸಿ, 'ವೆಂಕಟೇ ಗೌಡ, ನನ್ನ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ತರುವಾಯ, ನರಸಿಂಹ ನಿನ್ನ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನದೇ ಸ್ವಂತ ಮಂಡಿ ಇಡು-ನಿನಗೆ ನಾನು ಬಂಡವಾಳ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮಂಡಿ ಇಡಿಸಿ, ಗೌಡರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಭಾಗಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಗೌಡರು ಸ್ವಪ್ನಯತ್ನ ದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಂಡಿ ಬೆಳಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಕುಳವಾದರು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಗೌಡರು ಶ್ರೌತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಉಳಿಯಿತು. ಇಂತಿಗೂ ಗೌಡರು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೌತಿ ಮಂಡೀಗೆ ಹೋಗಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಡೂ ಶ್ರೌತಿಗಳಿಗೆ ನರಸಿಂಹ ದೊಡ್ಡಮಗ, ಎರಡನೆಯವನೇ ವಾಸುದೇವ, ಮೂರನೆಯವಳು ಮಗಳು ಶಾರದಮ್ಮ. ಮಗಳ ಲಗ್ನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಶ್ರೌತಿಗಳು ದೈವಾಧೀನರಾದರು. ಈಗ ಶಾರದಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ನರಸಿಂಹ ಗಂಡು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರ ಭಾವಮೈದುನನಿಗೆ ಏಕೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬಾರದು?"

"ಶ್ರೌತಿಗಳು ಶ್ರೀಮಂತರು-ನಾವು ಬಡವರು ಗೌಡರೇ. ಹುಡುಗ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ತಂದೆಯೇನೋ ಹೊಲಗದ್ದೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಹುಡುಗನೂ ಯೋಗ್ಯ. ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ."

“ಶ್ರೌತಿಗಳ ಮನೆಯವರು ಗೂರೂ ಬಡತನ, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ನೋಡುವವರಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ. ಇಂದಿಗೂ ಅವರದು ತುಂಬಿದ ಮನೆ. ಒಬ್ಬ ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹ, ವಾಸು ಹೆಂಡತಿಯರೇ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶಾರದಮ್ಮನನ್ನು ನಾನು ಮಗುವಿನಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧ ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.”

“ಆಗಲಿ-ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ನೋಡೋಣ ಗೌಡರೇ.”

“ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದು ನರಸಿಂಹನನ್ನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

“ಹೇಳಿ. ಹುಡುಗನನ್ನೂ ಕರೆಸುತ್ತೇನೆ-ಆವರೂ ನೋಡಲಿ. ಋಣಾನುಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಲಿ.”

ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು,

“ಇದೇನು ಗೌಡರೇ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪತ್ತು ಊಟಮಾಡುವುದಿಲ್ಲನೇನು?”

“ದೊಡ್ಡ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ-ಇವತ್ತು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ-ಶಾವು ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬರುವುದು ಯಾವಾಗ?”

“ಬೆಂಗಳೂರು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್‌ಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಆದರೆ ನಿಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡಿ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಗೌಡರೇ ” ಎಂದ.

ರಾಮಣ್ಣ ಗೌಡರು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟರು.

ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಲು, ಹರ್ಷಗೊಂಡ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ಶ್ರೌತಿಗಳ ಮನೆ ವಿಷಯ ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಜನ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರಂತೆ. ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧ ಕುದುರಿಸಿ. ನೀವೇ ಅವನಿಗೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ ” ಎಂದಳು.

“ಈಗೇ ಬೇಡ ಜಾನಕಿ-ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೌತಿಗಳು ಬಂದು ಮಾತಾಡಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ. ನೊದಲು ನೀನು ಹೆಣ್ಣು ನೋಡು. ನಿನಗೆ ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ, ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸೋಣ ” ಎಂದ.

ನಿಶ್ಚಯಪೂರ್ವದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು.

ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೌತಿ ಬಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಮನೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಜಾನಕಮ್ಮ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ಕೂಡಲೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ರಂಗಣ್ಣ, ಸುಭದ್ರ, ಶಾಮನನ್ನು ಕರೆಸಲು ಜಾನಕಮ್ಮ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದಳು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ವತ್ರ ಕೈ ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ರಂಗಣ್ಣ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ. ಸುಭದ್ರಾ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು.

“ ನನಗೆ ರಜಾ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನೂ ರಂಗಣ್ಣ ಹೋಗಬನ್ನಿ ”

ಎಂದು ಶಾಮ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟ.

ಸುಭದ್ರಾ ತಮ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದಳು.

ತಂಗಿಯನ್ನು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಜಾನಕಮ್ಮ ಮನುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡುತ್ತಾ,

“ ಎಷ್ಟು ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಿತೇ ಇದು—”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ,

“ ಮಗ ಅಗ್ಗಿಲ್ಲಾಂತ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆ—ಈ ಸಾರೆ ಮಗನೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಸುಮ್ಮನಿರು ” ಎಂದಳು.

“ ನನಗೇಕೋ ಭಯವಾಗತ್ತಿ ಅಕ್ಕಾ.”

“ ಭಯವೇಕೇ ಹುಚ್ಚಿ--ಈ ಸಲ ಬಾಣಂತನ ನಾನು ಮಾಡ್ತೀನಿ ”

ಎಂದು ತುಂಬಿದ ಬಸುರಿಯನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು,

“ ಸುಭದ್ರಾ-ನಿಮ್ಮಮ್ಮನ್ನ ನಾನು ತಂದುಕೊಡಲಾರೆ ಕಣೀ-ಅವರಿ ದಿದ್ದರೆ....”

ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಕಣ್ಣೀರ ರೆಯುತ್ತ,

“ ನೀವು ಇರುವಾಗ ನನಗೇನು ಕೊರತೆ ಅಕ್ಕಾ ” ಎಂದಳು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಶ್ರೋತಿಯವರ ಮನೆಯ ವಿಷಯ, ಶಾರದೆಯ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷಭರಿತಳಾದ ಸುಭದ್ರಾ,

“ ನನ್ನ ಮನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಿರಿ-ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮನೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ- ನಿಮ್ಮ ಋಣ ಯಾವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ನಾನು ತೀರಿಸಲಿ ಅಕ್ಕಾ.”

“ ನನಗೊಬ್ಬ ಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಮನೂನ ಅವನಿಗೇ ತಂದು ಕೊಂಡು ಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ ಕಣೀ-ಒಂಟುಬಡಕಿ ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ-ಒಂಟುಬಡಕಿ ಹಾಗೆ ಬಾಳುತ್ತಾ ಇದ್ದೀನಿ.”

“ ನೀವು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಬೇಡಿ ಅಕ್ಕಾ-ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ. ನಾನಿಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು-ರಂಗಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಮಗ ಅಲ್ಲವೆ ?”

ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡ ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೇನು ಮಂಕು ಬಂತು ಹೇಳು. ತುಂಬಿದ ಬಸರಿ-ಆಯಾಸ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀ-ನಿನಗೊಂದು ಕಪ್ ಹಾಲು ಕೊಡದೆ ಅಳುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದೆ ನಲ್ಲ-ಒಳಗೆ ಬಾ ಸುಭದ್ರಾ ”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರನನ್ನೂ ಮನುವನ್ನೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ‘ ಕನ್ಯಾ ವಿಕ್ಷಣಿ ’ಯ ಕೆಲಸವೂ ಮುಗಿಯಿತು.

ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಜಾತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದಾಂಪ ತ್ಯಾನುಕೂಲ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ, ಎಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿದು ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೋತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯನ್ನಿತ್ತ.

ಅದೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತಿ ‘ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಮಾರಂಭ ’ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ. ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

ಶ್ರೋತಿ ಬೀಗರು, ಬೀಗತ್ತಿ, ಭಾವಮೈದುನನಿಗೆ ಔತಣ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ. ಸುಭದ್ರಾ, ರಂಗಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿತ್ತು.

ಅವಳು ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಚಡಪಡಿಸಲು,

“ ಬಂದು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಾರವಾಗಿಲ್ಲ-ಏನವಸರವೇ ? ಭಾನುವಾರ ಆವರಿಗೂ ರಜಾ ಇರತ್ತೆ-ಎಲ್ಲರೂ ಜೋಗಿಗೆ ಹೋಗಿಬರೋಣ. ಶಾರದನನ್ನೂ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ.”

“ನಾನು ಬಹಳ ದಿವಸ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕಾ-ಅವರು ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”

“ನೀನು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಶಾಮನಿಗೆ ಕೋಪವೇ?”

“ನೋಲೂರಿನಲ್ಲೇ ನಾನು ನಿಮಗೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಆಗ ನೀವು ನನ್ನೇ ಬಯ್ಯು ಬಿಟ್ಟಿರಿ.”

“ಹೌದು.”

“ಅದನ್ನೇ ಈಗಲೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಶಾಮನಿಗೇಕೆ ಬಂತೇ ಈ ಸಣ್ಣ ಬುದ್ಧಿ.”

“ತರಕಾರಿಗೆ ಒಂದಾಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದರೆ ಸಿಡಗುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ- ಮನೆಮುಂದೆ ಬಳಿ, ರಿಬ್ಬನ್, ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರು ಸುಳಿದರೆ ಮನೂ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಮಗೂಗೆ ಒಂದು ರಿಬ್ಬನ್ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರೆ, ಒಂದು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಜಗಳ ಕಾಯ್ದಾರಕ್ಕಾ. ನನಗೆ, ಮನೂಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿದೆ -ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆ ರಂಗಣ್ಣ ‘ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಮೂವತ್ತು ರೂವಾಯಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡು. ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ ಫಸಲು ಬಂದಿದೆ-ಅದನ್ನು ಮಾರಿ ಹಣ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ. ತಿಂಗಳ ಖರ್ಚಿಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದುಡ್ಡು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇತ್ತು-ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನಾನು ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ಹಣ ಸಾಲ ದಾಯಿತು-ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ರಂಪ ರಂದಾಂತ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಅವನ ಕುಲಕೋಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊಳೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗಾದರೆ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಜಾನಕಕ್ಕ. ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದಾಯಿತು.”

“ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈತೊಳೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೇ ಬಂದದ್ದು - ಹೋಗಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶಾಮ ಬರಲಿ....”

“ನೀವು ಏನೂ ಅನ್ನಬೇಡಿ ಅಕ್ಕಾ-ಅದನ್ನೇ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ.”

ಆ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿ ನೆನೆದು ಜಾನಕಮ್ಮ ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದಳು.

“ಭಾನುವಾರದವರೆಗೂ ಇದ್ದು ಬಿಡು. ನಾನು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಶಾಮನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಸಿ ಹಾಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸೋಮವಾರ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ರಾಯಿತು.”

ಜೋಗಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿ, ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ.

ಭಾನುವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜಾನಕಮ್ಮ, ಸುಭದ್ರಾ, ರಂಗಣ್ಣ, ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು, ಶ್ರೌತಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಜತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಜೋಗಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ಜೋಗದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡರು. ನಾಲ್ಕು ತಡಸಲಿನಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಮೃತವರ್ಷ ಕಂಡು ಪುಳಕಿತನಾದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಆಕಾಶದಿಂದ ಭಗವದ್ಭರುಣೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ—ನಾವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಆಪ್ಪೇ!” ಎಂದ.

ಜೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಸೋಮವಾರ ಸುಭದ್ರಾ, ರಂಗಣ್ಣ ಹೊರಟುನಿಂತರು.

ತಂಗಿಯ ಹಣೆಗಿಟ್ಟು ಅರಶಿನ ಕುಂಕುಮ, ತಾಂಬೂಲ ಕೊಡುತ್ತಾ ಜಾನಕಮ್ಮ ಒಂದು ಸೀರೆ ಓದಿಸಿದಳು.

“ಈಗ ನನಗೇಕಕ್ಕಾ ಸೀರೆ.”

“ತೌರುಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಗಳನ್ನು ಎಂಥಾ ಬಡವರೂ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಸುಭದ್ರಾ.”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು,

“ಮನೂಗೆ ನೀನೇ ಯಾವದಾದರೂ ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಸಿ ಹಾಕು” ಎಂದಳು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗೀತಾವಾಠ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಗಿತ್ತು.
ಎರಡನೆಯ ತ್ರೈನಾಸ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಅವರು ಹನ್ನೆರಡು
ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದರು.

“ ಇನ್ನು ಉಳಿದಿರುವುದು ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ”
ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಒಂದು ದಿನ ಕೇಳಿದ.
“ ಹೌದು.”

“ ಇವು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನವಾಗಬಹುದು.”

“ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಮುಗಿಸಬಹುದು-ಏಕೆ ?”

“ ಕೈತ್ರಮಾಸದ ವೇಳೆಗೆ ಮುಗಿದರೆ ವಿವಾಹವೂರ್ವ ‘ ಗೀತಾಮಂಗಳ ’
ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ.”

“ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ ”

“ ಮುಂದೆ ಯಾವುದನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತೀರಿ ?”

“ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು. ಕರದಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.”

“ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿ-ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ....

“ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ.”

“ ರಂಗಣ್ಣನ ಮದುವೆಯ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ತಾವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ನಾನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ....

“ ಅದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ತಾವು
ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಅಪಾರ ಸೂತೋಪವಾಸಗುತ್ತದೆ.”

“ ಸಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ.”

“ ತಮ್ಮ ಗೀತಾಪಾಠದಿಂದ ನನಗೆ ನಿಧಿ ದೊರೆತಿದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ?”

“ ನಿಧಿಯೇ ?”

“ ಹೂ-ಮನಃಶಾಂತಿ ! ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ನಿಧಿ ಇದೆಯೇ ?”

“ ಜ್ಞಾನಸಿವಾಸುಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ. ಭಗವದ್ಗೀತೆ ನಿಮಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ-ಅಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಸಾರವೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದು-ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದು ಆ ಚೇತನವನ್ನು ಗೀತೆ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿತು. ಭಗವಂತ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾನೆ,

‘ ಇದಂ ತೇ ನಾತಪಸ್ವಾಯಿ
ನಾಭಕ್ತಾಯ ಕಿವಾಚಿನ
ನ ಚಾಶುಕ್ರಾಷನೇ ವಾಚ್ಯಂ
ನ ಚ ಮಾಂ ಯೋಭ್ಯಸೂಯತಿ ’

ತಪಸ್ವಿಯಲ್ಲದವನಿಗೂ, ಭಕ್ತನಲ್ಲದವನಿಗೂ, ಕೇಳಲಿಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೂ ಇದನ್ನು ಹೇಳಬೇಡ ಎಂದು ಭಗವಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ.-ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ದೊಡ್ಡದು-ಇತರರು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗದುದನ್ನು ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿರುವಿರಿ.”

“ ಏನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದೇನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ-ಏನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಅಪರಿಮಿತ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೆನಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೆಳಕು ಕಾಣುವೆನೇ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಕೆಲವು ಬಂಧನಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.”

“ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ನೀವು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಲಿ. ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರೇ. ಭಗವಂತ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ‘ ಯೋಗಃ ಸುಕರ್ಮಸು ಕೌಶಲಂ ’ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸುವುದೇ ಯೋಗ.”

“ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಕ್ರತು ಪೂರ್ಣವಾದ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ವ್ಯಕ್ತವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೇ?”

“ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಬದುಕುವುದು ಹೇಗೆ-ಬದುಕದಿದ್ದರೆ ಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತ ಫಲ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಆತ್ಮ, ಮಾನ ಮುಚ್ಚಲು ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬಟ್ಟೆ ಇವು ಫಲಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ-

ಕೇವಲ ಆ ವಶ್ಯಕತೆಗಳು. ತನಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಾವನು ಆಸೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೋ, ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಪ್ರಪಂಚಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನ ಸಂದೇಶ.- ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾರ್ಗವೇ ನಾಧನಮಾರ್ಗ. ಜಗತ್ತು ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಸೂರ್ಯನೂ ಬೇಕು-ಚಂದ್ರನೂ ಬೇಕು ; ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಬೇಕು, ರಕ್ಷಕನೂ ಬೇಕು. ವಿಶ್ವಜೀವನವೇ ಒಂದು ಹೂಮಾಲೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳನ್ನು, ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಯೆಲ್ಲ ಹೂಗಳು, ಎಲೆಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಾಲೆ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವ ಅವನ ವೃತ್ತಿ ಒಂದೊಂದು ಹೂವು, ಎಲೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೋದ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀಕಂಠಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಭಾಷ್ಯಗಳು ದರಿದ್ರವು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮನೋಜ್ಞ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ,

“ವೃತ್ತಿ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ?”

“ಸಾಧ್ಯ-ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ-ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿ, ನಡೆಗೂ ಸತ್ಯವೇ ಒರೆಗಲ್ಲು. ಸತ್ಯಸಾಧಕ ಹಲವು ಎಡರು ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಹಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಲು ದೈತ್ಯಶಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅಸುರರು ಬಂದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ-ಆದರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇ ಇದು. ದೈವಾಸುರ ಕಾಳಗ ಕೇವಲ ಪುರಾಣ ಘಟನೆಯಲ್ಲ-ನಿತ್ಯ ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ದೈವಾಸುರ ಕಾಳಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಸುರೀ ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಿ ಅದನ್ನು ದಮನಿಸುವದೇ ಯೋಗ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಅನುಮಾನ ಪರಿಹಾರವಾಗಿತ್ತು ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾಗಿ,

“ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವ ಮಾಯೆಯ ತೆರೆಗಳು ಜಾರುತ್ತಿವೆ-‘ನನ್ನೋ ಮೋಹ, ಸ್ಮೃತಿರ್ಲಭಾ’ ಎನ್ನುವ ಕಾಲ ಬೇಗ ಬರಲಿ ಎಂದು ತಾವು ಹರಸಬೇಕು” ಎಂದ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ‘ತಥಾಸ್ತು’ ಎಂದರು.

೨೦

ರಂಗಣ್ಣನ ಮದುವೆಯ ದಿನ ಸಮೀಪಿಸಲು, ಅವನಿಗೆ, ಅವನ ಭಾವಿ ಪತ್ನಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಎದ್ದಿತು.

ಗಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಜತೆ ನಂಜಿ, ಹೆಣ್ಣಿಗೆಂದು ರವಿಕೆ ಕಣ ಸಾಕು ಎಂದು ಶಾಮನ ಸೂಚಿಸಿದ.

ಸುಭದ್ರ ತೃಪ್ತಳಾಗದೆ,

“ ನನಗೆ ಇರುವವನು ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮ-ನನ್ನ ತಾರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೈಹಿಡಿತ ಮಾಡಬಾರದು.”

“ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಆಪ್ತೇಕ್ಷೆ.”

“ ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದು ಜತೆ ಪಂಜಿ, ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೋಟು ; ಶಾರದೆಗೆ ಒಂದು ಭಾರಿ ಸೀರೆ ಕೊಡಬೇಕು.”

“ ಅವನ ಮಾವನ ಮನೆಯವರು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬೇಕಾದದ್ದು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ”

“ ಅವರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದೇ ?- ಅವರಿಗೆ ಸರಿ ಸಮನಾಗಿ ನಾವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡವೇ ?”

“ ಹುಲಿ ನೋಡಿ ನರಿ ಬರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತಂತೆ !”

“

“ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ ಇಡಬೇಕು. ಈ ಖರ್ಚನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮಣ್ಣು ಪುರೈಸುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಅವನೂ, ನಾನೂ ಇಬ್ಬರೂ-ಎರಡೆರಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೇನರ್ಥ ?”

“ ರಂಗಣ್ಣ ಜಾನಕಕ್ಕನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರೇ ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಣ ಸಾಲದೆ ಬಂದರೆ ಜಾನಕಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.”

“ ನಾನೇನು ಲಕ್ಷಾಧೀಶ್ವರ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ ?”

“ ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರಾಗುತ್ತದೆಯೇ ?”

“ ಇಲ್ಲ-ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸನ್ನು ಊರಿನವರಿಗೆ ಹಂಚಿಬಿಡು-ನಾನು ತಿರುಪೆ ಬೇಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹೋಗಲಿ-ನನ್ನದು ಯಾವದಾದರೊಂದು ಒಡವೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಾರಿ, ಉಡುಗೊರೆ ತನ್ನ.”

ಹೆಂಡತಿಯ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿ ಕೋವೋದ್ದೀಪಿತನಾದ ಶಾಮು,

“ ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆಯಿಂದ ಅನೆ ಒಂಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜನಾಹಿರಿ ಹೊರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀ-ಆದನ್ನೆ ಈಗ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲವೇ? ನಾನು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಒಂದು ಜತೆ ವಂಚೆ-ಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ನಾಕಾದರೆ ಬಿಡಲಿ ” ಎಂದ

ಗಂಡನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಬುದ್ಧಿ ಕಂಡು ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದ ಸುಭದ್ರಾ ಅಳುತ್ತ,

“ ಯಾವತ್ತಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ಹಣೆಯಬರಹ ಒಂದೇ ಆಯಿತು. ನಿಮಗೆ ಹಣ ಒಂದಿದ್ದರೆ ಯಾವದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ-ಯಾರೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ ”

ಎನ್ನಲು ತಾಳ್ಮೆಗೆಟ್ಟ ಶಾಮು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧಳಿಸಿದ. ಸುಭದ್ರಾ ಅಳುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವನ್ನದ್ದನಾಗಿ ರಂಗಣ್ಣ ಬರಲು, ಸುಭದ್ರಾ, ಶಾಮು ಅವನ ಜತೆ ಶಿವಮೊಗೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ವಧುವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸೀರೆ ಕೊಂಡು, ಎರಡು ಜತೆ ಬಳೆ, ಮೂರಳೆ ಸರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಳು.

ನರಸಿಂಹ ಶ್ರಾಂತಿ ತಂಗಿಗೆ ವಜ್ರದೋಲೆ, ಎರಡು ಜತೆ ಬಳೆ, ಕೆಂಪಿನ ಸರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ.

ಶಾಮು ತನ್ನ ಹಟವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದ್ದ.

ಮೂರು ದಿವಸ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ವಿವಾಹ ನೆರವೇರಿತು.

ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ವಹಿಸಿದ್ದ ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವ ನ್ಯೂನತೆಯೂ ಬರದಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಭಾಗವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದರು.

ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟರು. ರಂಗಣ್ಣ, ಶಾಮು, ಸುಭದ್ರನೂ ಹೊರಡಲನುವಾಗಲು ಜಾನಕಮ್ಮ,

“ ಈಗ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ-ಸುಭದ್ರಾ-ನಿನ್ನ ಬಾಣಂತನ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನೆಂತೆ ” ಎಂದಳು.

“ ಅವರು ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲಾ ಅಕ್ಕಾ.”

“ ಅವನಿಗೆ ನಾನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-ನಿಮ್ಮ ಭಾವನವರ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಿಸುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದಳು.

ಅಣ್ಣ, ಅತ್ತಿಗೆ ಮಾತು ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾರದೆ ಶಾನು, ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧನಾದ ಗಂಡನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಸುಭದ್ರಾ, ಕಂಬನಿದುಂಬಿ,
“ ಯಾವಾಗ ಬರುವಿರಿ ?”

“ ನಿನ್ನ ಮೈಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತೇನೆ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ”

“ ಆಗಲಿ.”

“ ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ಸಾರು, ಹುಳಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಒಂದು ಕುಕರ್ (Cooker) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೀವೇ ಅಡಿಗೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.”

“ ಕುಕರ್ ಎಂದರೆ ನಲವತ್ತು ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕುಕ್ಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ-ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಯಾವದು ದೊಡ್ಡದು.”

“

“ ನಾನು ಅಲ್ಪಳು-ಅವಿದ್ಯಾವಂತಳು. ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳುವಿರಾ ?”

“ ಏನು ?”

“ ನೀವು ಕೋಪಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.”

“ ಹೇಳು.”

“ ಕೋಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ. ನೀವೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನನಗೆ ಯಾರು ದಿಕ್ಕು ?”

“ ನನಗೆ ಕೋಪ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ನಿನ್ನ ತಪ್ಪು.”

“ ಮನೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ, ಸರಂಜಾಮು ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ತಪ್ಪೇ ?”

“ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.”

“ ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟಮಾಡಬೇಡವೇ ?”

“ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪವಾಸ ಕೆಡವಿದ್ದೇನೆಯೇ ?”

“ ನಾಳೆ ನಾನಾಗಲಿ, ಮಗುವಾಗಲಿ ಕಾಹಿಲೆಬಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೇ ತೊಂದರೆ-
ಅನವಶ್ಯಕ ಖರ್ಚು.”

“ ನೀನು ಬಡವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಮರೆಯಬೇಡ.
ನಾವು ಹಾಸಿಗೆಯಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲುಚಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇತರರು ಕುಣಿಯುತ್ತಾ
ರೆಂದು ನಾವೂ ಕುಣಿದರೆ ಸೊಂಟೆ ಮುರಿದುಹೋದೀತು.”

“ ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ-ಇದರ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ”
ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾ ಸಿರಾಶಿಗೊಂಡು ನುಡಿದಳು.

೨೨

‘ಗೀತಾವಾತ’ ಮುಗಿಯಲು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಮಂಗಳವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ನರಹರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಉಡುಗೊರೆ ಸಂಭಾವನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ.

ಮಂಗಳ ಮುಗಿದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ನೋವು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು.

ಅವಳು ಐದು ದಿವಸ ಸತತವಾಗಿ ನೋವು ಅನುಭವಿಸಿ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ನಾನುಕರಣಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಪಾಸಿಗೆ ಬರೆದ.

“ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಈಗ ಬರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ”

ಎನ್ನು ಶಾಮ ತಿಳಿಸಿದ.

ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಾನುಕರಣ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಜಾನಕಮ್ಮ, ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ‘ಜಗನ್ನಾಥ’ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು.

ಸೋದರಳಿಯನನ್ನು ನೋಡಿಯೋಗಲು ಬಂದ ರಂಗಣ್ಣನ ‘ಪ್ರಸ್ತವ ಶಾಸ್ತ್ರ’ವೂ ಏರ್ಪಡಾಯಿತು.

ಒಂದು ವಾರ ತಿವವೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದ ರಂಗಣ್ಣ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ವ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದ.

ಜಾನಕಮ್ಮನೇ ಬಾಣಂತನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಳು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ‘ಕರ್ತೋಪನಿಷತ್ ಪಾಠ’ ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಶಾಮ ಒಂದು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ.

ಜಾನಕಮ್ಮನ ಮನೆ-ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಬರಿದಾಯಿತು.

ಅವಳಿಗೂ ‘ಕರ್ತೋಪನಿಷತ್ತೇ’ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ನಿತ್ಯಗಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಒಂದು ಟ್ರಂಕ್‌ಕಾಲ್ (Trunk call) ಬರಲು, ರಿಸೀವರನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ.

ಐ. ಜಿ. ಸಾಹೇಬರ ಆಫೀಸಿನ ಮ್ಯಾನೇಜರು ಕಾಲ್ ಮಾಡಿದ್ದರು.

“ಸೋಲೂರು ಭರಮೇಗೌಡನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾಗದಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಸಾರ್.”

“ಯಾಕೆ ಮ್ಯಾನೇಜರೇ-ಈಚೆಗೇನಾದರೂ ನಡೆದಿದೆಯೇ?”

“ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇಲ್ಲ.”

“ಭರಮೇಗೌಡ ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಾವಧಿ ಕಳೆದು ಖುಲಾಸೆ ಹೊಂದಿದ.”

“ಖುಲಾಸೆಯಾದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ?”

“ಸೋಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಎರಡೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಮಚ್ಚಿನಿಂದ ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ತಾನೇ ಸ್ವೇಚ್ಛನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸರೆಂಡರ್ (Surrender) ಆದ.”

“ಅಯ್ಯೋ-ಎಂಥಾ ಅನ್ಯಾಯ! ನಾವೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪೇಪರ್ಸ್ (Papers) ಇಲ್ಲ ಮ್ಯಾನೇಜರೇ-ಹಿಂದೆ ಚೆನ್ನಮ್ಮನಿಂದ ಒಂದು ಸ್ಟೇಟ್ಮೆಂಟ್ (Statement) ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ-ಅದನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

“ಒಳ್ಳೆಯದು ಸಾರ್-ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇಮವಷ್ಟೆ!”

“ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೇನೆ-ನೀವು.”

“ನಾನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್.”

“ಇನ್ನೇನು ಆಫೀಸ್ ಸಮಾಚಾರ.”

“ತಮ್ಮನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿ ಸಾರ್.”

“ಏಕೆ?”

“ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಪುಠಾರಿಗಳೊಬ್ಬರು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ಯಾರಿಗೂ ನಾನು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಮ್ಯಾನೇಜರೇ.”

“ನೀವಿನ್ನೂ ನ್ಯಾಯ-ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತು ಆಡ್ತಾ ಇದ್ದೀರಿ. ನೀವು ಅಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಪುಠಾರಿಗಳ ಬೇಕೆ ಬೆಯ್ಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇರೆ

ಕಡೆ ಕಳಿಸಿ, ತನ್ಮತ್ಪರೋಬ್ಬರನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಕರೆಗೊಳ್ಳುವ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ”

“ ಸನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಯಾರು ?”

“ ಸೋಮಯ್ಯನವರು.”

“ ಸರಿ-ಹಾಗಾದರೆ ”

ಎಂದು ರಿಸೀವರ್ ಕೆಳಗಿಟ್ಟ.

ಅಂದು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಎರಡು ಅಹಿತ ಸುದ್ದಿಗಳು ಮೈಲಾ ರಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು.

‘ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಯಾದರೇನು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಾದರೇನು ?’

ಎಂದವನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲೆತ್ತಿಸಿದ.

ಅದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಾತಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯುಂಟಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೊರಗು, ಅವನನ್ನು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.

ಕಾಲಚಕ್ರ ತನ್ನ ನಿಯತಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ರಂಗಣ್ಣನ ಸಂಸಾರ ನವಶಲ್ಕನದಂತೆ ನಳನಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಸಮಸ್ತ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಶಾರದಮ್ಮ, ಅಂಬಮ್ಮನವರ ಸ್ಥಾನನನ್ನು ಆಚ್ಚುಗಟ್ಟಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಪೂಜೆ, ಪುರಸ್ಕಾರ, ಆದರಾತಿಥ್ಯ ಕಂಡ ಊರ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ,

“ಅಂಬಮ್ಮನವರು ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಬಿಟ್ಟೆ ಕಣೀ ತಾಯಿ”

ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಸೇರಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಶಾರದೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಳು

ಒಂದು ಸಲ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ರಂಗಣ್ಣ ಎಲ್ಲರ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮ ತಿಳಿಸಿ,

“ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಶಾರದಾ” ಎಂದ.

“ಏನು ಹೇಳಿ.”

“ಸುಭದ್ರಾ ಮತ್ತೆ ಬಸುರಿ.”

“ಶಾಪ! ಅವರು ಹೇಗೆ ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆಂದ್ರೆ-ನಿಮ್ಮ ಭಾವನವರು ಏನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ?”

“ಏನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಕೇಳಿದ.”

“ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಡಿ-ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

“ ನೀನೇ ಚಿಕ್ಕವಳು....”

“ ತೌರುನುನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲೇನೆ. ರಾಜನುಭೋಗರ ಹೆಂಡತಿ ತಿಪ್ಪಮ್ಮನವರ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಎರಡು ಸುಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಭದ್ರಾ ಪನ್ನ ಬಾಣಂತನ ಅನೇ ಮಾಡಿಗಳನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ?”

“ ಪಾಪ-ಗುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದವಳು ನೀನು-ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಲ್ಲ ಜನಾಬ್ಬಾರಿಯೂ ನಿನ್ನ ಹೆಗಲನೀಲಿ ಬಿತ್ತು. ಅಮ್ಮ, ಬದುಕಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನೋಡಿ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ?”

“ ಅಂಥ ಅತ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಅವರಿಗೆ ಕೈಯಿತ್ತಿ ಮುಗಿಯುತ್ತೆ. ಆವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ದೀಪ ಹೆಚ್ಚಿಯೇ ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆವರೇ ನನ್ನ ಜೆನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ ಸುಭದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ ಶಾರದಾ.”

“

“ ಅವಳ ದುಃಖ ದೇವರಿಗೇ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಬೇಕು.”

“

“ ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರು, ಜಾನಕಮ್ಮ, ದೇಸರಂಥ ಮನುಷ್ಯರು. ಅವರ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶವಾದರೂ ಶಾಮನಿಗೆ ಒರಬೇಡವೆ?- ಸುಭದ್ರಾ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದ್ದಾಳೇನು?”

“ ಇಲ್ಲ-ಅತ್ತಿಗೆಮ್ಮ, ಒಡಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಯಿಬಿಡುವವರಲ್ಲ-ಅದರೆ ಅವರು ಸುಖವಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ರಾಜನುರಾಯನು ಓದಿದವರು-ತಿಳಿದವರು-ಅವರೇಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

“ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಮ ಬಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನಲ್ಲಾ!”

“ ನೋಡಿ-ನಾನೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ವರ್ಷಕಾಲ ಅವರ ಮನೆಗಾಗುವಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡಿ. ನಾನೂ ಚೂರೂ ಪಾರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೀನೆ. ನೀವು ಅಕ್ಕಿನ ಕೈ ನೇರುವ ಹಾಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಿರಿ.”

“ ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಅವಳಿಗೆ ಸಂಕೋಚ-ಗಂಡ ಎಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಎಂದು ಭಯ.”

“ ಏನೋ-ನನಗೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ದಿನ

ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಉಂದುಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿರಬೇಡಿ, ಇಲ್ಲದ ಕಾಷ್ಠವ್ಯಸನ ಜನ ಏಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ?”

“ ಕರ್ಮ !”

“ ಕರ್ಮ ಎಂದರೇನು ?”

“ ಏನೋ ಎಂತೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು-ಎಲ್ಲರೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ, ನಾನೂ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ”

ಎಂದು ರಂಗಣ್ಣ ನಕ್ಕ.

ರಂಗಣ್ಣ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೃತನನ್ನು ಕರೆತರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಮನೇ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆತಂದು ಸೋಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ.

ತನ್ನ ಅಪಹಾಂಕ ಸ್ಥಿತಿ ನೆನೆದು ಸುಭದ್ರಾ ಗೋಳಾಡಿದಳು.

ಏನೂ ಅರಿಯದ ಮಗುವಿನಂತಿದ್ದ ಶಾರದೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದವಳು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದಳು.

ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತಾ ಶಾರದಾ ಒಂದು ದಿನ,

“ ನೀವು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ ಅತ್ತಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರು, ನಾನು ಹೊರಗಿನವರೇ. ಈ ಮನೆಗೆ ನಾನು ನಿನ್ನೆ ವೊನ್ನೆ ಬಂದವಳು-ನೀವು ಈ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು. ನೀವು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕುವುದು ತರವಲ್ಲ.”

“ ಅಕ್ಕಾದೊಡ್ಡವಳು ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ನಾನು ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಶಿಶ್ಯುಷೆ ಮಾಡಬೇಡವೇನೇ ಶಾರದಾ-ಅಮ್ಮ, ಅಣ್ಣ ಹೋದ ಮೇಲೆ ರಂಗಣ್ಣ ಅನಾಥನಾದ. ಅಗಲೂ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ-ಅವನೇ ದುಡಿದು ಆಸ್ತಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಾದ. ಅವನನ್ನು ನಾನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೇನೆ”

“ ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಅತ್ತಿಗೆ-ಏನು ಮಾತು! ನೀವು ಗಂಡಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಸಂಪಾದಿಸಿಟ್ಟಿರುವ ಅಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಹಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲವೇ?”

ಶಾರದೆಯನ್ನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಡ ಸುಭದ್ರಾ, ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ,

“ ನಿನ್ನ ಹೆತ್ತ ಮಹಾತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗಿರಲಿ-ನೀನು ಯಾವದೋ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದೆ ಶಾರದಾ-ಆ ಬಾಣ ಈಗ ತೀರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೀ” ಎಂದಳು.

೩೪

ರಂಗಣ್ಣನಿಂದ ಬಂದ ತಾರನ್ನು ಜಾನಕಮ್ಮನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಒಡೆದು ನೋಡಿ ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತಳು.

‘ ಸುಭದ್ರಾ ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು-ಹೆಣ್ಣುಮಗು-ಮಗು ಬಾಣಂತಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ.’

ತಾರು ನೋಡಿ ಸಂತಸಗೊಂಡ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನು-ಮಗು ಬಾಣಂತಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು ” ಎಂದು.

ಜಾನಕಿ ಖಿನ್ನಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ಏಕೆ ಜಾನಕಿ ಹೀಗಿದ್ದೀ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

“ ಶಾರದನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಜನಾಬ್ಬಾರಿ ಹೊರೆಸಿದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ವ್ಯಸನವಾಯಿತು.-ನಾವು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.”

“ ಶಾರದನ ಧೈರ್ಯ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದು-ಮಾವಿನ ಗಿಡವಲ್ಲಿ ಬೇವು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜ.”

“ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಬಿಡತ್ತೆ.”

“ ಯಾರ ವಿಷಯ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀ ?”

“ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನ ವಿಷಯ.”

“ ಶಾನುನದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿಲುಬು ಸ್ವಭಾವ-ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ದುರ್ಗುಣವೂ ಅವನಲ್ಲ.”

“ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಆಳುವುದು ದುರ್ಗುಣವೋ ಸದ್ಗುಣವೋ ?”

“ ಈ ಸಾರೆ ಅವನು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿ-ಹಂಟರ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಸದ್ಯ ಸುಮ್ಮನಿರಿ ದಮ್ಮಯ್ಯ-ಇದು ನಮಗೂ ನುಂಗಲಾಗದ ತುತ್ತ.

ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಾತಿಗೆ ನಾವು ಬಾಯಿ ಹಾಕುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ-ಬಾಯಿ ಹಾಕದಿದ್ದರೆ ಆ ಹುಡುಗಿ ಅನ್ನ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುತ್ತದೆ. ನಾನೇ ನಯವಾಗಿ ಶಾಮನೆಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಅದಕ್ಕೂ ಬಾಗ ದಿದ್ದರೆ, ನೀವು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಂತೆ !”

“ ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ನಕ್ಷತ್ರ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಜಾನಕಿ.”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಬೆಂಗಳೂರು - ನೋಲೂರು-ಶಿವಮೊಗ್ಗ - ಹು ಬ್ಬ ಲ್ಲಿ-ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ.”

“ ಮತ್ತೆ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಪರೇ ?”

“ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ ಆಗಿ ನನ್ನ ಪೋಸ್ಟ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರಂತೆ ! ಸುಬ್ಬರಾಯಪ್ಪನವರು ರಿಟೈರ್ ಅದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ-ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ.”

“ ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೂ ಸರವಾಗಿಲ್ಲ-ಜೋಳದ ಭಕ್ತಿ ಅಭ್ಯಾಸ ವಾಗಿದೆ ”

ಎಂದು ಜಾನಕಿ ನಕ್ಕಳು.

“ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು-ನನ್ನ ವೇದಾಂತ ಪಾಠ ಅಪೂರ್ಣ ನಾಯಿತು.”

“ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸಂಡಿತರು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು.”

“ ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಸಂಡಿತರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ತರೋಣ.”

“ ಹೋದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಮೈಸೂರು ವೀಳಿಯದೆಲೆಯೇ ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೇ-ಸಿಕ್ಕಿದುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

“ ಅದೂ ಸರಿಯೆನ್ನು ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ತಲೆದೂಗಿದ.

ಅದೇ ತಿಂಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಾರ್ಜ್ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಪೂಜಾ, ಸಾರಾಯಣಪ್ರಿಯನಾದ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಪೋಲೀಸ್ ಖಾತೆಯವರು ಮುಸಿಮುಸಿ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಆಡಳಿತಕ,ನುಡ ಸರಿಚಯ ಅವರಿಗಾದ ಮೇಲೆ ನಗೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಶಲ್ಪುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ 'ಕ್ಯಾಂಪ್' ಮಾಡಿದ್ದ ಡಿ. ಐ. ಜಿ ಥಾಂಸನ್ ಸಾಹೇಬರು, ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಂಗಲೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ ಮೇಲೆ,

“ ಸ್ವಲ್ಪ ಡ್ರಿಂಕ್ (Drink) ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೇ ? ” ಎಂದರು.

ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ಸಾರ್-ನಾನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತೇನೆ.”

“ ನೀವು ಡ್ರಿಂಕ್ಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ - ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆ ”

ಸಾಹೇಬರ ಬೆಪ್ರಾಸಿ ಡ್ರಿಂಕ್ಸ್, ಗ್ಲಾಸ್, ನೋಡಾ ತಂದಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಗ್ಲಾಸ್ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ.

“ ಹಾಕು ಜಾನ್ ”

ಎಂದು ಸಾಹೇಬರು ಸೂಚನೆಯಿತ್ತರು.

ಜಾನ್, ಕೈಗಿತ್ತ ಗ್ಲಾಸನ್ನು ಬರಿದು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಾಹೇಬರು,

“ ಡ್ರಿಂಕ್ಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಏಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರಿ ಮಿ. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ”

ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ ನಿಜ ಹೇಳಲೇ ಸಾರ್.”

“ ಹೇಳಿ-I appreciate Candour ! ”

“ ನಮಗೆ ಬರುವ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಚಟ ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಂದವರಿಗೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.-ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲಂಚ ಹೊಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.-ಪಾವ ಜಡೆಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಹಣೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಹವ್ಯಾಸವೇ ಬೇಡ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆ.”

ಮೈಲಾರಯ್ಯನ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ ಥಾಂಸನ್ ಸಾಹೇಬರು,

“ You are a fine officer and a fine man, Mr. Mylraiah.”

“ It is very kind of you to say so Sir.”

“ ಮೊನ್ನೆ ಆಫೀಸರ್ಸ್ ಮೀಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ (Officers meeting) ಒಂದು ವಿಷಯ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾನಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ ಲವ್ವಣೆಯಾಗಲಿ.”

“ ನೈಟ್ಸ್‌ಗಲಿಂದ ಕೆಲವು ಆಫೀಸರುಗಳನ್ನು ನೆಂಟ್ರಲ್ ಪೊಲೀಸ್ ಫೋರ್ಸ್‌ಗೆ (Central Police Force) ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ. ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ನಮಗೆ ಆರ್ಟರ್ ಬಂದಿದೆ-ನೀವು ಒಪ್ಪುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ ನನಗೆ ಈಗ ಏನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಸಾರ್.”

“ ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅನೇಕ್ಷೆ ಏಕೆನ್ನುವಿರೋ? - ನಾವು ಆರಿಸಿ ಕಳಿಸಿ ವ ಆಫೀಸರ್ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಿ, ನೀತಿವಂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂಧಿಂಧವರನ್ನು ಕಳಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಡಿವಾರ್ಟ್ ಮೆಂಟಿಗೇ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ.-ಇದು ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧವಟ್ಟ ವಿಷಯ- ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಇದರಿಂದ ಲಾಭವಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ವೇಸ್ಟೇಲ್ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ಸ್ (Prospects) ಕುಂಬ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ.”

“ ತಾವು ಹೋಗು ಅಂದರೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್. ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿವಿಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಭರವಸೆ ಕೊಡಬಲ್ಲೆ.”

“Very good Mr. Mylarajah. You have made me very happy”

ಎಂದು ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದರು.

೩೨೩

ಸುಭದ್ರಾ ಬಾಣಂತನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ಶಾಮ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ.

ಅವಳು ಬಂದ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ, ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಾ,

“ನಾನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಜಾಸ್ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ ಸುಭದ್ರಾ.”

“ಪುನಃ ಏತಕ್ಕೆ ಆ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಿರಿ. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆದು ವ್ಯಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ವ್ಯಾಜ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನೀನೇ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೀ.”

“.....”

“ಮನೆ ಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ.”

“ಮನೆ....ಕೊಳ್ಳುವುದು....!”

“ಶಂಕರಪುರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವನು ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಕುದುರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮನೆ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಅಚ್ಚುಗಟ್ಟಾಗಿದೆ-ಕಾಂಪೌಂಡು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ.”

“ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುವುದು?”

“ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಐದು ಸಾವಿರ ಇದೆ. ಅಣ್ಣನಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ-”

“ಅಲ್ಲಿಗೂ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಕಡಿಮೆ ಬಿಳುತ್ತದಲ್ಲಾ!”

“ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬರೆದು ನೀನು ಮೂರು ಸಾವಿರ ತರಿಸಬೇಕು.”

“ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಿ-ಈಗೀಗ ಅವನು ಚೇತರಿಸಿ

ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನ ಬಾಣಂತನಕ್ಕೆ ನಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.”

“ಯಾರ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಖರ್ಚುಮಾಡಿದ.”

“ಅವನಿಂದ ಉಪಕಾರ ಪಡೆದು ನಾವು ಸಣ್ಣ ಮಾತು ಆಡಬಾರದು ”

“ ಸಣ್ಣ ಮಾತೋ, ದೊಡ್ಡ ಮಾತೋ-ನನಗೆ ಹಣಬೇಕು. ಅದನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಡುವುದು ನಿನ್ನ ಭಾರ. ಇವತ್ತೇ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಾನು ಕಲ್ಪುಗಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ--”

“ ರಂಗಣ್ಣ ನಿಮಗೆ ಅವರಿಚಿತನಲ್ಲವಲ್ಲ-ನೀವೇ ಬರೆದು ಕೇಳಿ.”

“ ನೀನು ಬರೆಯಲ್ಲ.”

“ ಖಂಡಿತ ಬರೆಯಲ್ಲ !”

“ ಆದೂ ಆಗಲಿ-ನಾನೇ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಹಣ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೀನು ಸೋಲೂರಿಗೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ಏನೇನು ಆಗಬೇಕೋ ಎಲ್ಲಾ ಆಗಲಿ ”

ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ನುಡಿದಳು.

ಶಾಮ ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಮನೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಹಣ ಕಳಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದ.

ರಂಗಣ್ಣನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದ ಸುಭದ್ರಾ ಪುನರಾಲೋಚಿಸಿ,

“ ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನರಿತೂ ಈ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಹಣ ಕೇಳಕೂಡದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅವರು ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದ ಹಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಸೋಲೂರಿಗೇ ಕಳಿಸಬಿಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀನು ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಕಳಿಸು.

ಚಿ. ಸೌ. ಶಾರದಾ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಪುರಸತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನೊಂದಿಗಿರಲಿ.

ಇಂತು ನಿನ್ನ ಸೋದರಿ-ಸುಭದ್ರಾ.”

ಎರಡು ಕಾಗದಗಳೂ ಒಂದೇ ದಿನ ರಂಗಣ್ಣನ ಕೈಸೇರಿದವು.

ಅವುಗಳನ್ನೋದಿಕೊಂಡು, ಶಾರದೆಯ ಕೈಗಿತ್ತ.

೨೬

ಶಾಮನ ಕಾಗದ ಒಡೆದು ನೋಡಿಕೊಂಡ ವೈಲಾರಯ್ಯ,

“ಜಾನಕೀ” ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ಜಾನಕಮ್ಮ ಬಂದು ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲು,

“ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವುತ್ರ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ”

“ಸುಭದ್ರಾ, ವಾಕ್ಯಳು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರಂತೆಯೇ?”

“ಆ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಇನ್ನೇನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.”

“ಮನೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನಂತೆ! ಮೂರು ಸಾವಿರ ಬೇಕಂತೆ!”

“ಮೂರು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಮನೆ ಬರತ್ತೆ.”

“ಮನೆ ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದೋ ಹನ್ನೆರಡೋ ಆಗುತ್ತದಂತೆ-ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೋಟಾ (quota) ಮೂರು ಸಾವಿರ.”

“ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?”

“ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬರೆದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಇವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಣ ಹಿಂಡುವ ಆಕಳುಗಳು.”

“ನೀವಂತೂ ಮನೆ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ-ರಾಮನಾದರೂ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿ.”

“ಸರಿ-ಅಷ್ಟು ಹಣ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ?”

“ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಎಷ್ಟಿದೆ?”

“ಒಂದು, ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ಇರಬಹುದು.”

“ಉಳಿದದ್ದು ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

“ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು.”

“ಇದೆ-ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

“ಮನೆ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೇನು ಅವಸರ ಹೇಳು-ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡರಾಗದೇ?”

“ ಶಾಮನಿಗೂ ಸುಭದ್ರನಿಗೂ ಹೇಗಿದೆ ನೀವು ಬಲ್ಲಿರಿ-ಮನೆ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಕ್ಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಹುರಿದು ಮುಕ್ಕಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.”

“ ಒಳ್ಳೆಯ ತಮ್ಮ ಗಂಟುಬಿದ್ದ ”

ಎಂದು ಬೇಸರಪಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮೈಲಾರಯ್ಯ,

“ ನೀನು ಒಡವೆ ಮಾರಬೇಡ. ಹೇಗಾದರೂ ನಾನು ಹಣ ಜತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿತ್ತ.

ಹಣ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಾಮನ ಕೈನೇರಿತು.

ಶಾರದೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯ ಕೈಗೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದಳು.

ಮನೆಯ ಮಾಲಿಕನಿಗೆ ಹಣ ಪಾವತಿ ಮಾಡಿ, ಮನೆಯನ್ನು ಶಾಮನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮನೆಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದ.

ಶಾಮನ ಮನೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾಲಿ ಸೈಟೂ (site) ಉಳಿದಿತ್ತು.

ಮನೆಯ ತರಕಾರಿ ಖರ್ಚು ಮಿಗಿಲಲು ನಿರ್ಜಯಿಸಿದ ಶಾಮನ ತರಕಾರಿ ತೋಟ ಬೆಳೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದ.

ತರಕಾರಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಭಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೇದಿ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸವೂ ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ಗಂಟುಬಿತ್ತು. ಮನೂ ತಾಯಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಬದನೆಯಕಾಯಿ, ದಂಟಿನ ಸೊಪ್ಪು, ಮೆಂತ್ಯದ ಸೊಪ್ಪು, ಹುರುಳಿ ಕಾಯಿ ಗಿಡಗಳು ಮೊಳೆತವು.

ಒಂದು ದಿನ ಯಾರೋ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು, ಕದ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮರೆತರು.

ಪುಂಡು ದನವೊಂದು ಒಳನುಗ್ಗಿ ಶಾಮನ ತೋಟವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಶಾಮನ ತೋಟಕ್ಕೊದಗಿದ್ದ ಅವಸ್ಥೆ ಕಂಡು ರೋಷ ಕಷಾಯಿತನಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ವಾಚಾಮಗೋಚರ ಬಯ್ಯಲಾರಂಭಿಸಿದ.

“ ಯಾರೋ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಹೋದರೆ ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ-” ಎಂದಳು.

“ ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನುವ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ವಾದಿಸುವೆಯಾ ”

ಎಂದು ಶಾಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದ.
ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದ ಮನುವಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಏಟು
ಗಳು ಬಿದ್ದವು.

ಮನು ಚೀರಲಾರಂಭಿಸಲು ಜಗನ್ನಾಥ, ವನಮಾಲಿ ಶ್ರುತಿಸೇರಿಸಿದರು.
ಬೇಸರಗೊಂಡ ಶಾಮ,

“ ಇದೇನು ಹಾಳು ಮನೆಯೋ-ಶನಿಗಳು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಬಡಿದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ”

ಎಂದು ಬಯ್ಯುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋದ.

ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಮನೂ,

“ ಅಳಬೇಡಮ್ಮ-ಅಣ್ಣ ನಿನ್ನ ಎಷ್ಟು ಹೊಡೆದನಮ್ಮ ” ಎಂದಳು.

ಸುಭದ್ರಾ ಮನುವನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ,

“ ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹುಟ್ಟಿದಿರಿ-ದೇವರು ಕಣ್ಣು
ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿ ನನಗೂ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಾವನ್ನಾದರೂ ಕರುಣಿಸಬಾರದೇ ? ”

“ ಹಾಗನ್ನ ಬೇಡಮ್ಮ-ಹಾಗನ್ನ ಬೇಡ. ”

“ ಮನೂ-ಏನೇ ಆಗಲಿ-ನಿನಗೆ ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣ
ಒಪ್ಪಲಿ ಒಪ್ಪದಿರಲಿ-ಜಿನ್ನಾಗಿ ಓದಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಅನ್ನ ನೀನು ಸಂಪಾ
ದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ.-ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಅನ್ನ ಹಾಕುತ್ತೀವೆಂದು ಇವರು ನಮ್ಮನ್ನು
ಇಷ್ಟು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಕೇ ? ನಾನು ದುಡಿದು, ಸಂವಾದಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಾಕು
ತ್ತೇನೆ-ಓದಿಸುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ನುಡಿದಳು.

೨೨

ಒಂದು ದಿನ ಪಾಲೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ, ನಾಣಗಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಶಾಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಸುಭದ್ರಾ, ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಮನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

“ ನಿಮ್ಮಮ್ಮ ಎಲ್ಲೆ ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮನೂ ತಡವರಿಸಿ, ತಡವರಿಸಿ,

“ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ” ಎಂದಳು.

“ ಪಾಠ ! ಯಾವ ಪಾಠ.”

“ ಸವಕಾಜ.... ”

“ ಯಾವಾಗಿನಿಂದ ? ”

“ ಅವತ್ತಿಂದ.”

“ ನಂಗೇಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.”

“ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ-ಹೀನ ಮುಂಡೇದೇ-ಮನೆಮಲ್ಲಿ ಸೀ ಪೆಲ್ಲ ರೂ ಒಂದು-
ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಒಂದು ”

ಎಂದು ರೇಗಿ ಮನುವಿನ ಕನಾಳಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಎಟು ಬಿಗಿದ.

ಮನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

“ ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ- ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚದಿದ್ದರೆ ಕೊಂದುಬಿಡ್ತೀನಿ ನೋಡು ”

ಎಂದು ಬದಲಿಸಿದ.

ದುಃಖ, ಭಯದಿಂದ ಮನು, ವಸನಾಲಿಯನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು.

ಸುಭದ್ರಾ ಮನೆಗೆ ಬರಲು, ಹೌತಾರಿ ಹೋದ ಮನೂ ತಾಯಿಯನ್ನಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು,

“ ಅಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದಾನಮ್ಮ-ಎಲ್ಲಿ ಎ-ದು ಕೇಳಿವ-ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದ್ದಾಳೆ ಎಂದೆ-ಹಿದಿದುಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೋಡಿದೆ ”

ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಶಾಮ, ಸುಭದ್ರ ಬಂದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ,

“ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತೇನೋ ?”

ಎಂದು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನುಡಿದ

“ ಮನುವನ್ನೇಕೆ ನೀವು ಹೋಡಿದದ್ದು ?”

“ ನನ್ನಿಷ್ಟ-ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಯಾರು ?”

“ ನಾನು ಮನುವಿನ ತಾಯಿ.”

“ ನಾನು ಮನುವಿನ ತಂದೆ.”

“ ತಂದೆ ! ಇದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ತಂದೆಯೇ ಇರಬೇಕು ”

“ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಶನಿ ಕಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ- ನಾಲಗೆ ಉದ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀ ”

“ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ನೀವು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿ....”

“ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀ ?”

“ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀನೋ....”

ಅವಳ ನುಡಿದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಶಾಮ ಅವಾರ್ತದ. ಕೈತ್ತಿಬಿ ತೀರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲವಾಯಿತು.

“ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಾಜ ನೇರಿದೆ.”

“ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ ನನ್ನನ್ನು.”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಏಕೆ ? ಈ ಮನೆಗೆ ನಾನು ಯಜಮಾನ.”

“ ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನಿಕೆಯೆಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಿತು.”

“ ನೀನು ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಹರಟಿದರೆ ಒದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.”

“ ಗೊಡ್ಡು ಬಿದರಿಕೆ ಹಾಕುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿ.”

“ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅವಮಾನ ಮಾಡುವೆಯಾ ?”

“ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ !-ನನ್ನ ತಮ್ಮ, ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ನಾನು ಒಡವೆ ಮಾರಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾವಿರದೈನೂರು ಇಲ್ಲಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ.”

“ ಎಂದೋ ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒದೆ ತಂದು ಸಾಯುತ್ತೀ ನೋಡು.”

“ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿ.”

“ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಕೂಡದು.”

“ ನಾನು ಹೋಗೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ”

“ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಕಂಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಕೂಡ ದೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ ತಿಳಿಸಿ-ಆವರಿಗೊಮ್ಮೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಿ-ನಿಮ್ಮ ಗತಿಯೇನಾಗತ್ತೋ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.”

“ ಆವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದೀರಾ ?”

“ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ-ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.”

“ ನಿಜಸ್ಥಿತಿ-ಧರ್ಮದೇವತೆ ನೀನು !”

“ ಧರ್ಮದೇವತೆ ಯಾರು, ಯಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಆರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಿಮಗಿದೆಯೇ ?”

“ ನಿನಗೆ ಗ್ರಹಚಾರ ಒಕ್ಕರಿಸಿದಂತಿದೆ-ಒದೆ ಬಿದ್ದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಪಿತ್ತ ಇಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ”

“

“ ಸಮಾಜಕ್ಕೇ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯೋ-ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಗಾದರೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀಯೋ ?”

ಸುಭದ್ರೆಯ ದುಃಖದ ಕಟ್ಟಿ ಒಡೆಯಿತು.

ಆವಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋಧಿಸುತ್ತಾ,

“ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಾಡಿಧರೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಳು ಸುರಿಯು ತ್ತದೆ. ನೀವು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ನರಕಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಾತು ಆಡುವಿರಾ-ನೀವು ಮನುಷ್ಯರೇ-ವಿಶ್ವಾಸ, ಕರುಣೆ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನಾದರೂ ಬಲ್ಲಿರಾ-ಛೂ-ನಿಮ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ....”

ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದರಿತ ಶಾಮು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಗೆ ಜಾರಿದ.

೨೮

ಆರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಥಾಂಪ್ಸನ್ ಸಾಹೇಬರು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪೋಲೀಸ್ ಫೋರ್ಸಿಗೆ ಮೈಲಾರಯ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು.

ಮೈಲಾರಯ್ಯ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಆ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿ,

“ ನೀನೂ, ಸುಭದ್ರಾ, ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆವೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಈಗಲೇ ಹೊರಟುಬಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇದ್ದಂತಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಮನಿಯವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಊರು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.”

ಜಾನಕಮ್ಮನೂ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿ ಬರೆದು, ‘ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬನ್ನಿ ’ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಶಾಮ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ರೂಮಿನ ಜತೆಗೆ ಒಂದು ಅಡಿಗೈರು ಮನೆ, ಸ್ನಾನದ ಮನೆ ನೇರಿಸಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇಪ್ಪತ್ತು, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಡಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಶಾಮ, ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಣ್ಣನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಎರಡು, ಮೂರು ಸಾವಿರ ಗಿಟ್ಟಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದ

ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೊರಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು.

ವಿಳಂಬ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ-ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಬಿಟ್ಟು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವವನಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿದ್ದ ಶಾಮ, ತಾಂಬೂಲ ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ,

“ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲು ” ಎಂದ.

“ ಏನು ? ”

“ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ-ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳು ಅವನು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ.”

“ ಒಹಳ ಸಂತೋಷ.”

“ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಬಿಡುವ ಮುನ್ನ ನೀನೂ, ನಾನೂ, ಮಕ್ಕಳೂ ಬರಬೇಕೆಂದು, ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನಾಳೆಯಿಂದ ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನೆ.”

“

“ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ-ಏನಾದರೂ ಹೇಳು.”

“ ಏನು ಹೇಳಬೇಕು.”

“ ನೀನು ಬರುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ”

“ ಇಲ್ಲ-ನಾನು ಮಕ್ಕಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೋಗಿ ಬರಬಹುದು.”

“ ಅತ್ತಿಗೆಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಲು ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲವೇ ? ”

“ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.”

“ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗಿದೆ ? ”

“ ಚರ್ಚೆ-ಬೇಕಿಲ್ಲ.”

“ ನೀನು ಬಂದರೆ ನನಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆ ಉಪಕಾರವೇ ? ”

“ ಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಒಂದು ಭಾಗ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಣ ಬೇಕು-ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ-ನೀನು ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಸುಸೂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ನೀವುಂಟು-ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯುಂಟು-ನನಗೆ ಯಾವದೂ ಹೇಳಬೇಡಿ ”

ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

‘ ಒಳ್ಳೆಯ ಶನಿ ಗಂಟುಬಿತ್ತು ’

ಎಂದು ಬೈದುಕೊಂಡು ಶಾಮ ಶಾಲಾಭಿಮುಖನಾದ.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ ಶಾಮ, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಗಂಡ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಸುಭದ್ರಾ ಸೋಲೂರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ರಂಗಣ್ಣನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ಅಕ್ಕನ ದುಃಖೋದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಂಗಣ್ಣ ವಿಷಣ್ಣವದನನಾಗಿ,
“ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸುಭದ್ರಾ ?”

“ ಅವರು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ನೀನು ಬಂದು ಏನಾದರೊಂದು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿಬಿಡು.”

“ ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಾಯಿ ಹಾಕುವುದು ನ್ಯಾಯ ವಲ್ಲವು.”

“ ಇನ್ನು ನಾನು ಅವರ ಜತೆ ಬಾಕ್ಸೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ”

“ ಬೇರೆ ಇರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯಾ ?”

“ ಹೂ.”

“ ಶಾಮ ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆಯೇ ?”

“ ಅವರು ಒಪ್ಪಿದರೆಷ್ಟು-ಬಿಟ್ಟರೆಷ್ಟು ?”

“ ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಸುಭದ್ರಾ-ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳು ನೀನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ”

“ ನಾಲ್ಕು ಮನೆ ಮುಸರೆ ತಿಕ್ಕಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತೇನೆ-ಅವರ ಕೈಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ.”

“ ದುಡುಕಬಾರದು ಸುಭದ್ರಾ-ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೋ. ಶಾಮನೇ ದಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.”

“ ಅವರು ದಾರಿಗೆ ಬಂದರೂ ನನಗೆ ಅವರ ಸಹವಾಸ ಬೇಡಾಪ್ಪ.- ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನನಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಐವತ್ತೋ ಅರವತ್ತೋ ಸಂಬಳ ಬರುತ್ತದೆ-ನಾನು ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.”

“ ಜನ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾರೆ.”

“ ನಕ್ಕರೆ ನಗಲಿ-”

“ ಈಗ ಶಾಮ ಹೇಗೂ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಮೈಲಾರಯ್ಯ ನವರಿಗೂ, ಜಾನಕಮ್ಮನವರಿಗೂ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೇ ?”

“ ಅವರು ಏನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ರಂಗಣ್ಣ-ಮೈಲಾರಯ್ಯನವರು,

ಜಾನಕಮ್ಮ ಇವರ ಅಲ್ಪತನ, ಜೀನತನ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಬೇವಿನ ಗಿಡದ ಪಾತಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ನೀರು ಎರೆದರೂ, ಬೇವಿನಕಾಯಿಯೇ ಬಿಡುವುದು.”

“ ಇನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು ಸುಭದ್ರಾ-ದುದುಕಬೇಡ ”

ಎಂದು ರಂಗಣ್ಣ ಸೂಚಿಸಿದ

ಶಾಮ ಒಬ್ಬನೇ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಜಾನಕಮ್ಮ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾದಳು.

“ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ-ಸುಭದ್ರಾ ಹೊರಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ ”

ಎಂದು ಶಾಮ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ.

ಒಂದು ವಾರ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆದು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ನೋಟಗಳನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿದ ಶಾಮ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿ, ಮನೆ ವಿತ್ತರಿಸುವ ವಿಷಯ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ.

“ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದುಡ್ಡು ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ಶಾಮ ಈಗ ನಾನು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಬಿಡಬೇಕು-ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಡ್ಯಾಟಿ ಸೇರಬೇಕು. ನನಗೇ ಸಾವಿರಾರು ರೂವಾಯಿ ಖರ್ಚಿದೆ -ಐದಾರು ತಿಂಗಳಾಗಲಿ ನೋಡೋಣ-ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಶೇಖರಿಸಿ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ”

ಎಂದು ಮೈಲಾರಯ್ಯ ಹೇಳಲು ಅಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶಾಮ,

‘ ಸುಭದ್ರೆ ಕೈಕೊಟ್ಟಳು-ಅವಳು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಅತ್ತಿಗೆ ಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಹಣ ದೊರಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ’

ಎಂದುಕೊಂಡು, ಸುಭದ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾದ.

೨೯

ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ ಸುಭದ್ರಾ, ಗಂಡ ಹಿಂದಿರುಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಹನುಮಂತಪುರದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದಳು

ಶಾಮ ' ದೂರ್ವಾಸಾವತಾರ ' ತಾಳಿಯೇ ಊರಿಗೆ ಬಂದ.

ಸುಭದ್ರಾ ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ ಶಾಮ, ಕೆರಳಿ,

“ ನನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸುವಷ್ಟು ನಿನಗೆ ತಾಳಿಕೆಯಿಲ್ಲವೇ ?” ಎಂದ.

“ ವಿಷಯ ಇದ್ದರಲ್ಲವೇ ಮಾತಾಡುವುದು.”

“ ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ನೀನು ಹೀಗೇ ಇರತಕ್ಕವಳು....”

“ ಹೇಗೆ ?”

“ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಹಾಗೆ !”

“ ರಾಕ್ಷಸಾಂಶ ಯಾರಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ.”

“ ನೀನು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಬರದಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು.”

“ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ.”

“ ನಾನು ಮನೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಬಾಡಿಗೆ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೇ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ ?”

ತಿರಸ್ಕಾರವಿಂದ ನಕ್ಕ ಸುಭದ್ರಾ,

“ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು !-ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಯಾವಾಗನಿಂದ ಯೋಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದೀರಿ ?”

“ ನೀನು ಹೀಗಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಸುಭದ್ರಾ.”

“ ನನ್ನ ನಡತೆಯಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಾಲ ಹೋಯಿತು.”

“ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯಾ ?”

“ ಭಗವಂತನನ್ನು !”

“ ಭಗವಂತನನ್ನು !!”

“ ನಿಮ್ಮ ಕುಹಕ-ಕೊಂಕು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ !”

“ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿನಿದೆ-ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು ”

“ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ-ನಿಮ್ಮ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.”

“ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ”

“ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಮಗೇನಾಗಬೇಕು-ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರುತ್ತೇನೆ-ಏನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಶಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಏಟು ಬಿಗಿಯಲು, ಅವಳು ಕೆಳಗೆ ಕುಕ್ಕಿರಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಮುಖಭಾವ, ಉದ್ದೇಗದುಃಖರಹಿತವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಶಾಮ, ಅವಳನ್ನು ಒದ್ದು,

“ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗು ”

ಎಂದು ಶಸಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಸುಭದ್ರಾ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಎಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತನಾಗಿದ್ದ ಶಾಮ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಮನೆಗೆ ಬೀಗ ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಶಾಮ, ಹೊರಗಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕಾಲ ದೂಡಲಾರಂಭಿಸಿದ.

ಗಂಟಿ ಏಳಾಯಿತು,

ಎಂಟಾಯಿತು.

ಸುಭದ್ರಾ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ.

ರೋಷಕವಾಯಿತನಾದ ಶಾಮ, ಒಂದು ಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬೀಗ ಮುರಿದು ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ.

ಸುಭದ್ರೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಕಾಣಬರದಿರಲು,

‘ ಹಾಳಾಗಿಯೇ ಹೋದಳೋ ಇವಳು.

‘ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ?’

ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತ.

ಒಂಭತ್ತಾಯಿತು.

ಹತ್ತಾಯಿತು.

ಸುಭದ್ರಾ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ.

‘ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ-ಸೋಲೂರಿಗೆ ತಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು ’

ಎಂದುಕೊಂಡು, ತಾನೇ ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಮಲಗಿದ. ಬೆಳಗಾಯಿತು.

ರಾನುನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಳವಳವಾಯಿತು.

ಶಾಲೆಗೆ ರಜಾ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿ ನೋಲೂರು ಬಸ್ ಹತ್ತಿದ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದಿಳಿದ ಶಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗಣ್ಣ ಶಾರದಾ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾದರು.

“ ಸುಭದ್ರಾ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಯೇ ರಂಗಣ್ಣ.”

“ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ !”

“ ನಿನ್ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನನಗೂ ಅವಳಿಗೂ ಜಗಳವಾಯಿತು-ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ಬರುವಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬೀಗಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಾದು ನೋಡಿದೆ-ಅವಳು ಬರಲಿಲ್ಲ-ಬೀಗ ಒಡೆದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅವಳ ಬಟ್ಟೆ, ಮಕ್ಕಳ ಬಟ್ಟೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ-ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕೊಂಡು ಬಂದೆ.”

ಶಾರದಾ ಅಳಲುಸಕ್ತಮಿಸಿದಳು.

“ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬಾರದಿತ್ತು ಶಾಮೂ.”

“ ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ.”

“ ನೀನು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ-ನೀನು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಸುಭದ್ರಾ ನನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದಳು-ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದಳು-ನಾನು ಬೇಡವೆಂದೆ-ಕೊನೆಗೂ ಆಗಬಾರದು ಅಗಿ ಹೋಯಿತು.”

“ ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ರಂಗಣ್ಣ ?”

“ ಏನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ನನ್ನ ಜತೆ ಬರುವೆಯಾ ?”

“ ಏಕೆ ?”

“ ಅವಳು ಎಲ್ಲಿಯಾದ್ದೋ ಹುಡುಕೋಣ.”

“ ಹುಡುಕಿ....”

“ ಅವಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ.”

“ ಅವಳು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಬೇಕಲ್ಲ !”

“ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ನೀನು ಹೇಳಿದರೂ....”

“ ಯಾರೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅವಳು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ-ಅವಳು ರೋಸಿಹೋಗಿ
ದ್ದಾಳೆ.”

“ ಅವಳೆಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ ಪತ್ತೆ ಮಾಡೋಣ ನಡೀ.”

ಅರೆಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಂಗಣ್ಣ ಅವನ ಜತೆ ಹೊರಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

೪೦

ಬಸ್ಸಿನಿಂದಿಳಿದ ಶಾಮು, ಒಂದು ಗಾಡಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಂಗಣ್ಣ ನೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಂದ.

ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆಯರಾದ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಳು,

“ ಇಬ್ಬರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಬೇಕಂತ ಬಂದವ್ರವ್ವಾ ”

ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ಅಧ್ಯಕ್ಷೆಯರು,

“ ಒಳಗೆ ಬರಮಾಡವ್ವಾ ” ಎಂದರು.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ಅಪರಿಚಿತಸ್ಥರನ್ನು ನೋಡಿದ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು,

“ ಏನು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ? ”

ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸುಭದ್ರಮ್ಮನವರನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ ನೀವು ಯಾರು ? ”

“ ನಾನು ಅವರ ತಮ್ಮ ರಂಗಣ್ಣ ; ಇವರು ಸುಭದ್ರಮ್ಮನವರ ಯಜಮಾನರು ಶಾಮುರಾಯರು.”

ಶಾಮನನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ,

“ ನೀವೇನೋ ಸುಭದ್ರಮ್ಮನ ಯಜಮಾನರು ! ”

ಎಂದರು.

ಅನಾಕ್ಕಾದ ಶಾಮು ಕತ್ತು ತಗ್ಗಿಸಿದ.

“ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕೇಳಿ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗಿದೆ—ಕೋಪವೂ ಬಂದಿದೆ ಶಾಮುರಾವ್. ಸುಭದ್ರಮ್ಮ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀ-ಆಕೆಯ ಜತೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದವರು ನೀವು ಎಂಥವರೀ.”

“ ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಯಾವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ ತಾಯಿ.”

“ ಸಾಕು ನಾನು ನಿನ್ನೀ ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಲೆ. ಹೋಗಲಿ-ನಿಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನನಗೇನಾಗಬೇಕು.”

“ ಅವಳ ಅಡ್ರೆಸ್ ದೇವರಿಗಿತ್ತು ತಾಯಿ.”

“ ಏಕೆ ?”

“

“ ನೀವು ಪುನಃ ಸುಭದ್ರಾಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಹೊಸದು ಬಡಿದರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೋಲೀಸಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಡೋವರ್ (handover) ಮಾಡಬಿಡುತ್ತೇನೆ.”

“ ಆತಾತುಮು? ಸುಭದ್ರಾವಂತೆ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ತಾಯಿ-ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಅವಳ ಅಡ್ರೆಸ್ ಕೊಡಿ ”

ಎಂದು ರಂಗಣ್ಣ ಸ್ಪ್ರಾಫಿಸಿದ.

“ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಡ್ರೆಸ್ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ರಂಗಣ್ಣನವರೇ-ವಿನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ನೀವು ನನಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ ಆಗಲಿ ತಾಯಿ ”

ಎಂದು ರಂಗಣ್ಣ ಅಡ್ರೆಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ.

ಇಬ್ಬರೂ ನೇರವಾಗಿ ‘ ಹನುಮಂತಪುರ ’ಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಸುಭದ್ರೆಯ ಮನೆ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲು ಒಳಗೆ ಬಂದ ತಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ.

“ ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ರಂಗಣ್ಣ ”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತಮ್ಮ.”

“ ನನ್ನ ಮನೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.”

“ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ-ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಅಡ್ರೆಸ್ ಕೊಟ್ಟರು.-ಶಾಮನೂ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ!”

“ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಲಸ ?”

“ ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ ಸುಭದ್ರಾ. ಶಾಮನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡು.”

“ ಅವರು ನಡೆಮುಡಿ ಹಾಸಿದರೂ ನಾನು ಪುನಃ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಖಾಳೈ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ರಂಗಣ್ಣ.”

“ ಇರಲಿ ”

ಎಂದು ರಂಗಣ್ಣ ಶಾಮನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದ.

ಶಾಮನ ಮುಖ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಓಡಿಹೋಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡವು.

“ ನೋಡಿದೆಯಾ ರಂಗಣ್ಣ ”

ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾ ಕೇಳಿದಳು.

“ ಕೆಟ್ಟಕಾಲ-ಕೆಟ್ಟ ಘಳಿಗೆ ! ಕೆಳೆ ದದ್ದು ಹೋಗಲಿ-ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ- ನೀನು....”

“ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ”

“ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು ”

“ ಅದೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಡ.-ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯಾದರೂ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನ ಬದುಕಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ಈಗಲೇ ಸಾಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

“ ಶಾಮನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ.”

“ ಇವರಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇ ?-ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಲು ಅಳುವ ಈ ಕಲ್ಲೆದೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇ ?”

“ ನಾನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ ಸುಭದ್ರಾ-ನೀನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದೀ ?”

“ ನಾನೇನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.”

“ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ-ನಿಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ನೀವು ಸುಖವಾಗಿರಿ. ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಬದುಕಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡಿ. ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀವು ಕಿರೀಟ ಹೊರಿಸಿದರೂ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜತೆ ಬಾಳೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.”

“ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇನು ಮಾಡುತ್ತೀ ?”

“ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಸುಕಿ ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ.”

“ ಮನೂ-ವನಮಾಲಿಯರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು....”

“ ಅವರು ಬೀದಿ ಬಸವಿಯರಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ-ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.”

“ ಕೇಳಿದೆಯಾ ರಂಗಣ್ಣ.”

ಆಗ್ರಹಗೊಂಡಿದ್ದ ರಂಗಣ್ಣ,

“ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಸುಭದ್ರಾ.”

“ ನಾನು ಯಾರ ಮಾತೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ರಂಗಣ್ಣ.”

“ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಹಟವೇ ಹೆಚ್ಚು.”

“ಹೌದು.”

“ತಮ್ಮನನ್ನೂ ದೂರ ಮಾಡಲು ನೀನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೀ!”

“ಈ ಗಂಡ-ಯಮಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಬಾಳು ಎಂದು ಹೇಳುವ ತಮ್ಮನೂ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.”

“ಹಟ ಮಾಡಬೇಡ-ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳು.”

“ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ನಾನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಸಲ ಹೇಳಲಿ.”

ಕಿಡಿ ಕಾಡುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತ ಶಾಮು,

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ರಂಗಣ್ಣ-ಇವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ಆಗ ಬೇಕಾದುದೇನು? ಅನಿಷ್ಟ....ಯಾರನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಕೋ ಏನೋ?” ಎಂದ.

ಆರೆಗಾಯಗೊಂಡ ವ್ಯಾಘ್ರದಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಶಾಮನ ಕೋಟಿನ ಕಾಲರ್ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ರಂಗಣ್ಣ,

“ಸುಭದ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು ಆಡಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲು ಉದು ರಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅಯೋಗ್ಯ-ಅವಳನ್ನು ನರದೇಶಿ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸುವೆಯಾ?”

ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ಶಾಮು,

“ಇದರ ಫಲ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಉಣ್ಣುವಿರಂತೆ!”

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಕ್ಷಣಕಾಲ ರಂಗಣ್ಣ ಮೌನ ತಾಳಿ ನಿಂತ.

ಸುಭದ್ರೆಯೂ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

“ಇನ್ನು ನಾನೂ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ಸುಭದ್ರಾ.”

“ರಂಗಣ್ಣ....”

“ನೀನೂ ಶಾಮು ಮತ್ತೆ ಒಂದಾಗಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಬಾಳಿ ಮಾತುವ ವರೆಗೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದನನೇ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

‘ಅಯ್ಯೋ!’ ಎಂದು ಚೀರಿ ಸುಭದ್ರಾ ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಶಾರದಾ ಪ್ರಕಟನಾಲಯದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ಕಾರವಾನ್ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	*
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೊಡನೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	*
ಜೀವನ-ಕಲೆ	*
ಮುಗುಳುನಗೆ	*
ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧ ೨೫
ಅಲದ ಹೂ	*
ಹುಡುಗಾಟ	*
ಶನದ ಮನೆ	*
ಎದಿರೇಟು	*
ಸರ್ವಮಂಗಳಾ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೩ ೫೦
ಕೇಡಿಗನ ಕಿಡಿಗಳು	*
ದೇವತೆಗಳು ನಕ್ಕಾಗ	೧ ೨೫
ಜ್ಞಾನಮುಖಿಯ ಮೇಲೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೩ ೮೦
ನನ್ನ ರಸಿಕ ಮತ್ತು ಬಂಗಾರದ ಗೆಜ್ಜೆ	೧ ೫೦
ಹಾಳು-ಮೂಳು	*
ನಾಡಿಗೇರರ ನಗೆಬರಹಗಳು ೧	*
ಮೋಹದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೩ ೫೦
ಸಾವಿನೊಂದಿಗೆ ಸರಸ	೧ ೨೫
ಅನುರಾಗ	೧ ೨೫
ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬೇಡಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	*
ಜೋಳದ ಬೆಳೆಯ ನಡುವೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧ ೮೦
ಜರತಾರಿ ಜಗದ್ಗುರು (ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ)-ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ	೨ ೭೫
ಕಾನ್ಸ್ಟೆಂಟ್ ಗರ್ಲ್ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೦ ೭೫
ಖಾಸಾಸಳಿಯ ನೀಲಾ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧ ೮೦
ರಂಗನಾಯಕಿ	೨ ೦೦
ಮಧುವೆ ಮಾಡಿ ನೋಡು	*
ಕಲ್ಯಾಣ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	

೨೮.	ನೀ ನನ್ನ ಮುಟ್ಟಿಬೇಡ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೨೯.	ನನ್ನ ದೇವರು 'ಕುವೆಂಪು'ರವರ (ಕಥಾಸಂಕಲನ)	೧	೨೫
೩೦.	ಕಾಮಿನಿ-ಕಾಂಚನ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೩೧.	ಜನಿವಾರ ಮತ್ತು ಶಿವದಾರ (ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೩೨.	ಮಲ್ಲಿ	೧	೫೦
೩೩.	ಆನಂದ ಲಹರಿ		*
೩೪.	ಸೀತಾ-ರತ್ನ	೧	೭೫
೩೫.	ನಾಡಿಗೇರರ ನಗೆಬರಹಗಳು ೨	೧	೫೦
೩೬.	ನಾನು ಪೋಲೀಸನಾಗಿದ್ದೆ	೧	೫೦
೩೭.	ರಾಗಿಣಿ	೧	೫೦
೩೮.	ಮಧುಚಂದ್ರ	೧	೭೫
೩೯.	ಬಂಗಾರದ ಚಿಂಕೆಯ ಹಿಂದೆ	೧	೫೦
೪೦.	ಬಣ್ಣದ ಮಾಲಿಂಗ	೧	೫೦
೪೧.	ಗೋವಾದೇವಿ	೧	೫೦
೪೨.	ಪಟ್ಟಣದ ಹುಡುಗಿ (ನಾಟಕ) (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೧೦
೪೩.	ಪಾಪಕೂಪ	೧	೫೦
೪೪.	ಪಾತರಗಿತ್ತಿ		*
೪೫.	ರೂಪಸರ್ಪಿಣಿ	೧	೫೦
೪೬.	ಕಾಂಚನ-ಗಂಗಾ	೧	೫೦
೪೭.	ಪಾಂಚಜನ್ಯ	೧	೨೫
೪೮.	ಬೆಳಗಿನ ಗಾಳಿ	೧	೫೦
೪೯.	ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ (ನಾಟಕ)	೧	೭೫
೫೦.	ಮಣ್ಣಿನ ಮಗಳು (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೨೫
೫೧.	ರಾಘವಾಂಕನ ಹಲ್ಲು	೧	೨೫
೫೨.	ದೇವದಾಸಿ ಮತ್ತು ಎಚ್ಚಮನಾಯಕ (ಚತುರ್ಥ ಮುದ್ರಣ)	೧	೭೫
೫೩.	ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವಳು (ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೧೦
೫೪.	ಹೃದಯಾಂತರಾಳ (ನಾಟಕ)	೧	೨೫
೫೫.	ಗಿರಿಯ ಸವಿಲು (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೫೦
೫೬.	ಹತ್ಯಾ-ನಾಟಕ	೧	೭೫
೫೭.	ಮಾಯಾವತಿ	೧	೫೦
೫೮.	ಆಗಸ್ಟ್ ಒಂಭತ್ತು	೧	೧೦
೫೯.	ರೂಪಲೇಖಾ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೩	೧೦
೬೦.	ಸಮರಭೂಮಿ	೧	೫೦
೬೧.	ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರ (ನಾಟಕ) (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೭೫
೬೨.	ಆಮಾತ್ಯರತ್ನ	೧	೫೦

೬೩.	ಚಿನ್ನಾ	೧	೦೦
೬೪.	ಸುಂಟೆರಗಾಳಿ	೧	೧೦
೬೫.	ಬೇದದ ಮಗು (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೦೦
೬೬.	ಭಾಗೀರಥಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೬೭.	ಮಾದಿ ಮಡಿವವರು (ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೫೦
೬೮.	ದಿನಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್	೧	೨೫
೬೯.	ರಂಗ ರೋಹಿಣಿ	೧	೫೦
೭೦.	ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪಥ	೨	೭೫
೭೧.	ಬೆಂಕಿಯ ಬಲೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೨೫
೭೨.	ತುಟಿ ಮಿರಿದುಡು (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೭೫
೭೩.	ಹಂಸಗೀತೆ (ಚತುರ್ಥ ಮುದ್ರಣ)	೧	೭೫
೭೪.	ಜಲತರಂಗ	೧	೫೦
೭೫.	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭೂಪಾಲ	೧	೭೫
೭೬.	ಶಕಾರನ ಶಾರೋಟಿ (ನಾಟಕ)	೨	೨೫
೭೭.	ಪೂಜಪಾನ್ (ನಾಟಕ)	೧	೭೫
೭೮.	ಬಿಂಕದ ಸಿಂಗಾರಿ	೧	೫೦
೭೯.	ಮಿಾನಿನ ಹೆಜ್ಜೆ	೧	೦೦
೮೦.	ಸಾಕುಮಗಳು (ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೮೧.	ಅನುರಕ್ತೆ (ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)	೧	೫೦
೮೨.	ರೂಪದರ್ಶಿ (ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ)	೩	೭೦
೮೩.	ಕತ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗ	೧	೩೫
೮೪.	ರಾಯ ಪರಾಭವ	೧	೭೫
೮೫.	ಅನಾಥೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೨೫
೮೬.	ಉದಯರವಿ	೩	೫೦
೮೭.	ಕಹಿ ಜೇನು	೧	೫೦
೮೮.	ಮಧುರ ಸ್ವಪ್ನ	೧	೫೦
೮೯.	ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೭೫
೯೦.	ಚಿನ್ನದ ಕಸ	೧	೫೦
೯೧.	ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅಮೃತವಾಣಿ (ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ)	೨	೦೦
೯೨.	ಭೂಮಿಗೀತ	೧	೫೦
೯೩.	ರಣವಿಕ್ರಮ	೧	೭೫
೯೪.	ನಿಂಬಿಯ ನಂಜು	೧	೧೦
೯೫.	ಜೀವನದ ಜೊತೆಗಾತಿ	೨	೫೦
೯೬.	ರಣಜ್ಯಪಾಲ	೩	೨೫
೯೭.	ಈ ದಾರಿ - ಆ ದಾರಿ	೧	೮೦